

การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์
กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

ปริญญานิพนธ์
ของ
กัญจนพร อ่วมสำอางค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

373.17

11820

6.3

การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์
กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

บทคัดย่อ

ของ

กัญจนพร อ่วมสำอางค์

๔

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2547

h 251201

10: ๒7 ก.ย. 2547

กัญจนพร อ่วมสำอางค์. (2547). การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษา
สงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทาง
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดเพชรบุรี จังหวัดกาญจนบุรีและ
จังหวัดชัยนาท จำนวนนักเรียน 420 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตรายด้าน 4 ด้านและคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งมี
ค่าความเชื่อมั่นรายด้านเท่ากับ 0.841 0.805 0.880 0.917 และรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.936 ตามลำดับ
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรพหุ (Multivariate Multiple Regression
Analysis) และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Univariate Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์มีคุณภาพชีวิตทั้งโดยรวมและรายด้าน
อยู่ในระดับค่อนข้างดี

2. เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
นักเรียนมีคุณภาพชีวิตทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น

นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ และคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ $p < .05$

นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ และ $p < .05$
นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ
และอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$

QUALITY OF LIFE OF MATHAYOMSUKSA STUDENTS UNDER WELFARE
EDUCATION DIVISION, CENTRAL EDUCATIONAL REGION.

AN ABSTRACT

BY

KUNJANAPORN UAMSUMARNG

Presented in partial fulfillment of the requirement
for the Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University
May 2004

Kunjanaporn Uamsumarng. (2004). *Quality of Life of Mathayom Suksa Students Under Welfare Education Division, Central Educational Region*. Master Thesis, M.Ed. (Educational Research and statistics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr.Boonchird Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Nipa Sripairot.

This study aimed to investigate and compare quality of life of Mathayom Suksa students as a whole and in each aspect. The subjects comprised 420 Mathayom Suksa I-VI students studying in 1st semester of 2003 academic year in schools under the Welfare Education Division in Phetchaburi, Kanchanaburi, and Chai Nat provinces, through two-stage random sampling

The instrument for the study included questionnaire concerning 4 aspects with reliability of 0.841, 0.805, 0.880, 0.917, and as a whole with reliability of 0.936, respectively. Then data were analyzed by Multivariate Multiple Regression Analysis, (MMR) and Univariate Multiple Regression Analysis. (MR)

The results of the study were as follows:

1. Quality of life of Mathayom Suksa students under the Welfare Education Division as a whole and in each aspect was at a high moderate level.
2. When considered that of students according to their gender, educational level, impairment type, and learning achievement, there was no significant difference, except:

There was a significant difference at $p < .01$ between each gender on physical condition and intelligence, and at $p < .05$ on psychological and emotional aspect.

There was a significant difference at $p < .01$ among students of different educational levels on their basic needs.

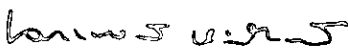
There was a significant difference at $p < .01$ and at $p < .05$ among students of high, moderate, and low learning achievement on physical condition and intelligence and at $p < .05$ among those with high and low learning achievement on psychological and emotional aspect.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

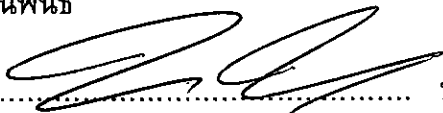
การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์
กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

ของ
นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

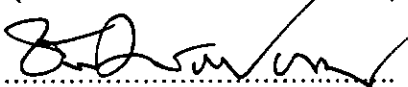
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)
วันที่ 20 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

 ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร. ละเอียด รักษ์เฝ้า)

 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ชวลิต รวยอาจิน)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ เนื่องด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.ละเอียด รักษ์เผ่า อาจารย์ ชวลิต รวยอาจิน กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนช่วยตรวจและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งสนับสนุนให้กำลังใจตลอดมาอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.นิคม ดังคะพิภพ อาจารย์ดร.ละเอียด รักษ์เผ่า อาจารย์สมกิจ กิจพูนวงศ์ อาจารย์ชาญวิทย์ จรัสสุทธิอิตร และอาจารย์วงษ์สันติ รัตนบำรุง ที่ได้กรุณาตรวจสอบ ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการและคณาจารย์ทุกท่านของ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท ที่กรุณาช่วยเหลือในการประสานงานดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ความสำเร็จในครั้งนี้ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกและบูชาพระคุณแด่บุพการี บุรพคณาจารย์ทุกท่าน รวมทั้ง พี่ ๆ และเพื่อน ๆ ทุกท่านของผู้วิจัยที่ได้ช่วยสนับสนุนและอยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กัญจนพร อ่วมสำอังกค์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	3
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
สมมุติฐานในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต	8
ประวัติ แนวคิดและปรัชญาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	8
ความหมายของคุณภาพชีวิต	10
องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	12
ความสำคัญของคุณภาพชีวิต	19
การประเมินคุณภาพชีวิต	20
แนวคิดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต	22
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวลีเอท	27
ความหมายและลักษณะของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวลีเอท	27
แบบจำลองพื้นฐานของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวลีเอท	28
การทดสอบนัยสำคัญสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรวมของตัวแปรอิสระกับ กลุ่มตัวแปรตาม	29
การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยใช้ตัวแปรต้นนามบัญญัติ	30
เอกสารที่เกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์และการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส	31
ประวัติความเป็นมาของกองการศึกษาสงเคราะห์	31
โครงสร้างการบริหารงานของกองการศึกษาสงเคราะห์	31
บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกองการศึกษาสงเคราะห์	32
การจัดการศึกษาสงเคราะห์	33
ความหมายของเด็กด้อยโอกาส	35
การจำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาส	36
การรับเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	40
นโยบายการศึกษาสงเคราะห์	45

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
งานวิจัยต่างประเทศ	46
งานวิจัยในประเทศ	48
3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	52
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	57
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	71
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย.....	71
สรุปผลการวิจัย.....	73
อภิปรายผล	73
ข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	85
ภาคผนวก ก	
จดหมายขอความร่วมมือในการทำวิจัย.....	87
ภาคผนวก ข	
ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา (IOC) ค่าอำนาจจำแนก(r)	
และค่าความเชื่อมั่น(α)ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	96
ภาคผนวก ค	
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	100

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ง	
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	108
ประวัติย่อผู้วิจัย	110

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นเรียนและประเภทเด็กด้อยโอกาส.....	53
2	ค่าสถิติพื้นฐานของคุณภาพชีวิตรายด้าน จำแนกตามตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	62
3	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรอิสระกับคุณภาพชีวิตรายด้าน.....	63
4	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักเรียนจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	65
5	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรพหุของตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ส่งผลต่อกลุ่มคุณภาพชีวิตรายด้าน	66
6	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา จำแนกตามระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	67
7	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์จำแนกตาม ระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	68
8	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมจำแนกตาม ระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	69
9	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต จำแนกตามระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	70

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในระดับบุคคล	19
2 การจัดโครงสร้างกลุ่มงานภายใต้การบริหารงานของกองการศึกษาสงเคราะห์	32

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงทางโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมต่อกันได้หมดทั้งโลกทำให้เกิดปัญหาและสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบถึงกันอย่างรวดเร็ว กระแสการเป็นไปในโลกอันเป็นกระแสใหญ่จะทำให้สังคมไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและเตรียมการวางแผนเพื่อรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น การพัฒนาประเทศจึงไม่เพียงเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจหรือทางด้านสังคมเพียงอย่างเดียวแต่จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ หากคนเราได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและมีเจตคติที่ถูกต้องแล้วก็ย่อมเอาชนะธรรมชาติหรือมีความสามารถพลิกแผ่นดินและแก้ไขเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เลวร้ายให้กลายเป็นดีได้ จึงนับได้ว่าคนนั้นเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดในโลก ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยฉบับปัจจุบันจึงได้ดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ในแนวคิดที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบการบริหารภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกระดับอันจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีคนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 9) เมื่อคน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา บทบาทการศึกษาจึงไม่เพียงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเท่านั้นหากแต่ยังเป็นตัวการสำคัญในการพัฒนาโดยตรงอีกด้วย เพราะนอกจากจะต้องใช้ การศึกษาพัฒนาคน (ผู้เรียน) ให้มีชีวิตที่ดีงามมีความสมบูรณ์พร้อมในตัวเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้วยังต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นอยู่บนหลักการที่เน้นการพัฒนาที่สมบูรณ์รอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม อีกทั้งยังเปรียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรมอีกด้วย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมโดยจัดให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (กรมสามัญศึกษา. 2541 : 1)

โดยธรรมชาติแล้วคนเรานั้นมีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเป็นกลไกที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถและความรู้สึกนึกคิดให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาตลอดจนสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และแม้ว่าการเรียนรู้ของคนเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การศึกษาเล่าเรียน และการคิดใคร่ครวญที่เกิดขึ้นภายในตนเอง แต่โดยทั่วไปมักจะถือว่า การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนมีอิทธิพลยิ่งต่อการวางพื้นฐานการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงเป็นองค์กรพื้นฐานหลักทางสังคมหน่วยหนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเกือบทุกๆด้าน โดยที่สถาบันเหล่านั้นต้องดำเนินกิจการของตนเองไปภายใต้หลักการและแนวทางตามระเบียบวิธีการของทางราชการ (กรมวิชาการ. 2543 : 1)

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นสถาบันทางการศึกษาหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กที่ยากไร้และด้อยโอกาส อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ ได้แก่ เด็กที่ถูกบังคับขายแรงงาน

เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กยากจน(มากเป็นพิเศษ) เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่รังเกียจของสังคมและเด็กที่อยู่ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มีโอกาสได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมกับเด็กทั่วไปและให้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ทั้งด้านสุขภาพ อารมณ์ ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านกฎหมาย ด้านคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข มีคุณค่าและศักดิ์ศรี สามารถที่จะให้ ความร่วมมือในการพัฒนาประเทศได้ (กองการศึกษาสงเคราะห์. 2545 : 11-12) ซึ่งเป็นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษา ต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการต้องให้สิทธิและโอกาสได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 4)

คุณภาพชีวิตเป็นรูปแบบของการมีชีวิตที่มีความสุข ซึ่งชีวิตที่ดีที่มีการดำรงอยู่อย่างมีความสุขและพึงพอใจนั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้านที่รวมกันเข้าอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับชีวิตของบุคคล (นิศารัตน์ ศิลปเดช. 2539 : 83) แอปสแตน และแมคพาร์ทแลนด์ (Epstein and McPartland. 1976 : 15 - 30) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตที่เน้นถึงคุณภาพชีวิตในโรงเรียนว่าสามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความพอใจในโรงเรียน ความมุ่งมั่นในการทำงานและปฏิกิริยาต่อครู จากการศึกษาของ อูไร จันทรสวาง (2540 : 65 - 67) พบว่า คุณภาพชีวิตในโรงเรียนจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านด้วยกัน คือ ความพอใจในโรงเรียน ความมุ่งมั่นในการทำงาน ปฏิกิริยาต่อครูและความสุขเมื่ออยู่โรงเรียน

การประเมินคุณภาพชีวิต เป็นการวัดความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตหลายประการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิศารัตน์ ศิลปเดช (2539 : 61 - 62) ที่ว่า คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่แต่ละคนกำหนดและสร้างขึ้น เป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของแต่ละคนบรรลุผลสำเร็จมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีชีวิต ร่างกาย สิ่งแวดล้อม ภูมิหลัง และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้จากการศึกษาของ ชิดชัย สนั่นเสียง (2529 : 67 - 78) พบว่า เพศที่ต่างกันของครูมีการรับรู้ทางคุณภาพชีวิตต่างกันซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวรรณี พร้อมเพรียงชัย (2534 : 88 - 96) ที่พบว่า เพศ อายุ สุขภาพอนามัยเป็นปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตเช่นกัน แอ๊ดแดด (Haddad.1986 : 2025)พบว่า สัมพันธภาพในหมู่เพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต เลิกซานเดอร์ และไซมอน (วาสนา เจือทอง. 2531 : 68 ; อ้างอิงจาก Alexander and Simon.1975) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตเพราะผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงย่อมหมายถึงผู้นั้นมีองค์ประกอบต่าง ๆ มากกว่า เช่น ด้านลักษณะส่วนบุคคล ด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า การศึกษาของ แอนดรูและวิทธี (Andrews and Wilthey. 1976 : 247 - 280)พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต คือ องค์ประกอบทางด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม รายได้ สุขภาพ โภชนาการและชีวิตครอบครัว

การศึกษาส่วนใหญ่มักจะละเลยกลุ่มชนชายขอบ (marginal people) เช่น เด็กเร่ร่อน ผู้ให้บริการทางเพศ ชนกลุ่มน้อย ทั้ง ๆ ที่มีอาจปฏิเสธได้ว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้คือส่วนหนึ่งของประชากรไทย (พยนต์ หาญผดุงกิจและอัญชลี ตรีตระกูล. 2544 : 290)และจากการที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่รับนักเรียนจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ เข้ามาอยู่รวมกันในลักษณะ อยู่ประจำ ประกอบกับการที่ได้ศึกษาข้อมูลและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่จะทำ

คุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมนั้น อยู่นีในระดับใดมีอยู่มากมายหลายปัจจัยและสามารถวัดได้จากความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลในแต่ละด้าน

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่า นักเรียนเหล่านั้นมีความรู้สึกพึงพอใจในความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไรขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักเรียนโดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ทั้งโดยรวมและจำแนกรายด้าน ตามตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง ระบบการบริหาร การบริการ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในกลุ่ม ดังกล่าวให้ดีขึ้นจนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง จำนวน 2,702 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง จำนวน 420 คน โดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two – Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ประกอบด้วย

1.1 เพศ

1.2 ระดับการศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ 3)

1.1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4)

1.3 ประเภทเด็กด้อยโอกาส แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.3.1 เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/เด็กกำพร้า

1.3.2 เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ)

1.3.3 เด็กในชนกลุ่มน้อย

1.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ คุณภาพชีวิตของนักเรียนโดยรวมและรายด้านที่ประกอบด้วยองค์ประกอบรายด้านดังนี้

1.1 ด้านร่างกายและสติปัญญา

1.2 ด้านจิตใจและอารมณ์

1.3 ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

1.4 ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพชีวิตของนักเรียน หมายถึง การมีสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดีหรือการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขระหว่างที่เรียนอยู่ในโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์โดยวัดได้จากความรู้สึกพึงพอใจของนักเรียนต่อสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เป็นอยู่หรือได้รับอยู่ผ่านการรับรู้และประเมินตนเองจากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์และชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านที่จะทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือมีลักษณะของชีวิตที่มีความสุขความสมบูรณ์และความพึงพอใจในการมีชีวิตได้อย่างแท้จริงนั้นจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ด้านร่างกายและสติปัญญา หมายถึง การรับรู้ถึงความปกติและสมบูรณ์ของร่างกายและสติปัญญา มีสุขภาพอนามัยแข็งแรงมีพลังกำลังที่สามารถทำกิจการงานได้ดีเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ มีระดับการพัฒนาการของสติปัญญาเป็นปกติ สามารถศึกษาเล่าเรียน คิดไตร่ตรองหาเหตุผลต่าง ๆ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

1.2 ด้านจิตใจและอารมณ์ หมายถึง การเป็นผู้มีจิตใจที่ดี มีอารมณ์แจ่มใส มั่นคง ไม่แปรปรวน หงุดหงิดง่าย ไม่โง่งาย จิตใจมีคุณธรรม ไม่อิจฉาริษยา หรือเคียดแค้นพยาบาทผู้อื่น เป็นผู้มองโลกในแง่ดี มีความโอบอ้อมอารี พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากหรือเดือดร้อนเสมอ การมีพื้นฐานด้านจิตใจและอารมณ์ที่ดี

1.3 ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเป็นคนที่ได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป อันเนื่องมาจากการมีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความสามารถในการปรับตัว ยอมรับความสามารถและความสำคัญของผู้อื่นตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เห็นคุณค่าของบุคคลและสิ่งแวดล้อม และคิดที่จะปรับปรุงพัฒนาให้สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นคงคุณค่าและประโยชน์อยู่ตลอดไป

1.4 ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หมายถึง ความสามารถที่จะจัดหาสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างดีตามฐานะของตนเอง ตลอดจนสภาพของสังคมเศรษฐกิจและบุคคลมีปัจจัยจำเป็นเหล่านี้ได้แก่ ปัจจัยสี่ซึ่งมี อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ตลอดจนการ ได้รับการศึกษา การพักผ่อน เป็นต้น

2. นักเรียน หมายถึง เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

3. ระดับการศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ช่วงชั้นที่ 3) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

4. ประเภทเด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาพที่เป็นปัญหาของสังคมและจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือเพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.1 เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพัง หรืออยู่กับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรักความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ

4.2 เด็กยากจน(มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัด หรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล ที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา และบริการอื่น ๆ

4.3 เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากและมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย เป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กในครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย เช่น ชาวเขา ชาวเล เป็นต้น (กองการศึกษาสงเคราะห์. 2545 : 6 – 13)

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่เป็นระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (Grade Point Average) ของทุกวิชาในปีการศึกษา 2545 โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่าหรือเท่ากับ 2.00

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม
ระหว่าง 2.01 - 2.74

5.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่
2.75 ขึ้นไป

สมมุติฐานในการวิจัย

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ที่มี
เพศ ระดับการศึกษา ประเภทของเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวม
และรายด้านแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต
 - 1.1 ประวัติ แนวคิดและปรัชญาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
 - 1.2 ความหมายของคุณภาพชีวิต
 - 1.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต
 - 1.4 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต
 - 1.5 การประเมินคุณภาพชีวิต
 - 1.6 แนวคิดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวลูเอทหรือการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรพหุ (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR)
 - 2.1 ความหมายและลักษณะของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวลูเอท
 - 2.2 แบบจำลองพื้นฐานของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวลูเอท
 - 2.3 การทดสอบนัยสำคัญสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรวมของตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตาม
 - 2.4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณโดยใช้ตัวแปรต้นนามบัญญัติ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์ และการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส
 - 3.1 ประวัติความเป็นมาของกองการศึกษาสงเคราะห์
 - 3.2 โครงสร้างการบริหารงานของกองการศึกษาสงเคราะห์
 - 3.3 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกองการศึกษาสงเคราะห์
 - 3.4 การจัดการศึกษาสงเคราะห์
 - 3.5 ความหมายของเด็กด้อยโอกาส
 - 3.6 การจำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาส
 - 3.7 การรับเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 - 3.8 นโยบายการศึกษาสงเคราะห์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

1.1 ประวัติ แนวคิดและปรัชญาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต หรือ Quality of Life เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายในช่วงเวลาประมาณสามทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีก่นนำมาใช้กับงานและโครงการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อบ่งชี้ถึงเป้าหมายของการพัฒนาบุคคลหรือสังคมให้บรรลุลักษณะที่ดีตามอุดมการณ์ที่กำหนดไว้แต่เดิม จุดหมายหรืออุดมการณ์ในลักษณะเดียวกันนี้ก็มีปรากฏอยู่แล้วทั้งในสังคมไทยและต่างประเทศเพียงแต่อาจจะไม่ใช่คำตรง ๆ คงปรากฏแต่ คำว่า “ การมีชีวิตดี (Goodlife) และการกินดีอยู่ดี (Well being) ” ซึ่งหากพิจารณาที่ความหมายทั้งสองคำก็อาจสรุปว่าหมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง

ในสมัยกรีกโบราณมีนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงได้กล่าวถึงการมีชีวิตที่ดีของประชาชนไว้ดังนี้

เพลโตและอริสโตเติล มีแนวคิดคล้ายคลึงกันในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตที่ดี คือ ชีวิตที่ดีที่สุดของมนุษย์นั้นอยู่ที่การได้ขัดเกลาอินทรีย์อย่างดีที่สุด เพื่อจะได้หยั่งถึงสิ่งที่มีค่าในตัวเองแต่มนุษย์นั้นไม่สามารถที่จะอยู่โดดเดี่ยวได้ต้องอาศัยอยู่ในระบบสังคมจึงเกิดระบบของสังคมการเมืองขึ้นเพื่อการกระทำไม่ให้มีขึ้นเพื่อการดำรงชีพอยู่อย่างสามัญเท่านั้นแต่จุดหมายคือ การสร้างปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้พลเมืองทุกคนสามารถที่จะมีชีวิตที่ดีที่สุดได้ ชีวิตที่ดีที่สุดประกอบด้วยการพัฒนาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวเราให้ถึงจุดสูงสุด ทั้งนี้รวมทั้งความสุขไว้ด้วย ดังนั้นชีวิตที่ดีที่สุดจะต้องมีพื้นฐานทางสังคม และการเมืองที่ดี และถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะเป็นผู้กำหนดชีวิตที่ดีให้กับพลเมือง (วิทย์ วิศทเวทย์. 2518 : 182 – 195)

โสกราตีส (Socratis) กล่าวว่า ชีวิตที่ดีสำหรับมนุษย์ คือ ชีวิตที่รู้จักใช้สติปัญญาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นตามธรรมชาติด้วยตนเองซึ่งมีการตรวจสอบในการที่จะรู้จักตนเองและปรับปรุงตนเองให้สูงขึ้นเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุดและเป็นชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมในระบบสังคม (ศศิธร นุชนาค. 2536 :15 ; อ้างอิงจากพินิจ รัตนกุล. 2518)

ตามแนวความคิดปรัชญาชีวิตในสมัยกรีกโบราณนั้น อาจสรุปได้ว่า ชีวิตที่ดีขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์เองที่จะพัฒนาชีวิตของเขาไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการในชีวิตที่ดีและระบบสังคมการเมืองเป็นเพียงส่วนช่วยสนับสนุนให้มนุษย์พัฒนาชีวิตที่ดีภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมเท่านั้น

แนวคิดทางพุทธศาสนา พิจารณาเห็นว่าปัจเจกบุคคลกับสังคมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สังคมประกอบด้วยหน่วยเล็ก ๆ มารวมกันหรือสภาวะปัจเจกบุคคลทั้งหลายประกอบกันขึ้น ขณะเดียวกันปัจเจกบุคคลแต่ละคนก็ได้รับอิทธิพลจากลักษณะความเป็นสังคม สังคมจะมีความสุขได้ก็โดยปัจเจกบุคคลมีความเอื้อเพื่ออารีต่อกันหากปัจเจกบุคคลมีความเห็นแก่ตัวสังคมก็จะเป็นสังคมที่ไม่มีความสุข ดังนั้น ชีวิตที่ดีของบุคคลต้องสอดคล้องกับสังคมที่ดีด้วยต้องทำให้ตัวเองดี รักตัวเองและรักผู้อื่นด้วย (พระราชวรมุณี. 2529 : 599)

ในศาสนาคริสต์ ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตที่ดี คือ ชีวิตที่มีความรักอันเสียสละ ซึ่งความรักนั้นแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ความรักต่อพระเจ้า และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความรักดังกล่าวแล้วชีวิตจะมีความสุข (กิริติ บุญเจือ. 2519 : 23 – 24)

ในศาสนาอิสลาม มีแนวความคิดว่า ชีวิตที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์โดยภายในตัวของมนุษย์นั้น

ต้องประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ความศรัทธาด้านความรู้และด้านการกระทำในสิ่งที่ด้งามถูกต้องตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามแล้วมนุษย์จะมีชีวิตที่ดี (ซิดชัย สนั่นเสียง. 2529 : 18 ; อ้างอิงจาก พิชญ์ฐ์ กาลามเกษตร. สัมภาษณ์. 2529)

ชีวิตที่ดีของมนุษย์ในทางศาสนานั้นมุ่งพิจารณาไปที่ ชีวิตที่ดำเนินขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์และการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนานั้น ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมต่อไป

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่นับถือศาสนาพุทธ ก็ยังคงพิจารณาความสำคัญอยู่ที่ตัวมนุษย์ก่อน ชีวิตที่ดีจึงต้องขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญและเมื่อชีวิตของตนดีแล้วก็ต้องช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ต้องพัฒนาที่ตัวมนุษย์เองก่อน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของสังคมไทยจากการศึกษาของ ประเสริฐ แยมกลินฟุ้ง (ชติมา เลหวิจิตรจันทร์. 2544 : 9 ; อ้างอิงจาก ประเสริฐ แยมกลินฟุ้ง. 2515 : 9 – 12) พบว่า อุปนิสัยประจำชาติของคนไทยมีความสอดคล้องกับปรัชญาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ คนไทยยึดความเป็นตัวของตัวเองหรือปัจเจกบุคคลนิยมโดยเน้นให้ความสำคัญค่าเป็นตัวของตัวเอง พุทธศาสนาสอนให้รู้จักหาความสุขจากตัวเองและพึ่งตนเองในเวลาเกิดปัญหาจึงเป็นสิ่งที่ง่ายต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะปรัชญาชีวิตที่ดีพิจารณาที่ตัวมนุษย์เป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย โดยเฉพาะคนไทยที่ยึดปัจเจกบุคคลเป็นใหญ่ด้วย ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ต่อการพัฒนาชีวิตที่ดีด้วยตัวมนุษย์เอง เพราะธรรมชาติของมนุษย์ย่อมแสวงหาชีวิตที่ดีโดยธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาในแง่ปรัชญาทางศาสนาแล้ว คุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์เอง แต่เมื่อพิจารณาในแง่อื่นโดยนักวิชาการศาสนาอื่น ๆ พบว่ามีการคิดว่าคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับระบบของสังคมหรือทั้งตัวมนุษย์และระบบของสังคมมากยิ่งขึ้น จึงทำให้มีการศึกษาค้นคว้าและมีการให้ความหมายของคุณภาพชีวิตต่าง ๆ กันไปมากมาย (ซิดชัย สนั่นเสียง. 2529 : 20)

ในแนวคิดเชิงทฤษฎี ทฤษฎีที่มักจะถูกกล่าวถึงในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต คือ ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (นิศารัตน์ ศิลปเดช. 2539 : 67 – 69 ; อ้างอิงจาก Maslow. 1968) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ ว่า ความต้องการของมนุษย์นั้นมีการพัฒนาเป็นลำดับและมนุษย์ทุกคนจะพยายามหาทางสนองตอบความต้องการตั้งแต่ระดับต่ำสุด เมื่อความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว ความต้องการขั้นที่สองจะเกิดขึ้นและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่จะหาทางตอบสนองความต้องการนั้น เมื่อความต้องการขั้นที่สองได้รับการตอบสนองบรรลุเป้าหมายแล้ว ความต้องการขั้นที่สาม จะถูกพัฒนาและกระตุ้นเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดความต้องการระดับต่อไป ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามแนวความคิดของมาสโลว์ มีลำดับดังต่อไปนี้

1. ความต้องการขั้นพื้นฐานทางสรีระ (Basic Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการทำงานของร่างกาย เพื่อสนองความต้องการพื้นฐานให้ร่างกายคงสภาพอยู่ได้ ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การพักผ่อน เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety & Security Needs) เป็นความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทางร่างกาย จิตใจรวมทั้งทรัพย์สินและผลประโยชน์ เช่น วัยเด็กต้องการการปกป้องคุ้มครองจากผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่ต้องการความมั่นคงในอาชีพ การเงิน เป็นต้น

3. ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love & Belongings Needs)เป็นความต้องการความรักจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง คนรอบข้าง ต้องการให้คนอื่นยอมรับตน ต้องการความเป็นมิตรจากคนอื่น ต้องการความสนิท ความเป็นเจ้าของ ต้องการเป็นสมาชิก เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4. ความต้องการเกียรติยศ ความภาคภูมิใจในตน (Self – Esteem Needs) เป็นความต้องการความมีชื่อเสียง เป็นที่นับถือของคนอื่น ต้องการให้คนอื่นยกย่องและเห็นว่าตนมีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม

5. ความต้องการที่จะให้ตนเองได้ประสบความสำเร็จ ตามที่ปรารถนาสูงสุดโดยอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง(Self – Actualization Needs)เช่น ต้องการเป็นคนดี มีคุณธรรม ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ได้อยู่ในตำแหน่งบริหาร ใช้ความสามารถของตนเองให้เต็มที่ เป็นต้น

ตามแนวความคิดของมาสโลว์ บุคคลที่จะสามารถเป็นคนโดยสมบูรณ์ที่สุดหรือมีคุณภาพชีวิตสูงสุดก็คือ คนที่มีความต้องการจนถึงขั้นที่ 5 และสามารถสนองตอบความต้องการของตนได้สำเร็จอย่างดีในทุกๆ ขั้นแต่คนส่วนใหญ่ยังคงวนเวียนอยู่กับการสนองตอบความต้องการของตนเพียงระดับที่ 1, 2 และ3 เท่านั้น ส่วนใน 2 ขั้นสุดท้าย คือ ขั้นที่ 4 และขั้นที่ 5 นั้นมีอยู่ไม่มาก

จึงสรุปได้ว่า คำว่า คุณภาพชีวิต มีปรากฏในสังคมมาหลายสมัยในแนวคิดที่ว่า คุณภาพชีวิต คือ การกินดีอยู่ดีดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเริ่มต้นที่ตัวเรา เมื่อตัวเรามีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้วต่อไปก็เป็นหน้าที่ที่ต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่นในสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

1.2 ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (Quality of Life)เป็นคำที่ใช้กันมานานจุดประสงค์ของการนำมาใช้เพื่อเป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน คำนิยามของคุณภาพชีวิต จึงได้รับการอธิบายหรือตีความกันอย่างกว้างขวาง มีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ หลายท่านได้ให้คำจำกัดความไว้ซึ่งมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปบ้าง ในรายละเอียดหรือจุดเน้นตามสาขาวิชานั้น ๆ เห็นว่าสำคัญ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 189,271) เขียนไว้ว่า คุณภาพชีวิต ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ คุณภาพและชีวิต หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ ชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดี

องค์การอนามัยโลก ให้ความหมายเอาไว้ว่า เป็นการรับรู้ของบุคคลภายใต้บริบททางวัฒนธรรมและระบบคุณค่าที่เขาผู้นั้นอาศัยอยู่ และในส่วนที่สัมพันธ์กับจุดหมาย การคาดหวังมาตรฐาน และสิ่งที่เกี่ยวข้องของเขาด้วย คุณภาพชีวิตเป็นโน้ตทัศน์ที่กว้างขวาง และเป็นวิถีที่ซับซ้อนของบุคคลในเรื่องของ สุขภาพกาย สภาวะทางจิต ระดับของความเป็นอิสระของตนเอง ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อส่วนบุคคล และความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (กิตติกร มีทรัพย์. 2537 : 62)

คณะกรรมการว่าด้วยคุณภาพชีวิตของชาวอเมริกัน (The Panel on the Quality of American Life) ได้ให้คำจำกัดความของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นความรู้สึกสุขสบาย พลวัตของความพึงพอใจ ซึ่งประกอบด้วย 2 ระดับ คือ ระดับที่หนึ่ง มีอิสรภาพจากความหวาดหวั่น ความยากจน ความเจ็บป่วย ความไม่รู้หนังสือ และความหวาดกลัวต่อผลกระทบของภัยอันตรายต่าง ๆ ต่อชีวิต ส่วนระดับที่สอง คือ มีโอกาสสำหรับความเจริญงอกงามส่วนบุคคล (Personal Growth) ความสมปรารถนา และความภาคภูมิใจในตนเองในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ โอกาสที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคมกับครอบครัว เพื่อนฝูง ชุมชน และผู้ร่วมงาน โอกาสที่จะได้มีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และหน้าที่การงาน ความสามารถ

ที่จะเข้าถึงและได้ชื่นชมความสวยงามตลอดจนความเพลิดเพลินทางสติปัญญาซึ่งหมายรวมถึงการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ งานแสดงดนตรี การใช้สวนสาธารณะและห้องสมุดประชาชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการศึกษาและอื่น ๆ รวมไปถึงความสามารถที่จะเข้าถึงกิจกรรมที่มีไว้เพื่อนันทนาการ เช่น การท่องเที่ยว การกีฬา การอ่านและดูโทรทัศน์ เป็นต้น (พิเชษฐ์ อุดมรัตน์. 2535 : 168-169)

ซ่าน (Zhan. 1992 : 979) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือ ระดับความพึงพอใจ ซึ่งขึ้นกับประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละบุคคล

โอเรม (Orem. 1985 : 179) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตมีความหมายเช่นเดียวกับความผาสุก (Well – Being) ซึ่งการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่ตามประสบการณ์ของความพึงพอใจ ความรู้สึกเป็นสุขภายในใจ

ยัง และลองแมน (Padilla & Grant. 1985 : 46 ; citing Young & Longman. 1983) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า เป็นระดับความพึงพอใจในชีวิตปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการรับรู้ของบุคคลนั้น

วัลเลส (Wallace. 1974 : 6) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง องค์ประกอบทั้งหลายที่ให้ความพึงพอใจ (Satisfy) แก่บุคคลทั้งทางร่างกาย (Physical) และจิตใจ (Psychological) ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

นิพนธ์ คันธเสวี (2525 : 2) นิยามว่า คุณภาพชีวิต คือ ระดับของสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ตามองค์ประกอบของชีวิต อันได้แก่ ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ

สิปปนนท์ เกตุทัต (2528 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า ชีวิตที่มีคุณภาพดี คือ ชีวิตที่มีความสุข ชีวิตที่สามารถปรับตนเองให้เข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ(Physical Environment) และสิ่งแวดล้อมทางสังคม(Social Environment) สามารถปรับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเองได้โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น กล่าวสั้น ๆ ก็คือ การเรียนรู้ธรรมชาติจนปรับตัวเองและธรรมชาติให้เข้ากันได้โดยไม่เบียดเบียนกัน

ณรงค์ศักดิ์ ทะละภักและคนอื่น ๆ (2529 : 1) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า เป็นการมีชีวิตที่พัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่พึ่งตนเองได้อย่างมีทิศทางสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและทำให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย

พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2531 : 7) บอกว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับแต่ละคน ในลักษณะของความรู้สึกพอใจในสภาพที่ตนเองมีอยู่ เป็นอยู่ ใต้อาณัติ และปฏิบัติอยู่เป็นประจำวันในแต่ละคนจะมีความพอใจแตกต่างกัน

ลัดดาวัลย์ สิงห์คำฟู (2532 : 38) ได้สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขในชีวิตของแต่ละบุคคล ตามสภาพที่ตนดำรงอยู่ เป็นการรับรู้และตัดสินใจโดยบุคคลนั้น

ฉัตรวัลย์ ใจอารี (2533 : 44) สรุปว่า คุณภาพชีวิต เป็นคำที่มีความหมายกว้างมากสามารถคลุมเรื่องต่าง ๆ ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นอาจเกิดขึ้นและหรือเป็นของใครก็ได้ไม่เลือกฐานะ เพศ วัย ศาสนา แต่นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าเป็นความรู้สึกเป็นปกติสุข คือ จะครอบคลุมความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรทุกด้าน ซึ่งมีคำที่มีความหมายเหมือนกันก็คือ ความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งเป็นผลรวมของการตอบสนองความรู้สึกภายในตัวบุคคล

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2538 : 1) สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงของชีวิตมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่งๆในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ คือ การที่จะกล่าวว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในครอบครัวหรือชุมชนนั้นมีชีวิต

ความเป็นอยู่บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วนทุกประการ ซึ่งเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดไว้นั้นสามารถแปรเปลี่ยนไปได้ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้น ๆ

สมกิจ กิจพูนวงศ์ (2539 : 10) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม มีความพึงพอใจกับความเป็นอยู่ของตนเอง มีปัจจัยทางด้านวัตถุที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย สุขภาพ มีสาธารณูปโภค มีงานทำ มีเศรษฐกิจดี เป็นผู้มีความดีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม

นิสาร์ตน์ ศิลปเดช (2539 : 65) สรุปไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลเกิดความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม

อุไร จันทรสว่าง (2540 : 10) สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคมมีปัจจัยทางด้านวัตถุที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตการได้รับการยอมรับสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และทำประโยชน์ให้กับสังคม

ศศิพินต์ ทรงสัจย์ (2542 : 9) สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่สมบูรณ์ในแง่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจซึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญและความพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตามสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เป็นอยู่หรือได้รับอยู่ โดยการรับรู้และตัดสินใจของมนุษย์ในช่วงเวลาหนึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

วิภูสนา สาคริตชานันต์ (2545 : 13) สรุปคำจำกัดความของคุณภาพชีวิตได้ว่า คือ ความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยที่บุคคลนั้นรับรู้ความเป็นอยู่ของตนเองอันเนื่องมาจากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในอดีตและในชีวิตประจำวัน

จากการที่มีผู้ให้นิยามของคุณภาพชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง มีขอบเขตไม่ค่อนแน่นอน แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตจะแตกต่างกันไปตามการมองของนักวิชาการสาขาต่าง ๆ โดยสรุปแล้ว คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่ส่งผลให้เกิดการกินดีอยู่ดีของบุคคล และสิ่งที่เป็นนามธรรมที่จรโลงชีวิตให้มีค่าและมีความหมาย คุณภาพชีวิตของบุคคลจะอยู่ในระดับใดขึ้นอยู่กับความรู้สึกรู้สึกของแต่ละบุคคลว่าเขาพอใจในสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่หรือได้รับอยู่เพียงใด

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดีหรือการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขโดยวัดได้จากความรู้สึกพึงพอใจในด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตโดยผ่านการรับรู้และประเมินด้วยตนเอง

1.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

ถ้าพิจารณาว่าองค์ประกอบใดบ้างที่ช่วยให้บุคคลเกิดคุณภาพชีวิตได้นั้นเป็นการพิจารณาระดับจุลภาค (Micro level) นักวิชาการหลายท่านได้พยายามกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในระดับบุคคลไว้หลายประการ โดยจะเป็นองค์ประกอบที่ซ้ำกันบ้างและแตกต่างกันบ้างดังนี้

แคมป์เบลและคนอื่น ๆ (เสาวนีย์ ดนุศลย์. 2533 : 9 ; อ้างอิงจาก Campbell and others.1976) มิติที่มีความสำคัญต่อชีวิตของประชาชนมี 15 มิติ ได้แก่ การแต่งงาน (Marriage) ชีวิตครอบครัว (Family Life) สุขภาพ(Health) บริเวณที่อยู่อาศัยเพื่อนบ้าน(Neighborhood) ความสัมพันธ์กับผู้อื่น(Friendships)

งานบ้าน (Housework) งานอาชีพ (Job) ชีวิตในอเมริกา (Life in The United State) ชุมชนหรือเมือง (City or Country) ที่อยู่อาศัย (Housing) มิติดที่ไม่ใช่งาน (Non-work) ประโยชน์ของการศึกษา (Usefulness of Education) มาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) ระดับการศึกษา (Amount of Education) และการออมทรัพย์ (Savings)

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิภา มนูญปัจจุ (2525 : 101 – 124) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งซึ่งบอกคุณภาพชีวิต 3 ด้าน ดังนี้ 1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย สิ่งซึ่งบอกมี อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัว สิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ ภาวะแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ เสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต ได้แก่ รายได้ มีการคมนาคมที่สะดวก มีโอกาสได้รับการศึกษา และการประกอบอาชีพที่เท่ากัน มีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เป็นต้น 2) คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ สิ่งซึ่งบอกมี การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพ ประโยชน์ การแสดงออกทางอารมณ์ อันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชน ความรักในหมู่คณะ 3) คุณภาพชีวิตด้านความคิด จิตใจ ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ค่านิยมทางวัฒนธรรม มีความรู้ สติปัญญา ความสามารถป้องกันและแก้ปัญหาทั้งในระดับบุคคลครอบครัวและชุมชน

นิพนธ์ พัวพงศกร (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข. 2535 : บรรณาธิการ ; อ้างอิงจาก นิพนธ์ พัวพงศกร. 2531) กล่าวถึงองค์ประกอบคุณภาพชีวิตจำแนกตามความต้องการด้านต่าง ๆ ของชีวิต 6 ด้าน คือ

1. ด้านร่างกาย ได้แก่ ปัจจัยสี่ สุขภาพอนามัย พลังงาน การออมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัว และในการประกอบอาชีพ
2. ด้านอารมณ์ ได้แก่ การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพ ประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรัก และความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ
3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาดและเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการคมนาคมที่สะดวก
4. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ได้แก่ โอกาสในการศึกษาและประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมในสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชน การเป็นที่ยอมรับในชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตัวเอง และการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม
5. ด้านความคิด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชน การศึกษาวิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง ครอบครัวและชุมชน การเป็นที่ยอมรับในชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตัวเอง และการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม
6. ด้านจิตใจ ได้แก่ การมีคุณธรรมในส่วนตัวและในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละ และการละเว้นจากอบายมุข

อุทุมพร จามรมาน (2528 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบที่บ่งถึงคุณภาพชีวิตที่สำคัญ 8 ประการ คือ 1) ทักษะติดต่อการมีชีวิตรอยู่ในกรุงเทพมหานคร

2) ลักษณะความเป็นอยู่ 3) การเป็นเจ้าของหรือการถือครองบ้านและที่ดิน 4) อาชีพหลักอาชีพรอง 5) นันทนาการ 6) บริการจากรัฐ 7) การใช้เวลาว่างที่บ้าน 8) สุขภาพอนามัย ประเทศไทยเน้นคำว่า “คุณภาพชีวิต” ถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาสังคม

ยูเนสโก (วันเพ็ญ วอกลาง, 2535 : 13 ; อ้างอิงจาก UNESCO, 1981) ได้กำหนดไว้ว่า คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. มาตรฐานการครองชีพ อาจพิจารณาได้จาก รายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย การสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงของประชากร ในเรื่องขนาด โครงสร้างทางอายุและเพศ อัตราการเติบโตของประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย การย้ายถิ่น เป็นต้น

3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม พิจารณาจาก ระบบสังคม ค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

4. กระบวนการพัฒนาพิจารณาจากลำดับความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพและความสามารถของบุคคล การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคม การค้า

5. ทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ธรรมชาติ อาหาร เงินทุน ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ องค์การอนามัยโลก (ณรงค์ศักดิ์ ทะละภัก, 2535 : 24) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตสำหรับบุคคลทั่วไป ว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต 6 ด้านหลัก คือ

1. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบายไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลัง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อนรวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตนเองและการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเครียดหรือกังวล เป็นต้น

3. ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) คือ การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพายาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

4. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ว่าได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย

5. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างมีอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคม สะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้าน

การเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6. ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality/Religion/Personal Beliefs) คือ การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้าน จิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

เดย์ (ปฤณภูรัตน์ คำสว่าง. 2542 : 21 ; อ้างอิงจาก Day. 1978 : 37-38) ได้เสนอว่า ชีวิตของมนุษย์แต่ละคนนั้นประกอบด้วย 13 มิติย่อย คือ

1. ครอบครัว (Family Life)
2. การงานอาชีพ (Work Life)
3. ชีวิตสังคม (Social Life)
4. การพักผ่อนหย่อนใจ (Leisure / Recreation)
5. สุขภาพอนามัย (Personal Health)
6. การสาธารณสุข (Health Care)
7. การบริโภคสินค้าและบริการ (Purchase and Consumption of Goods and Services)
8. การครอบครองทรัพย์สิน (Material Possessions)
9. ทักษะภาพเกี่ยวกับตนเอง (Self)
10. ความเชื่อและศาสนา (Spiritual Life)
11. ความรู้สึกเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน (State and Local Government)
12. ความรู้สึกเกี่ยวกับรัฐบาลของตน (The Federal Government)
13. ความรู้สึกเกี่ยวกับประเทศของตน (Life in Thailand)

แม้ว่ากิจกรรมในบางกิจกรรมหรือในบางมิติดังกล่าวมาแล้วอาจจะมีน้อยมากหรือไม่มีเลย แต่ถ้ามองในภาพรวมแล้ว กิจกรรมบางกิจกรรมหรือบางมิติก็แสดงออกถึงความพอใจ หรือคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้เพียงพอ ความพึงพอใจในที่นี้ หมายถึง สภาพทางจิตที่แสดงออกถึงความสุขที่ได้รับรู้ว่าคุณสมบัติที่ตนปรารถนาได้รับการตอบสนองตอบตามที่ตั้งหรือคาดหวังไว้ การที่บุคคลแสดงความพึงพอใจต่อสภาพการดำรงชีวิตของตนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งย่อมแสดงว่าคุณภาพชีวิตในช่วงเวลานั้นมีคุณภาพตามที่เจ้าของชีวิตต้องการ

ซาน (Zhan. 1992 : 796) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ควรประกอบไปด้วยด้าน ความพึงพอใจในชีวิตในเรื่องทั่วไป ด้านอัตมโนทัศน์ เป็นความรู้สึกความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองเกี่ยวกับ ด้านภาพลักษณ์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ด้านสุขภาพและหน้าที่ของร่างกาย การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ด้านสังคมและเศรษฐกิจ เป็นความพึงพอใจเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษา และรายได้

แฮนเดอร์ชอท์, ไรท์ และแฮนเดอร์สัน (Hendershott, Wright & Handerson. 1992 : 11-19) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยวิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ของข้อมูลประชากรของนักศึกษากับการประเมินเชิงจิตวิสัยของการใช้ชีวิตโดยทั่วไปของนักศึกษาในภาพรวมและรายด้าน รวมถึงผลทั้งทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรอิสระที่มีต่อความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งเป็นตัวแปรตามถูกแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ

1. ชีวิตการเรียน (Academic Life) เป็นการวัดสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวนักศึกษาในเชิงวิชาการ สภาพแวดล้อมในการเรียน

2. ชีวิตสังคม (Student Social Life) คือ การแสดงหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น

3. ที่อยู่อาศัย (Housing) สภาพแวดล้อมของที่อยู่ เช่น หอพัก

4. ความสัมพันธ์กับเพื่อน (Student Relationships)

5. บริการที่ได้รับ (Student Services) ประกอบด้วย อาหาร ความปลอดภัย การให้คำปรึกษา สุขภาพ ศูนย์ทางศาสนา ศูนย์บริการนักศึกษานานาชาติ

เฟอร์แรนส์และเพาเวอร์ (Ferrans & Power, 1992 : 29-38) ได้วิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตของ George และ Bearson แล้วได้สรุปองค์ประกอบของ คุณภาพชีวิตเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. ด้านสุขภาพและหน้าที่ เกี่ยวกับสถานภาพของร่างกาย และความสามารถในหน้าที่ที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมประจำวัน และการแสดงออกทางบทบาทสังคม ประกอบด้วย สุขภาพของตนเอง ความเครียด การดูแลสุขภาพ การพึ่งตนเองทางด้านร่างกาย เพศสัมพันธ์ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว การบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมในยามว่าง ความสามารถในการเดินทาง การสร้างความสุขในวัยสูงอายุ และการมีอายุยืน

2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ เป็นสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของบุคคล เพราะบุคคลต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องการเพื่อนช่วยแนะแนวทางแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน ต้องการกำลังใจ การได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ ต้องการบ้านอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง มีงานทำและมีเงินที่ใช้ในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย มาตรฐานการดำรงชีวิต การพึ่งพาตนเองด้านเงิน ที่พักอาศัย การทำงาน เพื่อน เพื่อนบ้าน สถานการณ์ของบ้านเมือง การได้รับการสนับสนุนทางด้านจิตใจและการศึกษา

3. ด้านจิตใจและวิญญาณ เป็นสถานภาพของการรับรู้ การตอบสนองทางอารมณ์หรือทางวิญญาณ ต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบในชีวิต ประกอบด้วย ความพอใจในชีวิต ความสุขทั่วไป ความพอใจในตนเอง จุดมุ่งหมายในชีวิต ความสงบสุขของจิตใจ ความศรัทธาในศาสนาและรูปร่างหน้าตาของตน

4. ด้านครอบครัว เป็นสภาพของสัมพันธภาพในครอบครัวของบุคคล ประกอบด้วย ความสุข ในครอบครัว ภาวะสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว บุตร และความสัมพันธ์กับคู่สมรส

ฟลานาแกน (Flanagan, 1978 : 138 - 147) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนอเมริกัน กล่าวว่า มิติหนึ่งของคุณภาพชีวิต ก็คือ ความพึงพอใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นความต้องการของบุคคล (Domain Life Satisfaction) ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์ เครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตของฟลานาแกน ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความปกติสุขด้านร่างกาย และองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต

1.1 องค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย การมีอาหารที่ดี มีที่อยู่อาศัย สะดวกสบาย มีการคาดหวังสิ่งเหล่านี้ในอนาคต มีทรัพย์สินเงินทอง และการประกันความปลอดภัยซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย การมีความสุข ความปลอดภัย

จากความเจ็บปวดด้านร่างกายและจิตใจ หลีกเลี่ยงจากการประสบอุบัติเหตุรวมทั้งอันตรายอื่น ๆ หลีกเลี่ยงจากปัญหาเกี่ยวกับการติดสุรา ยาเสพติด หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความตายและผู้ป่วยสูงอายุ การรักษา และการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

2. สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรสหรือคู่รัก ได้แก่ การแต่งงานหรือการมีคู่รัก สัมพันธภาพนี้รวมถึง การมีความรัก มิตรภาพและความเป็นเพื่อนให้แก่กันและกัน มีความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดี รู้คุณค่าของฝ่ายตรงข้าม ยอมสละหรืออุทิศเพื่อคนที่ตนรัก

2.2 การมีและได้เลี้ยงดูบุตรหลาน ได้แก่ การที่ตนได้กลายเป็นบิดามารดา มีบุตรหลาน ความสัมพันธ์นี้รวมถึงการได้เฝ้าดูการเจริญเติบโตของลูกหลาน การใช้เวลาในการอยู่และมีความสุขกับบุตรหลานและการเป็นแบบอย่าง การแนะนำช่วยเหลือและเรียนรู้จากบุตรหลานไปพร้อมกันด้วย

2.3 สัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว ได้แก่ การมีบิดามารดา รวมทั้งเป็นสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว มีการติดต่อสื่อสาร การได้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกัน มีการเยี่ยมเยียน สนุกสนานร่วมกัน มีความเข้าใจและให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อน ได้แก่ การมีเพื่อนสนิทมีการทำกิจกรรมร่วมกันสนใจในสิ่งเดียวกัน ให้การยอมรับ ไว้วางใจ สนับสนุน แนะนำ มีการให้และรับความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดจนมีการเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน

3. กิจกรรมทางสังคม

3.1 กิจกรรมในการให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ในสังคมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในรูปที่กระทำ เป็นการส่วนตัวหรือเป็นสมาชิกขององค์กร กลุ่มอาสาสมัคร และการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

3.2 กิจกรรมในท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีอิสระในทางการเมือง สังคม และการนับถือศาสนา

4. การพัฒนาตนเองและมีความสมหวังในการทำงาน

4.1 การพัฒนาด้านสติปัญญา ได้แก่ การเรียนรู้ การเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาการได้รับความรู้ มีความสามารถทางสมอง สามารถแก้ไขปัญหาและมีความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ของชีวิตมากขึ้น

4.2 ความเข้าใจส่วนบุคคลและการวางแผนของตนเอง ได้แก่ การพัฒนาและการสร้างหลักการเบื้องต้นของชีวิต รวมถึงการมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การยอมรับในทรัพย์สินและข้อจำกัดของตนเอง การเจริญเติบโตและการพัฒนาตนเอง มีความสามารถในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมในชีวิต และบทบาทของตนเอง

4.3 การประกอบอาชีพการทำงาน ได้แก่ มีความสนใจ ทำหาย และรู้สึกมีคุณค่าในการทำงาน มีความพึงพอใจในการทำงานได้ดี สามารถใช้ความสามารถที่มีอยู่ เรียนรู้ จัดจำและปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้

4.4 การแสดงความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ มีพรสวรรค์ในเรื่องดนตรีศิลปะ การเขียน งานฝีมือ การละคร การถ่ายภาพ การเป็นนักปฏิบัติการหรือนักวิทยาศาสตร์ หรือการทำกิจกรรมประจำวัน

5. การมีนันทนาการ

5.1 การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม ได้แก่ การมีความสุขสนุกสนานทั้งที่บ้านหรือที่อื่น ๆ

ก็ตาม ได้ร่วมงานปาร์ตี้หรืองานสังสรรค์อื่น ๆ ได้พบปะกับบุคคลใหม่ ๆ ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมในองค์กรของสังคม

5.2 การได้รับสิ่งบันเทิง ได้แก่ การดูโทรทัศน์ ฟังเพลง อ่านหนังสือ ดูภาพยนตร์ หรือ ดูกีฬา การหาสิ่งพักผ่อนหย่อนใจโดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติ ได้แก่ การเล่นเกม การล่าสัตว์ การตกปลา การเล่นเรือ การเล่นแคมป์ การเดินป่า และการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น

นิฮารัตน์ ศิลปเดช (2539 : 85 – 86) ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบที่จะทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี หรือมีลักษณะของชีวิตที่มีความสุข ความสมบูรณ์ และมีความพึงพอใจในการมีชีวิตได้อย่างแท้จริงนั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานดังนี้

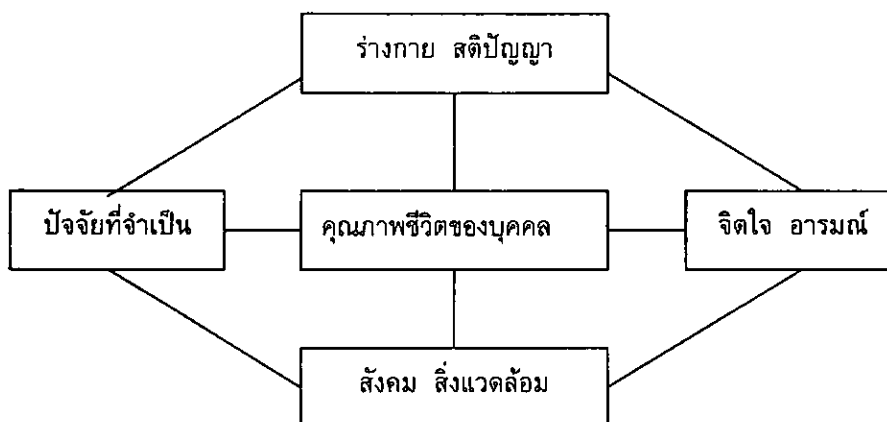
1. ความสมบูรณ์ด้านร่างกายและสติปัญญา หมายถึง การที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจะต้องมีความเป็นปกติของร่างกายและสติปัญญาเป็นพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ การมีอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายสมบูรณ์ครบถ้วน มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง มีผลกำลังที่สามารถทำกิจการงานได้ดีเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ มีระดับการพัฒนาการของสติปัญญาเป็นปกติ สามารถศึกษาเล่าเรียน คิดไตร่ตรองหาเหตุผลต่าง ๆ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2. ความสมบูรณ์ด้านจิตใจและอารมณ์ หมายถึง การเป็นผู้มีจิตใจที่ดี มีอารมณ์แจ่มใสมั่นคง ไม่แปรปรวน หงุดหงิดง่าย ไม่โง่งม จิตใจมีคุณธรรม ไม่มีอิจฉาริษยา หรือเคียดแค้นพยาบาทผู้อื่น เป็นผู้มองโลกในแง่ดี มีความโอปอ้อมอารี พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากหรือเดือดร้อนเสมอ การมีพื้นฐานด้านจิตใจและอารมณ์ที่ดี จะช่วยให้บุคคลเกิดความสุขและสงบในการดำรงชีวิต

3. ความสมบูรณ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเป็นคนที่ได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป อันเนื่องมาจากการมีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความสามารถในการปรับตัว ยอมรับความสามารถและความสำคัญของผู้อื่นตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เห็นคุณค่าของบุคคลและสิ่งแวดล้อม และคิดที่จะปรับปรุงพัฒนาให้สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นคงคุณค่าและประโยชน์อยู่ตลอดไป จะยอมให้เกิดความเสียหายหรือมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมบ้างก็เป็นเพียงส่วนน้อยที่สุด การมีความสมบูรณ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้บุคคลมีชีวิตที่เหมาะสมกลมกลืนและเข้ากันได้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมของตน

4. ความสมบูรณ์ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หมายถึง ความสามารถที่จะจัดหาสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างดีตามฐานะของตนเอง ตลอดจนสภาพของสังคมเศรษฐกิจและยุคสมัย ปัจจัยจำเป็นเหล่านี้ได้แก่ ปัจจัยสี่ ซึ่งมี อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนการได้รับการศึกษา การพักผ่อน ฯลฯ ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องจัดหาหรือจัดให้มีขึ้นตามความจำเป็น ในสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของตน การมีปัจจัยจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ดีและพอเพียงย่อมช่วยให้บุคคลมีความสุขสบาย ไม่ลำบากขัดสนและย่อมนำมาซึ่งความสุขและความพึงพอใจในชีวิต

องค์ประกอบทั้ง 4 ประการข้างต้นล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและเป็นพื้นฐานที่ส่งผลต่อเนื่องถึงกันนำไปสู่คุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในระดับบุคคล

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตมีทั้งที่เป็นรูปธรรม อันได้แก่ ปัจจัยที่ใช้ในการดำรงชีพ และองค์ประกอบที่เป็นนามธรรม ซึ่งก็คือองค์ประกอบทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความพึงพอใจต่อสภาพทางสังคม การมีเสรีภาพ มีการพัฒนาความคิด จิตใจที่มี คุณธรรม เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความคิดรวบยอดที่กว้างมาก ขึ้นอยู่กับการให้คุณค่าของแต่ละบุคคล ผู้ที่อยู่ในสังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่ต่างกันย่อมจะให้ความหมายคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน การกำหนดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วยเช่นกัน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพ ซึ่งถือว่าการครอบคลุมคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับการสงเคราะห์ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดต่าง ๆ ข้างต้น มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและปรับใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1.4 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคม คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนด สร้างขึ้น และชวนชวายให้ได้มาด้วยตัวของมนุษย์เองนอกจากนั้นยังเป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะทำให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา บุคคลและครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้านอยู่ตลอดเวลา เป็นต้นว่า ด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย คุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ ในลักษณะเช่นนี้เขาย่อมจะมีความสามารถในการปรับปรุงทั้งตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์สูงสุด ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดลงหรือหมดไปได้ อาทิเช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ส่วนประเทศที่มีประชากรไม่มีคุณภาพชีวิตจะประสบกับปัญหาความล่าช้าหรือความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเสถียรภาพ ความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศด้วย ดังนั้นประเทศทั้งหลายจึงใช้ความพยายามกันอย่างเต็มที่ในการที่จะปรับปรุงพัฒนาประชากรที่ด้อยคุณภาพ ให้มีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นจนถึงระดับมาตรฐานที่สังคมต้องการทั้งนี้เพื่อช่วยให้บุคคลและสังคมเกิดความเจริญก้าวหน้า มีความสุขสมบูรณ์และเกิดความมั่นคงปลอดภัยไปพร้อม ๆ กัน นิสาธิตน์ ศิลปเดช (2539 : 66 – 67) ได้สรุปว่า คุณภาพชีวิต

มีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้มีคุณภาพชีวิตจะช่วยให้ตนเองและสังคมเกิดลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคคลจะมีการดำรงชีวิตในแนวทางที่ดี ใช้วิธีอันชอบธรรมในการสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของตน โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น
2. บุคคลจะมีการสร้างสรรค์พัฒนาคิดปรับปรุงตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
3. บุคคลจะใช้ภูมิปัญญา เหตุผล และวิธีการแห่งสันติในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
4. บุคคลจะมีการยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ผู้อื่น สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคมจึงมีปัญหาและความขัดแย้งน้อย
5. บุคคลจะเป็นพื้นฐานของครอบครัวและสังคมที่มีความสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีเสถียรภาพ ปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และความเป็นระเบียบเรียบร้อย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า คนในสังคมนั้นต้องเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านหลายประการในตนเอง และการที่จะให้คนในสังคมเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับการมีชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ ถ้าเผชิญชีวิตของเขามีความแร้นแค้น ความจำเป็นขั้นพื้นฐานยังมิได้รับการตอบสนอง ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทางสุขภาพกายและจิตใจตามมา การพัฒนาทางด้านอื่น ๆ เช่น การปกครอง เทคโนโลยี ก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบากทั้งนี้ก็เพราะว่าคุณภาพชีวิตของเขายังไม่ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น

1.5 การประเมินคุณภาพชีวิต

การประเมินคุณภาพชีวิต หรือการวัดคุณภาพชีวิต มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้มีผู้ศึกษาและประเมินคุณภาพชีวิตไว้หลายแนวทาง ดังนี้

✓ องค์การยูเนสโก กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 2 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แอนดรูว์กับวิทธี มีเบอร์กและซาน (UNESCO. 1980 : 312 ; Andrew & Withey. 1976 ; Meeberg. 1993 : 32-38 ; Zhan. 1992 : 796) คือ

1. ด้านวัตถุพิสัย(Objective Indicators) คือ สิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดของสังคมโดยรวม วัดได้โดยอาศัยข้อมูลด้านรูปธรรมที่มองเห็นได้ นับได้ วัดได้ ได้แก่ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น อัตราการว่างงาน อัตราการเกิดอาชญากรรม ความหนาแน่นของประชากร รายได้ประชาชาติ อัตราการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

2. ด้านจิตพิสัย (Subjective Measures) คือ การที่บุคคลนั้น บอกเล่าถึงการรับรู้ ความรู้สึก และการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว เป็นการประเมินข้อมูลด้านจิตวิทยา ซึ่งอาจทำได้โดยการสอบถามความรู้สึกและเจตคติต่อประสบการณ์ของบุคคลเกี่ยวกับชีวิต การรับรู้ต่อสภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ความพึงพอใจในชีวิต

ถ้าพิจารณาการประเมินคุณภาพชีวิต อาจจะเป็นการบรรยาย หรือเป็นคะแนน แสดงให้เห็นระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งผู้ที่ประเมินอาจจะเป็นตัวบุคคลที่ต้องการจะประเมินเองหรือผู้อื่น

สตอร์มเบอร์ก (ชนิตา เรืองเดช. 2539 ; อ้างอิงจาก Stromberg. 1984) กล่าวถึง การประเมินคุณภาพชีวิตใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. เชิงวัตถุพิสัยโดยวัดเป็นปริมาณ (Objective Scale Yielding Quantitative Data) เป็นเครื่องมือที่ประเมินโดยบุคคลอื่นเป็นผู้ประเมิน เช่น ในกรณีที่บุคคลอยู่ในสภาวะความเจ็บป่วยผู้ประเมิน คือ บุคลากรทางการแพทย์ โดยประเมินออกมาเป็นคะแนน

2. เชิงจิตวิสัยโดยวัดเป็นปริมาณ (Subjective Scale Yielding Quantitative Data) เป็นเครื่องมือที่ประเมินโดยตัวบุคคลผู้นั่นเอง ผลออกมาเป็นคะแนน

3. เชิงจิตวิสัยโดยวัดเป็นบรรยาย (Objective Scale Yielding Qualitative Data) เป็นเครื่องมือที่ประเมินโดยตัวบุคคลผู้นั่นเอง ผลออกมาเป็นการบรรยายและบอกถึงลักษณะสภาพที่บุคคลนั้นเป็นอยู่ โดยให้ข้อคิดเห็นในการพิจารณาเลือกวิธีการประเมินคุณภาพชีวิต ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้วัดนั้นสามารถวัดโดยใช้แนวคิดเพียงอันเดียวหรือต้องใช้หลาย ๆ แนวคิดในการวัด (Multiple Versus Single Instruments)

2. เครื่องมือที่ใช้วัดให้ผลออกมาเป็นการบรรยายคุณลักษณะ (Qualitative) หรือบอกเป็นปริมาณ (Quantitative) เครื่องมือที่บรรยายคุณลักษณะจะอธิบายเฉพาะเกี่ยวกับผลของโรคและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตส่วนเครื่องมือที่ให้ผลหรือบอกเป็นปริมาณจะประเมินออกมาเป็นคะแนน

3. เครื่องมือนั้นเป็นการประเมินโดยบุคคลอื่นหรือประเมินโดยตนเอง (Objective Versus Subjective Instrument)

4. การมองมิติของคุณภาพชีวิตนั้น มองในมิติเชิงวัตถุวิสัย (Objective Dimension) หรือมองในมิติเชิงจิตวิสัย (Subjective Dimension)

ฉะนั้น ในการเลือกเครื่องมือเพื่อใช้วัดคุณภาพชีวิตจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมว่าจุดประสงค์ของการวิจัยคืออะไร ต้องการให้ผู้อื่นเป็นผู้ประเมิน เช่น เจ้าหน้าที่ทางด้านสุขภาพ หรือต้องการให้ผู้ป่วยประเมินตนเองว่ารู้สึกถึงคุณภาพชีวิตตนเองเป็นอย่างไร นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องการประเมินเชิงวัตถุวิสัยหรือจิตวิสัย

ฟลานาแกน (Flanagan, 1978 : 138 - 147) ได้พยายามที่จะประเมินคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวอเมริกัน โดยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนชาวอเมริกัน 3,000 คน ที่ต่างอายุ เชื้อชาติ และภูมิหลัง เพื่อที่จะหาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ข้อคำถามที่ใช้ถาม จะถามถึงความคิดเห็นว่าที่ผ่านมา มีความรู้สึกพึงพอใจกับสิ่งใด และคิดว่าสิ่งใดมีความสำคัญและจำเป็นกับชีวิตมากที่สุด ซึ่งจากผลการสำรวจรวบรวมได้ทั้งหมด 6,500 เหตุการณ์ เหตุการณ์บางเหตุการณ์มีความใกล้เคียงกันจึงจัดเป็นหมวดหมู่ได้ทั้งหมด 5 ด้าน และ 15 ข้อย่อย

สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้ตั้งเกณฑ์เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิต ที่เรียกว่า “ ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ” และมีโครงการรณรงค์คุณภาพชีวิตตั้งแต่ พ.ศ. 2528 - 2530 เป็นต้นมา เกณฑ์กำหนดคุณภาพชีวิตตามหลักของ จปฐ. นี้ยังขาดลักษณะทางด้านจิตใจอยู่มากแต่ก็พอถือเป็นเกณฑ์เบื้องต้นสำหรับการพัฒนาสังคมได้ในเวลาหนึ่งสำหรับประชาชนในชนบทที่ยังมีความยากจนและขาดทุนทางด้านวัตถุอยู่

นอกจากนี้การประเมินคุณภาพชีวิตอาจพิจารณาจากโครงสร้างของคุณภาพชีวิต ดังนี้

1. การประเมินโดยพิจารณาว่าคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย โครงสร้างมิติเดียวซึ่งนิยมกันมากในอดีตบุคคลจะประเมินคุณภาพชีวิตของคนโดยใช้คำถามเดียวสรุปถึงคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้งหมดซึ่งถือว่าเป็นการประเมินที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ (Andrew & McKennell, 1980 : 127 - 155)

2. การประเมินโดยมีแนวคิดว่าคุณภาพชีวิตประกอบด้วยโครงสร้างหลายมิติ คุณภาพชีวิตของบุคคลไม่ได้ขึ้นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงอย่างเดียวแต่ขึ้นกับหลายๆสิ่งซึ่งประกอบเป็นคุณภาพชีวิต แนวคิดนี้ได้นำมาใช้ในการประเมินคุณภาพชีวิตในบุคคลที่เจ็บป่วยโดยเชื่อว่าจะประเมินคุณภาพชีวิตผู้ป่วยได้เหมาะสม ถูกต้อง ตามสภาพความเป็นจริงกว่าประเมินจากมิติเดียว (Padilla & Grant, 1985 : 53 ; Zhan, 1992 : 796)

สปิทเซอร์และคณะ (Spitzer ; et. al. 1981 : 34) ได้กล่าวสรุปถึงเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพชีวิตที่ดีว่า ควรประกอบด้วยลักษณะ 10 ประการ ดังนี้

1. ข้อความสั้น เข้าใจง่าย และนำไปใช้ได้สะดวก
2. กว้างขวาง ครอบคลุมองค์ประกอบของชีวิตแต่ละด้าน จำนวนข้อความควรมีรายละเอียดมากพอที่จะครอบคลุมองค์ประกอบในแต่ละด้าน
3. เนื้อหาสอดคล้องกับกลุ่มประชากรที่ศึกษา เช่น ในการประเมินคุณภาพชีวิตของคนไทยควรจะสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมไทย
4. ควรเป็นปริมาณ เช่น ข้อมูลที่ใช้รวบรวมสามารถให้คะแนนเป็นตัวเลข
5. สามารถใช้ในหลายสถานการณ์ด้วยข้อจำกัดที่น้อยที่สุดเกี่ยวกับปัจจัยทางด้าน อายุ เพศ อาชีพ และชนิดของโรคเรื้อรัง
6. ได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้
7. เป็นที่ยอมรับในการวัด โดยเฉพาะผู้ชำนาญทางคลินิก
8. มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงในภาวะสุขภาพของผู้ถูกวัด
9. แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างเด่นชัด ในกลุ่มผู้ถูกวัดที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน
10. มีเหตุผลดี

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น จะประเมินในภาพรวมของชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ โดยที่ การวัดคุณภาพชีวิตจะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และแนวคิดของผู้ประเมิน ซึ่งอาจประเมินในเชิงวัตถุวิสัย และจิตวิสัยโดยวัดเป็นปริมาณ และเชิงจิตวิสัยโดยวัดแบบบรรยายก็ได้ โดยสรุปแล้วการประเมินคุณภาพชีวิตประเมินได้ทั้งวัตถุวิสัย และจิตวิสัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่สมควรได้รับการสงเคราะห์ ผู้วิจัยจึงเน้นการประเมินทางด้านจิตวิสัยเป็นหลัก เนื่องจากตัวแปรอิสระของการวิจัยจะเป็นลักษณะข้อมูลเชิงอัตวิสัย ทำให้ได้ประเมินตามเกณฑ์ทั้งทางจิตวิสัยและอัตวิสัยไปพร้อม ๆ กัน

1.6 แนวคิดเรื่องชีวิตคุณภาพชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยได้จัดตั้งโครงการพัฒนาสังคมขึ้นใน พ.ศ. 2523 เพื่อรับผิดชอบในการวางแผนพัฒนาสังคมและได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานสำหรับประชาชนขึ้นโดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมสิ่งที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาที่เหนือกว่าความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำ (จปฐ.) และกำหนดเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมไทยขึ้นรวมทั้งได้ตั้งไว้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคมในช่วงของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 5 ความจำเป็นพื้นฐานดังกล่าวจึงถือเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตขั้นต่ำตามแนวคิดของการพัฒนาสังคมไทย และองค์ประกอบดังกล่าวก็ใช้เป็นเครื่องชี้วัดการมีคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะในเขตชนบทที่มีคนยากจนอยู่กันหนาแน่น (นิยม ศรีสวัสดิ์. 2528 : 68)ต่อมาในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2528 มีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้มีโครงการรณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ (ปรช.) พ.ศ. 2528 – 2530 ซึ่งเป็น โครงการร่วมของ 4 กระทรวงหลักโดยมีศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ(ศปช.)เป็นหน่วยงานประสานงาน วัดดูประสงค์สำคัญของโครงการ ปรช. คือ เร่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติให้บรรลุความจำเป็นพื้นฐาน

โดยให้ประชาชนสามารถรู้ได้ด้วยตนเองว่ามี ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพชีวิตในเรื่องใด เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ตระหนักและรับรู้ปัญหา ตลอดจนหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของตนเองและชุมชน เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด โครงการ พรช. ได้สิ้นสุดลงเมื่อ พ.ศ. 2530 และการดำเนินงานตามโครงการประสบความสำเร็จไปถึงระดับหนึ่งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) มีมติเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2532 ให้กรมการพัฒนาชุมชนรับ โครงการ พรช. ไปดำเนินงานต่อโดยใช้ชื่อว่า งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2533 เป็นต้นไป (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2534 : 1 – 2)

พ.ศ. 2535 มีการปรับปรุงเครื่องชี้วัด จปฐ. เป็น 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด เพื่อใช้เก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539)

พ.ศ. 2540 มีการปรับปรุงเครื่องชี้วัด จปฐ. เป็น 8 หมวด 39 ตัวชี้วัด เพื่อใช้เก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2543 : 1 – 4) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) มีตัวชี้วัด คือ

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด และฉีดวัคซีนครบ
2. หลังตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด และดูแลหลังคลอด
3. หญิงตั้งครรภ์ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอมีผลทำให้เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
4. เด็กแรกเกิดได้กินนมอย่างเดียวน้อย 4 เดือนแรกติดต่อกัน
5. เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
7. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้กินอาหารถูกต้องครบถ้วน
8. เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
9. คราวเรือนไม่กินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำให้สุกด้วยความร้อน
10. คราวเรือนมีการบริโภคเกลือไอโอดีน
11. คราวเรือนได้กินอาหารควบคุมที่มีตรา อย.
12. คราวเรือนมีความรู้เรื่องการบริโภคที่ถูกต้องเหมาะสม

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม) มีตัวชี้วัด คือ

13. คราวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพคงทนถาวรอย่างน้อย 5 ปี
14. คราวเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล
15. คราวเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอตลอด 5 ลิตร ต่อคนต่อวัน
16. คราวเรือนจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ
17. คราวเรือนไม่ถูกรบกวนจากเสียงสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น หรือมลพิษทางอากาศ น้ำเสีย ขยะ และสารพิษ

หมวดที่ 3 ศึกษาถ้วนทั่ว (ประชาชนเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต) มีตัวชี้วัด คือ

18. เด็กอายุ 2 – 5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง
19. เด็กที่มีอายุครบเกณฑ์ได้เข้าเรียนศึกษาภาคบังคับ

20. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า

21. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับไม่เข้าศึกษาต่อ ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ คนในครัวเรือนอายุ 14 - 50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้

22. ครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง

23. ครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขภาพ

25. คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15 - 44 ปี ให้บริการคุมกำเนิด

26. ครอบครัวมีความอบอุ่น

27. ครัวเรือนมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและมีการป้องกัน

28. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

หมวดที่ 5 รายได้มาก (ประชาชนมีการประกอบอาชีพ และมีรายได้พอเพียงแก่การดำรงชีวิต) มีตัวชี้วัด คือ

29. ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี

หมวดที่ 6 อยากร่วมพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดชีวิตของตนเองและชุมชน) มีตัวชี้วัด คือ

30. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านตำบล

31. ครัวเรือนไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

32. ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ

หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม (ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจของตนเองได้ดีขึ้น) มีตัวชี้วัด คือ

33. ครัวเรือนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

34. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา

35. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่

36. ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

37. คนสูงอายุและคนพิการได้รับการดูแล

หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม (ประชาชนมีจิตสำนึก และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) มีตัวชี้วัด คือ

38. ครัวเรือนได้ร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

39. ครัวเรือนได้ร่วมทำกิจกรรมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม

แนวคิดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนเขตเมือง 8 ประการ (43 ตัวชี้วัด) (กรมการปกครอง. 2533 : 1 - 7) ได้แก่

1. อาหารถูกสุขลักษณะและเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย
2. ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
3. การบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
5. การผลิตหรือจัดหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ
6. การควบคุมช่วงเวลาและจำนวนการมีบุตร

7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน
การพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น

แนวคิดความจำเป็นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร 8 ประการ โดยมีเป้าหมายภายในพ.ศ. 2544
(เกษียร นพรัตน์. 2539 : 31) มีสารดังนี้

1. ประชาชนได้กินอาหารถูกสุขลักษณะและเพียงพอับความต้องการของร่างกาย
2. ประชาชนมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
3. ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต

และการประกอบอาชีพ

4. ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
5. ประชาชนมีการผลิต หรือจัดหาอาหารอย่างเพียงพอแก่การดำรงชีวิต
6. ครอบครัวสามารถควบคุมช่วงเวลาและจำนวนของการมีบุตรได้ตามต้องการ
7. ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง
8. ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจดีขึ้น

✓ การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมในระดับสากลนั้นมีจุดเริ่มจากการใช้เครื่อง
ชี้วัดทางเศรษฐกิจ คือ GNP per – capita เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาซึ่งต่อมาเกิดคำถามว่าการวัดด้านเศรษฐกิจ
ด้านเดียวคงไม่เพียงพอตั้งแต่ทศวรรษ 1960 จึงเริ่มมีการมองการพัฒนาในระดับกว้างขึ้น มุ่งที่ความเป็นอยู่ดี
ของสังคมโดยมองปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวม

องค์กรระหว่างประเทศ คือ องค์การสหประชาชาติมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในเรื่องนี้ โดย
ในช่วงทศวรรษที่ 1970 ได้จัดตั้ง มหาวิทยาลัยแห่งสหประชาชาติ(UNU) และจัดโปรแกรม “ การพัฒนา
มนุษย์และสังคม ” และริเริ่มโครงการที่ทำให้เกิดการพัฒนเครื่องชี้วัดทางสังคมในระดับนานาชาติที่เป็นระบบ
มากขึ้นต่อมาองค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา OECD (Office of Economic
Commission for Development) ได้พัฒนาเครื่องชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา
เครื่องชี้วัดทางสังคมของประเทศต่าง ๆ

การพัฒนาเครื่องชี้วัด คือ งานของ UNDP ที่ได้จัดทำ “ ดัชนีพัฒนามนุษย์ ” เริ่มปี ค.ศ. 1989
และรายงานประจำปีฉบับแรก ค.ศ. 1990 ได้รายงานการจัดอันดับประเทศต่าง ๆ ตามองค์ประกอบพื้นฐาน
3 ประการ ดัชนีพัฒนามนุษย์ คือ การมีชีวิตที่ยืนยาว ความรู้และมาตรฐานความเป็นอยู่ การรับรู้แนวคิด
เรื่องคุณภาพชีวิตแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมแต่ก็มีการรับรู้ร่วมกันระดับหนึ่งว่า ความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม
หนึ่ง ๆ ไม่ควรถูกมองจากแง่เศรษฐกิจเท่านั้นแง่มุมอื่นควรได้รับพิจารณารวมถึงด้านที่อยู่อาศัย สุขภาพ
อนามัยตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ดังตัวอย่างเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและ
สังคมของประเทศต่าง ๆ (อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. 2539 : 42 – 54)

1. เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ประกอบด้วย

เครื่องชี้วัด 9 หมวดใหญ่ (45 ตัวชี้วัด) (ชุตินา เลขาวิจิตรจันทร์. 2544 : 24 ; อ้างอิงจาก UN. 1990)
ดังต่อไปนี้

1. สุขภาพอนามัย
2. ที่อยู่อาศัย
3. สิ่งแวดล้อม
4. การศึกษา

5. ความปลอดภัยและสาธารณะ
6. วัฒนธรรม
7. การจ้างงานและชีวิตการทำงาน
8. รายได้
9. สวัสดิการสังคม

2. เครื่องชี้วัดการพัฒนาในภูมิภาคของ ESCAP ได้ศึกษา การพัฒนาสังคมของประเทศในภูมิภาค ESCAP ใน 9 เรื่องใหญ่ (97 ตัวชี้วัดย่อย) (ชุตินา เลหาวิจิตรจันทร์. 2544 : 24 ; อ้างอิงจาก United Nation Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 1990) ดังนี้

1. ประชากร
2. สุขภาพ
3. การตั้งถิ่นฐานและสิ่งแวดล้อม
4. การศึกษา
5. การคมนาคมขนส่ง
6. การสื่อสาร
7. การจ้างงาน
8. ผลผลิตและรายได้
9. การลงทุนทางสังคมของประเทศ

3. เครื่องชี้วัดความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ UNDP(United Nation Development ^{Programs} Programme) 1994) เสนอแนวคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิต 7 ด้าน คือ (อนุชาติ พวงสำลี และ ורתัย อาจอำ, 2539 : 43 – 111)

1. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ
2. ความมั่นคงด้านอาหาร
3. ความมั่นคงด้านสุขภาพ
4. ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม
5. ความมั่นคงด้านบุคคล
6. ความมั่นคงด้านชุมชนและครอบครัว
7. ความมั่นคงด้านการเมือง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเครื่องชี้วัดคุณภาพของชีวิต จะเห็นได้ว่า เกณฑ์ที่บุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอขึ้นมาเพื่อการศึกษาและประเมินคุณภาพชีวิตนั้นจะประกอบไปด้วยเกณฑ์ประเมินคุณภาพชีวิตที่เป็นวัตถุวิสัย (objective) ซึ่งได้แก่สิ่งที่ป็นรูปธรรม สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้ชัดเจน และด้านที่เป็นจิตวิสัย (subjective) ซึ่งวัดโดยอาศัยความรู้สึกและเจตคติของบุคคลเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการประเมินคุณภาพชีวิตของนักเรียนก็ใช้ข้อมูลทั้ง 2 ด้านประกอบกัน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวรีเอท (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR)

2.1 ความหมายและลักษณะของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวรีเอท

แอริส (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 2 ; อ้างอิงจาก Harris. 1975 : 5) กล่าวว่า การวิเคราะห์ระดับมัลติแวรีเอท หมายถึง การจัดกลุ่มเทคนิควิธีการทางสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลุ่มตัวแปร โดยไม่จำกัดว่า กลุ่มตัวแปรดังกล่าวจะเป็นกลุ่มตัวแปรอิสระหรือกลุ่มตัวแปรตาม

ทรรคนะของทัตซูกา (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 2 ; อ้างอิงจาก Tatsuoka. 1971 : 1) อธิบายว่า การวิเคราะห์ระดับมัลติแวรีเอท คือ สาขาหนึ่งของวิชาสถิติศาสตร์ซึ่งมุ่งอุทิศเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการแจกแจงมัลติแวรีเอท (หรือหลายมิติ) และกลุ่มตัวอย่างที่มาจาก การแจกแจงนั้น

ฟินน์และแมทสัน (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 2 ; อ้างอิงจาก Finn & Mattsson. 1978 : 2) มีความเห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่การวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับตัวแปรตามเกินกว่าหนึ่งตัวแปรเมื่อนั้นถือว่าการวิเคราะห์เป็นระดับมัลติแวรีเอท

เคอลินเจอร์และเพดเดเซอร์ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 2 ; อ้างอิงจาก Kerlinger & Pedhazur. 1973 : 372) ได้กล่าวโดยย่อไว้เพียงว่า การวิเคราะห์ระดับมัลติแวรีเอทจัดเป็นเพียงการขยายขอบเขตและการกระจายผลของแนวทางสถิติถดถอยเชิงพหุ

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535 : 3) ได้สรุปไว้ว่า การวิเคราะห์ระดับมัลติแวรีเอท หมายความว่า เทคนิคทางสถิติพรรณนาและสถิติอนุมานที่ได้รับการคิดค้นขึ้นเพื่อประยุกต์ใช้สำหรับสถานการณ์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวขึ้นไป และไม่จำกัดจำนวนตัวแปรอิสระ

การวิเคราะห์ระดับมัลติแวรีเอทได้เริ่มมีบทบาทและความสำคัญต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้นในปัจจุบัน และจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้เพราะ นักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์จำนวนไม่น้อยได้เริ่มตระหนักถึงความสลับซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่มุ่งศึกษาว่ามีบ่อยครั้งที่ปรากฏการณ์หลายมิติหรือเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อื่น ๆ อีกมากจนทำให้ไม่สามารถแยกปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งออกมาศึกษาได้โดยลำพัง ถ้าประสงค์ผลการวิจัยที่ลึกซึ้งและครอบคลุมซึ่งนักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์จำนวนไม่น้อยอาจจำเป็นต้องแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาการวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลายตัวแปรอิสระกับหลายตัวแปรตาม ในกรณีเช่นนี้การวิเคราะห์ระดับมัลติแวรีเอท คือ เทคนิคที่เปิดโอกาสให้นักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์สามารถตอบปัญหาการวิจัยในลักษณะดังกล่าวได้อย่างน่าเชื่อถือและแม่นยำ และนอกจากนี้ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวรีเอท ยังเป็นเทคนิคที่มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตามตั้งแต่กลุ่มละ 2 ตัวแปรขึ้นไป ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีมาตรวัดระดับอันตรภาคหรืออัตราส่วน ในหลักการจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ถดถอยระดับมัลติแวรีเอทก็มีความคล้ายคลึงกับจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ถดถอยยูนิแวรีเอท จุดเด่นของการวิเคราะห์ถดถอยระดับมัลติแวรีเอท คือ สมรรถนะในการควบคุมความเอนเอียงของความคลาดเคลื่อนประเภทที่หนึ่ง (หรือ α) ซึ่งช่วยให้การดำเนินการทดสอบหลายตัวแปรตามสามารถดำเนินการได้ในขณะเดียวกัน

2.2 แบบจำลองพื้นฐานของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวกเรีย

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2535 : 16) อธิบายไว้ว่า การประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระดับมัลติแวกเรียย่อมมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตามตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป โดยมีจุดประสงค์ที่จะดำเนินการวิเคราะห์หลายตัวแปรไปพร้อมกัน สมมติว่าข้อมูลที่จะดำเนินการวิเคราะห์ประกอบด้วยตัวแปรตาม จำนวน p ตัวแปร และตัวแปรอิสระจำนวน q ตัวแปร แบบจำลองเส้นตรงที่เชื่อมโยงตัวแปรทั้งสองกลุ่มย่อยเข้าด้วยกันย่อมประกอบด้วย สมการถดถอยระดับมัลติแวกเรียจำนวน p สมการ ดังปรากฏตามสมการต่อไปนี้

1) สมการรูปปกติ

$$[Y_{i1}Y_{i2}Y_{i3}...Y_{ip}]$$
$$= [\alpha_1\alpha_2\alpha_3...\alpha_p]$$
$$+ X_{i1} [\beta_{11}\beta_{12}\beta_{13}...\beta_{1p}]$$
$$+ X_{i2} [\beta_{21}\beta_{22}\beta_{23}...\beta_{2p}]$$
$$+ X_{i3} [\beta_{31}\beta_{32}\beta_{33}...\beta_{3p}]$$
$$+ X_{iq} [\beta_{q1}\beta_{q2}\beta_{q3}...\beta_{qp}]$$
$$+ [e_{i1}e_{i2}e_{i3}...e_{ip}]$$

เมื่อ	Y_{ik}	แทน	ตัวแปรตามลำดับที่ k ของตัวการที่ i
	X_{ij}	แทน	ตัวแปรอิสระที่ j ของตัวการที่ i
	e_{ik}	แทน	ตัวแปรผิดพลาดลำดับที่ k ตัวการที่ i
	α	แทน	ตัวคงที่
	β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

ตัวแปรตาม Y และตัวแปรผิดพลาด e สัญลักษณ์พ่วง (subscript) ตัวที่สองถูกระบุไว้สำหรับแสดงลำดับที่ของตัวแปรตาม นอกจากนี้ ทั้ง α และ β จะมีขนาดต่างแตกต่างกันสำหรับแต่ละสมการถดถอยระดับมัลติแวกเรีย

2) สมการรูปเมตริก

$$\underset{(N \times p)}{Y_i}$$
$$=$$
$$\underset{(N \times (q + 1))}{X_i}$$
$$\underset{[(q + 1) \times (N \times p)]}{B} + \underset{}{E_i}$$

ในรูปของเมตริก สัญลักษณ์ของแต่ละส่วนย่อยในแบบจำลองเส้นตรงอาจเขียนใหม่ได้ดังต่อไปนี้

$$\underset{\sim}{Y_i}$$
$$=$$
$$[Y_{i1}Y_{i2}...Y_{ip}]$$
$$\underset{\sim}{X_i}$$
$$=$$
$$[X_{i1}X_{i2}...X_{ip}]$$
$$\underset{\sim}{B}$$
$$=$$
$$\begin{bmatrix} \alpha_1\alpha_2 \dots \alpha_p \\ \beta_{11}\beta_{12}\dots\beta_{1p} \\ \vdots \vdots \\ \beta_{q1}\beta_{q2}\dots\beta_{qp} \end{bmatrix}$$

จากการใช้สัญลักษณ์ดังกล่าวสมการใหม่อาจเขียนได้สมการที่ 2.1 หรือ สมการที่ 2.2

$$\underline{Y}_i = \underline{X}_i \underline{B} + \underline{E}_i \tag{2.1}$$

หรือ

$$\begin{matrix} \underline{Y} \\ (N \times p) \end{matrix} = \begin{matrix} \underline{X} \\ [N \times (q + 1)] \end{matrix} \begin{matrix} \underline{B} \\ [(N \times (q + 1))' (N \times p)] \end{matrix} + \begin{matrix} \underline{E}_i \\ (N \times p) \end{matrix} \tag{2.2}$$

เมื่อ	N	แทน	จำนวนตัวการ
	p	แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	(q + 1)	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระบวกด้วยตัวคงที่ (α)
	$\underline{Y}$	แทน	เมตริกขนาด(N x p)ของตัวแปรตาม
	$\underline{X}$	แทน	เมตริกขนาด{ N x (q + 1) } ของตัวแปรอิสระ
	$\underline{B}$	แทน	เมตริกขนาด { (q + 1) x p } ของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย
	$\underline{E}$	แทน	เมตริกขนาด (N x p) ของตัวแปรผิดพลาด

2.3 การทดสอบนัยสำคัญสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรวมของตัวแปรอิสระกับกลุ่ม ตัวแปรตาม

นอกจากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค MMR จะสามารถตอบปัญหาการวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งหมดกับกลุ่มตัวแปรตามทั้งหมดแล้ว ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535 : 22 - 24) กล่าวว่าเทคนิค MMR ยังสามารถหาคำตอบต่อปัญหาการวิจัยในกรณีที่มีการแยกวิเคราะห์ ตัวแปรอิสระออกเป็นกลุ่มย่อยได้อีกด้วยและยังได้อธิบายเกี่ยวกับเกณฑ์อัตราส่วนไลลิสซูดและสถิติเอฟของราว์ ไว์ดังนี้

เกณฑ์อัตราส่วนไลลิสซูดซึ่งใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ Λ (Wilks's Lambda) หมายถึง อัตราส่วนระหว่าง การวัดไลลิสซูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0) เทียบกับ การวัดไลลิสซูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานขัดแย้ง(H_1) กล่าวอีกนัยหนึ่ง นิยามของเกณฑ์อัตราส่วนไลลิสซูดในทางคณิตศาสตร์ ได้แก่

$$\Lambda = \frac{|\hat{\Sigma}|}{|\hat{\Sigma}_0|}$$

เมื่อ	$\hat{\Sigma}$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม(variance – covariance matrix) ของความผิดพลาด (errors)ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ
	$\hat{\Sigma}_0$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม(variance – covariance matrix) ของความผิดพลาด (errors)ภายใต้สมมติฐานแย้ง

กล่าวได้ว่า ยิ่งขนาดค่าของสถิติอัตราส่วนไคลสุตมีขนาดเล็กเพียงใด โอกาสที่จะหักล้างสมมติฐานปฏิเสธก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นเพียงนั้น ในทางกลับกันยิ่งขนาดค่าของ $|\hat{\Sigma}|$ และ $|\hat{\Sigma}_0|$ ใกล้กันมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่สมมติฐานปฏิเสธจะเป็นจริงก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น อนึ่ง เนื่องจากการจัดทำตารางสมบูรณของการแจกแจงอัตราส่วนไคลสุตไม่ประสบความสำเร็จทั้งนี้เพราะความสลับซับซ้อนของสถิติประเภทนี้ ราวว์ (Rao. 1952) จึงได้พัฒนาสถิติชนิดใหม่ขึ้นซึ่งมีการแจกแจงคล้ายอัตราส่วนเอฟ (F ratio) โดยเรียกชื่อว่า สถิติเอฟของราวว์ (Rao' F statistics)หรือ ราวว์-เอฟ นิยามทางคณิตศาสตร์ของราวว์-เอฟ ก็คือ

$$F = \frac{1 - \Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \cdot \frac{Ms - 1 - qp/2}{qp}$$

ในที่นี้	s	แทน	$\sqrt{(q^2 p^2 - 4)/(p^2 + q^2 - 5)}$
	m	แทน	$[ne - (p + 1 - q)/2]$
	p	แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	ne	แทน	องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

2.4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณโดยใช้ตัวแปรต้นนามบัญญัติ

อำนาจ เลิศขยันดี (2545 : 239,254) อธิบายว่า การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเป็นเทคนิควิธีการทางสถิติเพื่อการศึกษาว่าตัวแปรต้นตัวใดบ้างที่จะมีส่วนเสริมสร้างค่าความแปรปรวนของตัวแปรตาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ความแปรปรวนเช่นนี้ ตัวแปรต้นอาจมีระดับการวัดผลตั้งแต่ระดับต่ำสุด คือระดับนามบัญญัติ (nominal scale) จนถึงระดับการวัดผลสูงสุดเป็นระดับช่วงคะแนนที่มีค่าศูนย์สมบูรณ (ratio scale) อนัสตาซีและเออร์บิน (Anastasi and Urbina. 1997 : 56 - 57) ได้อธิบายว่า การวัดผลระดับ นามบัญญัติสามารถกำหนดค่าตัวแทนได้แต่ไม่สามารถนำมาจัดเรียงลำดับความสำคัญได้ นอกจากนี้ โฮเวล (Howell. 1997 : 5 - 6) ได้อธิบายไว้ในหนังสือการใช้วิธีการทางสถิติทางด้านจิตวิทยา ว่าระดับการวัด คุณลักษณะทางด้านจิตวิทยาระดับแรกสุด คือ ระดับนามบัญญัติ ซึ่งมีความหมายว่า เป็นระดับการวัดที่เป็นการระบุประเภท การจำแนกรายละเอียดออกเป็นคุณสมบัติประเภทต่าง ๆ จึงมิใช่การวัดผลโดยแท้จริง เช่น การระบุเพศ ชาย หญิง การสังกัดสมาชิกพรรคการเมือง สัญชาติ เชื้อชาติ สถานภาพทางด้านสังคม สถานภาพการสมรส ฯลฯ และตัวแปรระดับนามบัญญัติ ดังที่กล่าวมานั้นอาจใช้ชื่อเรียกอีกอย่างว่า a categorical variable หมายถึง ตัวแปรที่กำหนดไว้ว่ามีการจำแนกคุณสมบัติที่ต้องการศึกษาออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง และเมื่อมีการกำหนดคุณลักษณะแทนด้วยตัวเลขเชิงปริมาณตัวเลขที่กำหนดนั้น จึงมิใช่เพื่อการเรียงลำดับความสำคัญแต่เป็นการระบุประเภทเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น และได้สรุปไว้ว่า เมื่อผู้วิจัยมีความต้องการจะหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรต้นที่เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) แทนด้วยตัวแปรนามบัญญัติ กำหนดให้ k คือ จำนวนตัวแปรที่ใช้ และ $k = A - 1$; A คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างย่อยที่แบ่งแยกไปจากกลุ่มรวมตัวแปรหุ่นแต่ละตัวถือเอาว่าเป็นเวกเตอร์แต่ละเวกเตอร์ต่างก็มียุทธคะแนนเป็น 1 หรือ 0 อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น และ คะแนน 1

มีความหมายว่า ตัวแปรพหุนามที่มีค่าสมาชิกตรงตามที่ต้องการ ส่วนคะแนน 0 มีความหมายว่า ตัวแปรพหุนามที่มีค่าสมาชิกไม่ตรงตามคุณสมบัติ

กัลยา วาณิชยปัญญา (2542 : 324) ได้สรุปเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความถดถอยเมื่อมีตัวแปรเชิงคุณภาพ ไว้ว่า เมื่อตัวแปรเชิงคุณภาพมีค่าที่เป็นไปได้ k ค่า หรือ k ระดับ จะต้องกำหนดตัวแปรเทียมจำนวน $k - 1$ ตัว และสัมประสิทธิ์ความถดถอยของตัวแปรเทียมจะเป็นค่าที่แสดงผลต่างของค่าเฉลี่ยของ (Y) ตัวแปรตาม เมื่อตัวแปรเทียมมีค่าต่าง ๆ กับเมื่อตัวแปรเทียมทุกตัวมีค่าเป็นศูนย์ ($X_1 = X_2 = \dots X_{k-1} = 0$) และการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับสัมประสิทธิ์ความถดถอยของตัวแปรเทียมจึงไม่ใช้การทดสอบว่า Y มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามเชิงคุณภาพนั้นหรือไม่ แต่เป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ Y ที่ระดับต่าง ๆ กันของตัวแปรเชิงคุณภาพ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์และการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

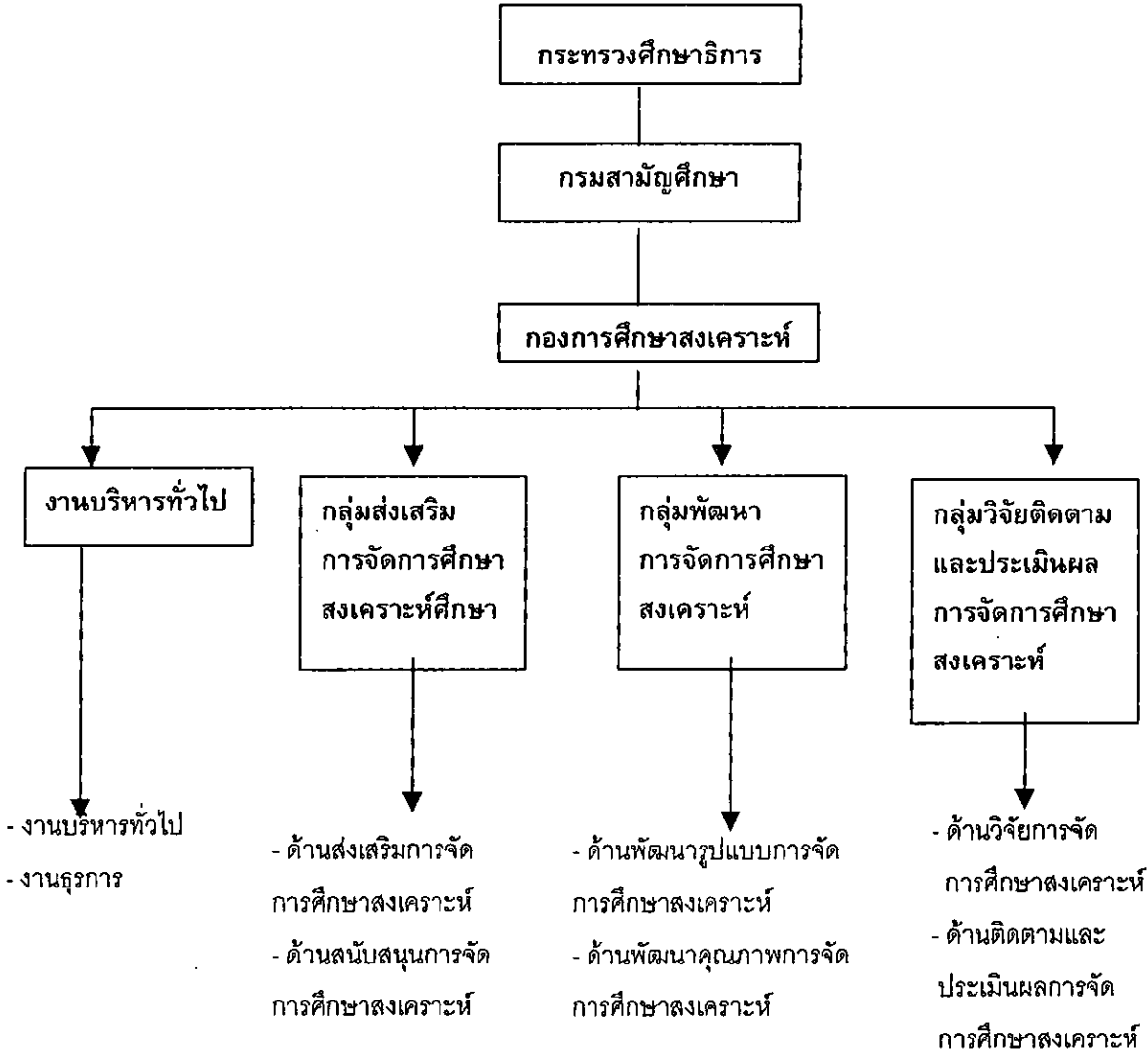
3.1 ประวัติความเป็นมาของกองการศึกษาสงเคราะห์

กองการศึกษาสงเคราะห์ เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เดิมเป็นกลุ่มงานในสังกัดกองการศึกษาพิเศษ ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาแต่เนื่องจากการจัดการศึกษาให้แก่เด็กทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกันทั้งในแง่ปรัชญาการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการ การให้บริการตลอดทั้งการประสานความร่วมมือกับองค์กรทั้งภายในและภายนอก กรมสามัญศึกษาจึงได้ดำเนินการขอปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการภายในกรมสามัญศึกษาใหม่ เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ และ เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาแต่ละกลุ่มเป้าหมายมีความชัดเจน มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 มาตรา 53 และมาตรา 80 จากการดำเนินการดังกล่าว ส่งผลให้กรมสามัญศึกษาได้รับการพิจารณาให้แบ่งส่วนราชการภายในกรมจากกองการศึกษาพิเศษเดิมออกเป็น 2 ส่วนราชการใหม่ คือ กองการศึกษาเพื่อคนพิการ และกองการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้ ตามประกาศในพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ เล่มที่ 115 ตอนที่ 78 ก วันที่ 30 ตุลาคม 2541

3.2 โครงสร้างการบริหารงานของกองการศึกษาสงเคราะห์

กองการศึกษาสงเคราะห์ จัดโครงสร้างการบริหารงานภายในกองออกเป็น 3 กลุ่มงานกับอีก 1 ฝ่าย ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มวิจัยติดตามและประเมินผลการจัดการสงเคราะห์ และฝ่ายบริหารงานทั่วไป ดังรายละเอียดตามภาพโครงสร้าง ต่อไปนี้ (กองการศึกษาสงเคราะห์. 2545 : 6 - 7)

ภาพประกอบ 2 การจัดโครงสร้างกลุ่มงานภายใต้การบริหารงานของกองการศึกษาสงเคราะห์

3.3 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกองการศึกษาสงเคราะห์

กองการศึกษาสงเคราะห์ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดและสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาสงเคราะห์ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อระดมทุนและทรัพยากรในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสหรือด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นเด็กที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสภาพภูมิศาสตร์ ให้ได้รับการศึกษา ภาคบังคับและการศึกษาในขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้ กองการศึกษาสงเคราะห์ มีภารกิจในการดำเนินงาน ดังนี้ (กองการศึกษาสงเคราะห์. 2545 : 8 - 9)

- 1. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสงเคราะห์ มีขอบข่ายการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดทิศทาง การเสนอแนะนโยบาย การส่งเสริม ประสานงาน ในการจัดตั้ง ยุบ ย้าย โอน ขยาย ปรับปรุง

สถานศึกษา การกำหนดแผนการรับนักเรียนการให้บริการสนับสนุนสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้าน วิชาการ สวัสดิการ การปกครองและให้บริการข้อมูลสารสนเทศ ด้านการจัดการศึกษาสงเคราะห์ และการประสานความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสและด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมและทั่วถึง ตลอดจนการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริ และโครงการพิเศษตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ มีขอบข่ายการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ การกำหนด และพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้มีความหลากหลายและเหมาะสม ครอบคลุมเด็กด้อยโอกาสทุกกลุ่มเป้าหมายพัฒนารูปแบบ การบริหารและการจัดการเรียนการสอน การจัด กิจกรรมเสริมหลักสูตร ร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการจัดการศึกษา สงเคราะห์ แสวงหาแนวทางและสร้างโอกาสให้เด็กที่ขาดโอกาส หรือด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับ บริการทางการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีหน้าที่กำกับ ติดตาม ดูแลและควบคุม การดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กรมสามัญศึกษากำหนด

3. กลุ่มวิจัย ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสงเคราะห์ มีขอบข่ายการดำเนินงาน เกี่ยวกับการศึกษา สํารวจ วิเคราะห์วิจัยกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้ ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ศึกษา วิเคราะห์และพัฒนาเกณฑ์ความพร้อมด้านทรัพยากร เพื่อการวางแผนการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้มี ประสิทธิภาพ รวมทั้งการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของงาน / โครงการ ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา

4. งานบริหารทั่วไป มีขอบข่ายการดำเนินงานเกี่ยวกับวางแผนการปฏิบัติงาน กำกับดูแล ตรวจสอบแก้ไขการปฏิบัติงานธุรการ งานสารบรรณ งานบุคลากร งานจัดตั้งงบประมาณของกองงานการเงินและพัสดุ งานประชาสัมพันธ์ งานผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ งานจัดระบบข้อมูลของกองการศึกษา สงเคราะห์ และงานการจัดประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของกอง ตลอดจนการประสานงานกับ หน่วยงานอื่นๆ

3.4 การจัดการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่เด็กที่ขาดโอกาส ทางการศึกษา หรือบุคคลที่รัฐจำเป็นต้องจัดบริการทางการศึกษาให้เป็นพิเศษ เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาค ทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ โดยอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดร่วมในโรงเรียนปกติทั่วไปก็ได้ (กองการศึกษาสงเคราะห์. 2545 : 11 - 13)

3.4.1 หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยเหลือปกป้อง ค้ำครองและพิทักษ์สิทธิของเด็กด้อยโอกาส ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาและการพัฒนาตนเองเท่าเทียมกับ เด็กทั่วไป มีโอกาสได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านกฎหมาย ด้านคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม เพื่อให้มีทักษะในการดำรงชีวิต

สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างเป็นปกติสุข มีคุณค่าและศักดิ์ศรีสามารถที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาประเทศได้

3.4.2 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

1. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเน้นการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย และรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมของชาติ
2. เพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส หรือเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาส ให้มีพื้นฐานความรู้ความสามารถที่จำเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ มีความรู้คู่คุณธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายบ้านเมือง รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
4. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพสามารถเป็นผู้นำชุมชนและเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนได้

3.4.3 รูปแบบและวิธีการในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาของรัฐโดยกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดให้เปล่าตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรูปแบบและวิธีการในการให้บริการทางการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ

1. จัดการศึกษาสงเคราะห์ในลักษณะให้นักเรียนเข้าอยู่ประจำในโรงเรียน กรมสามัญศึกษาจัดสรรงบประมาณเป็นค่าอาหาร เสื้อผ้า วัสดุการศึกษา และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันให้ทั้งหมด
2. จัดการศึกษาสงเคราะห์ในลักษณะไป-กลับเหมือนโรงเรียนปกติทั่วไป แต่จัดบริการอาหารกลางวัน หนังสือ วัสดุการศึกษา และบริการอื่น ๆ สนับสนุน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ ทุกโรงเรียนใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แต่ส่วนใหญ่เน้นให้จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพ เน้นให้เด็กด้อยโอกาสได้ฝึกฝนกิจกรรมการหารายได้ และฝึกปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีทักษะในการดำรงชีวิต เมื่อจบการศึกษาออกจากโรงเรียนไปแล้ว

3.4.4 การบริหารงานโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์

โรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์ และโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราช-รมณียเขต รวม 41 โรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส มีงานหลักที่ต้องปฏิบัติ 8 งาน (กองการศึกษาสงเคราะห์. 2545 : 27 – 28) ดังต่อไปนี้

1. การบริหารทั่วไป ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนปฏิบัติการของ โรงเรียน การจัดการองค์การ การจัดระบบสารสนเทศ การบริหารงานบุคคล การสื่อสารคมนาคมและการประชาสัมพันธ์ การบริหารการเงินและการประเมินผลการบริหารทั่วไป

2. งานธุรการ ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนงานธุรการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานสารบรรณ การบริหารการเงินและการบัญชี การบริหารงานพัสดุ การบริหารงานทะเบียนและสถิติข้าราชการและลูกจ้าง และการประเมินผลงานธุรการ

3. งานวิชาการ ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ การวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน การจัดกิจกรรมกลุ่มสนในนอกหลักสูตร และการประเมินผลงานวิชาการ

4. งานปกครองนักเรียน ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนงานปกครองนักเรียน การบริหารงานปกครองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและการประเมินผลงานปกครองนักเรียน

5. งานบริการ ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนงานบริการ การบริหารงานบริการ การจัดการบริการด้านสาธารณูปโภค การจัดการบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ การจัดการบริการโภชนาการ การบริการสุขภาพอนามัย การจัดการบริการห้องสมุด การจัดการบริการโสตทัศนูปกรณ์ การบริการแนะแนว การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา และการประเมินผลงานบริการ

6. โรงเรียนกับชุมชน ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน และการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

7. การบริหารอาคารสถานที่ ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนการบริหารอาคารสถานที่ การจัดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องพิเศษ ห้องบริการ หอประชุม โรงอาหาร โรงหุงต้มอาหาร หอพักหรือบ้านพักนักเรียน บ้านพักครู บ้านพักภารโรง โรงอาบน้ำนักเรียน ห้องน้ำห้องส้วม โรงฝึกงาน อาคารพยาบาล อาคารพลศึกษา หอสมุด เรือนเกษตรหรือเรือนเพาะชำ โรงเก็บรถ สนามกีฬา ถนนหรือทางสัญจรภายในโรงเรียน ป้ายและรั้วโรงเรียน และการประเมินผลการบริหารอาคารสถานที่

8. การบริหารโรงเรียนประจำ ดำเนินการในเรื่อง การวางแผนการบริหาร โรงเรียนประจำ การบริหารงานนักเรียนประจำ การดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนประจำ การจัดกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนประจำ การป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียนประจำ การดูแลรักษาความปลอดภัยในโรงเรียนประจำ งาน / โครงการพิเศษ และการประเมินผลการบริหารโรงเรียนประจำ

3.5 ความหมายของเด็กด้อยโอกาส

ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้กำหนดความหมายของคำว่า “เด็กด้อยโอกาส” ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 14 ; อ้างอิงจาก UNICEF, 1989 : 23) ให้ความหมาย เด็กด้อยโอกาส ว่า หมายถึง เด็กที่อยู่ในสถานะที่เป็นปัญหาสังคม เช่น เด็กพิการ เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน เด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือในชุมชนแออัด และเด็กที่

ต้องอพยพย้ายถิ่นตามพ่อแม่ ความด้อยโอกาสของเด็กเหล่านี้ครอบคลุมทั้งเรื่องของการศึกษาสภาพแวดล้อม ภาษาวัฒนธรรมและโอกาสในการได้รับการบริการ

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533 : 2) ให้ความหมายว่า เด็กในภาวะยากลำบาก หมายถึง เด็กที่ประสบกับปัญหาและต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นพิเศษอย่างมากเพื่อให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 14 ; อ้างอิงจาก คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2534 : 5) ให้ความหมายว่า เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก และไม่ได้รับการพัฒนาตามเกณฑ์สภาวะความต้องการขั้นพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก

วัลลภ ตั้งคนานุรักษ์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 15 ; อ้างอิงจาก วัลลภ ตั้งคนานุรักษ์. 2536 : 24) ได้กล่าวว่า เด็กด้อยโอกาสจะครอบคลุมถึงเด็กใน 3 ลักษณะ คือ เด็กที่อยู่ในพื้นที่ที่ทำให้เด็กด้อยโอกาส เด็กที่อยู่ในสถานการณ์น่าห่วงใยและเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์และสถานพินิจ โดยระบุว่า เด็กด้อยโอกาสมีลักษณะเด่นชัด 4 ประการ ได้แก่

1. อยู่ในสภาพที่เป็นปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสถานภาพในสังคม
2. ดำรงชีวิตอย่างยากลำบาก ล่อแหลมหรือเสี่ยงต่ออันตรายจากสังคมรอบตัว
3. ขาดการดูแลเอาใจใส่สงเคราะห์ช่วยเหลือเท่าที่ควรจากครอบครัวและสถาบันต่าง ๆ

ในสังคม

4. ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมตามมาตรฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิทธิ

มนุษยชน

คณะกรรมการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 8) ได้กำหนดนิยามเด็กด้อยโอกาสหรือเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ไว้ว่า หมายถึง เด็กที่ประสบปัญหาต่าง ๆ หรือตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้

จึงสรุปได้ว่า เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก ประสบปัญหาทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสถานภาพในสังคมไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมตามมาตรฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิทธิมนุษยชนและจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

3.6 การจำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาส

การจำแนกประเภทหรือกลุ่มเด็กด้อยโอกาสมีความแตกต่างกันตามสภาพและวิธีการการดำเนินงาน ตามขอบข่ายการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน แต่ในรายละเอียดของการจำแนกประเภทเด็กด้อยโอกาส ทุกหน่วยงานกำหนดประเภทโดยยึดเป้าหมายในการดำเนินงานครอบคลุมเด็กด้อยโอกาสที่ประสบปัญหาอยู่ในทุกประเด็นปัญหาซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ได้กำหนดจำแนกประเภทเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 18)

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ จําแนกเด็กด้อยโอกาสออกเป็น

5 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.) เด็กถูกละเมิดสิทธิ
- 2.) เด็กถูกปล่อยปละละเลย
- 3.) เด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย
- 4.) เด็กพิการ
- 5.) เด็กได้รับเชื้อหรือได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา จําแนกเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. เด็กพิการ

- 1.) เด็กตาบอด
- 2.) เด็กหูหนวก
- 3.) เด็กปัญญาอ่อน
- 4.) เด็กแขนขาพิการ

2. เด็กด้อยโอกาส

- 1.) เด็กในชุมชนแออัด
- 2.) เด็กชาวเขา ชาวป่า ชาวเล ชาวเกาะ
- 3.) เด็กชาวเรือ
- 4.) เด็กในชนบทห่างไกลหรือท้องถิ่นทุรกันดาร
- 5.) เด็กกำพร้าหรือเด็กที่ขาดผู้อุปการะ
- 6.) เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ได้รับภัยคุกคาม
- 7.) เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ป่วยโรคเรื้อน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดลักษณะของเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 3 ประเภท ตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และตามความเร่งด่วนของปัญหา ได้แก่

- 1.) เด็กถูกทอดทิ้ง
- 2.) เด็กเร่ร่อน
- 3.) เด็กทำงาน

องค์การยูนิเซฟ กำหนดจำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 10 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.) แรงงานเด็ก
- 2.) เด็กเร่ร่อน
- 3.) โสเภณีเด็ก
- 4.) เด็กถูกทอดทิ้ง
- 5.) เด็กถูกทำร้ายทารุณ
- 6.) เด็กพิการ
- 7.) เด็กในชนกลุ่มน้อย
- 8.) เด็กติดสารระเหยและยาเสพติด
- 9.) เด็กที่ติดเชื้อเอดส์และพ่อแม่เป็นเอดส์
- 10.) เด็กที่ยากจนมากเป็นพิเศษ

กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้แบ่งเด็กด้อยโอกาสหรือเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากที่สมควรได้รับการสงเคราะห์ การป้องกันและคุ้มครองตามสิทธิขั้นพื้นฐานออกเป็น 16 ประเภท ได้แก่

- 1.) เด็กยากจนมาก
- 2.) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง
- 3.) เด็กที่ตกเป็นเหยื่อในธุรกิจบริการทางเพศ
- 4.) เด็กชนกลุ่มน้อยและเด็กในถิ่นทุรกันดาร
- 5.) เด็กถูกค้าข้ามชาติ
- 6.) เด็กที่เป็นบุตรบุญธรรม
- 7.) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- 8.) เด็กเร่ร่อน
- 9.) เด็กถูกทำร้ายทารุณ
- 10.) เด็กถูกทารุณทางเพศ
- 11.) เด็กกำพร้า
- 12.) บุตรผู้ถูกต้องโทษคุมขัง
- 13.) เด็กพิการ
- 14.) เด็กไม่มีสัญชาติ
- 15.) แรงงานเด็ก
- 16.) เด็กถูกรุกรมกรก่อสร้าง

คณะกรรมการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกเด็กที่จำเป็นต้องจัดการศึกษาพิเศษให้สอดคล้องกับความต้องการจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มเด็กพิการมี 9 ประเภท ได้แก่

- 1.) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 2.) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 3.) เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
- 4.) เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
- 5.) เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
- 6.) เด็กออทิสติก
- 7.) เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
- 8.) เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- 9.) เด็กพิการซ้ำซ้อน

2. เด็กด้อยโอกาส มี 10ประเภท ได้แก่

- 1.) เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก
- 2.) เด็กเร่ร่อน
- 3.) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ
- 4.) เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือเด็กกำพร้า

- 5.) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ
- 6.) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ)
- 7.) เด็กในชนกลุ่มน้อย
- 8.) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด
- 9.) เด็กที่ได้รับผลกระทบทางโรคเอดส์
- 10.) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาหามาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส
วุฒิสภา(2546 : 11) ได้จำแนกเด็กด้อยโอกาสเป็น 12 ประเภท ได้แก่

- 1.) เด็กพิการ
- 2.) แรงงานเด็ก
- 3.) เด็กเร่ร่อน
- 4.) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ
- 5.) เด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้ง
- 6.) เด็กถูกทำร้ายทารุณและข่มขืน
- 7.) เด็กยากจนมากเป็นพิเศษและเด็กสลัม
- 8.) เด็กชนกลุ่มน้อยและต่างวัฒนธรรม
- 9.) เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง
- 10.) เด็กที่มีปัญหา ยาเสพติด
- 11.) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
- 12.) เด็กในสถานพินิจ

ศูนย์พิทักษ์และช่วยเหลือเด็กทางการศึกษา(2541 : 2) จัดกลุ่มและแยกประเภทของเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้

1. เด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ เด็กที่ถูกทารุณ ถูกทำอันตราย ถูกคุกคาม ต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถูกทำทารุณทางเพศ เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีที่ถูกใช้เป็นแรงงานเด็ก เด็กที่หารายได้จากการให้บริการทางเพศ เป็นโสเภณีเด็กและเด็กที่ถูกข่มขืน
2. เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ได้แก่ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนมาก เด็กที่ถูกทอดทิ้ง และเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กในชุมชนแออัด เด็กชนกลุ่มน้อย (เด็กชาวเขา เด็กชาวเรือ เด็กชาวเล เด็กในชนบทห่างไกล หรือท้องถิ่นทุรกันดาร) บุตรหลานของผู้ได้รับภัยคุกคาม บุตรหลานผู้ป่วยเป็นโรคเรื้อน โรคเอดส์ เด็กไทยอพยพย้ายถิ่น เด็กไร้สัญชาติ
3. เด็กประพฤติดนไม่สมควร ได้แก่ เด็กติดยาเสพติด และสารระเหย เด็กที่มีว้าวมในสถานบริการและสถานเริงรมย์ เด็กตั้งครรภ์นอกสมรส
4. เด็กพิการ ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางร่างกายและบกพร่องทางสติปัญญาและอื่น ๆ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการจำแนกประเภทเด็กด้อยโอกาส จะเห็นได้ว่า แต่ละหน่วยงานกำหนดประเภทโดยยึดเป้าหมายในการดำเนินงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะแตกต่างกันเพียงเฉพาะชื่อกลุ่มแต่ในรายละเอียดส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันและมีความครอบคลุมเด็กด้อยโอกาสที่ประสบปัญหาอยู่ในทุกประเภทและสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในหน่วยงานด้านการศึกษาในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์

กรมสามัญศึกษา ผู้วิจัยจึงใช้การจำแนกประเภทเด็กด้อยโอกาสเป็น 10 ประเภทตามที่คณะกรรมการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้ แต่เนื่องจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกองการศึกษา สงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาสประเภท เด็กถูกทอดทิ้ง/เด็กกำพร้า เด็กยากจน(มากเป็นพิเศษ) และเด็กในชนกลุ่มน้อย ส่วนเด็กด้อยโอกาสประเภทอื่น ๆ มีจำนวนน้อยไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ ผู้วิจัยจึงศึกษาเฉพาะเด็กด้อยโอกาส 3 ประเภท ดังกล่าวเท่านั้น

3.7 การรับเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

การรับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นกระบวนการสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส ปัจจุบันกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำหนดแนวทางและระเบียบว่าด้วยการรับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภายใต้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2535 และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร และเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย เด็กด้อยโอกาสที่เข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ห่างไกลจากจุดที่ตั้งของโรงเรียน ทั้งนี้จะมีหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสเป็นผู้คัดเลือกเด็ก และนำเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากส่งเข้าเรียน อาทิ ประชาสงเคราะห์จังหวัด กษัตริย์จังหวัด กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ศูนย์สงเคราะห์และพัฒนาชาวเขา องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน องค์การพัฒนาเอกชน (NGO) เป็นต้น

3.7.1 เด็กด้อยโอกาสกลุ่มเป้าหมาย

เด็กด้อยโอกาส คือ เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากมีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม หรือปัญหาอื่น ๆ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้และเพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดประเภทของเด็กด้อยโอกาสในลักษณะสากล กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา จึงได้กำหนดแบ่งเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 10 ประเภท ประกอบด้วย

1. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาให้เติบโตตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย
2. เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม
3. เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศหรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ
4. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพัง หรืออยู่กับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิต

อยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรักความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

5. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจมีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระแวง หวาดกลัว เนื่องจากการถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

6. เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจน ยากไร้ ที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัด หรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล ที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา และบริการอื่น ๆ

7. เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก และมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย เป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กในครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย เช่น ชาวเขา ชาวลี เป็นต้น

8. เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือสิ่งเสพติดให้โทษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติดนไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

9. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่มีบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษา หรือบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กทั่วไปได้

10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส หรือเด็กที่ประสบปัญหาจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก เป็นต้น (กองการศึกษาสงเคราะห์. 2545 : 6 – 13)

3.7.2 หลักเกณฑ์เพื่อประกอบการพิจารณารับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่จัดการศึกษาสงเคราะห์ ปีการศึกษา 2546

เพื่อให้การดำเนินการรับนักเรียนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่จัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องกับนโยบายพื้นฐานและหลักการรับนักเรียนนักศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งตอบสนองความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโรงเรียน จึงกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อประกอบการพิจารณารับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่จัดการศึกษาสงเคราะห์ประจำปีการศึกษา 2546 ดังนี้

3.7.2.1 ให้โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนตั้งอยู่ร่วมสร้างเครือข่ายการสรรหาเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาสงเคราะห์ โดยให้โรงเรียนประชาสัมพันธ์แจ้งองค์การบริหารส่วนตำบล สภาตำบล เทศบาล องค์การเอกชน หน่วยงานทางราชการ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษา(หรือสำนักงานสามัญจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) เพื่อเป็นเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหาเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาสงเคราะห์ในทุกระดับชั้น โดยจัดสรรจำนวนนักเรียนที่จะให้หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส หรือหน่วยงานทางราชการเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกนักเรียนส่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาสงเคราะห์ แบ่งสัดส่วนดังนี้

(1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (หรือสำนักงานสามัญจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) ร้อยละ 50

(2) หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส ร้อยละ 20

(3) โรงเรียนดำเนินการ ร้อยละ 30 (เข้าสู่พื้นที่ ร้อยละ 15 และมาสมัครเข้าเรียน ร้อยละ 15) และจัดเจ้าหน้าที่ดำเนินการรับสมัคร

3.7.2.2 คุณสมบัติทั่วไปของนักเรียนที่จะรับเข้าเรียน มีดังนี้

(1) เป็นเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด หรือเป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้

(2) เป็นเด็กที่มีภูมิสำเนาอยู่ในท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่บริการของแต่ละโรงเรียนตามที่กำหนดไว้ ยกเว้นเด็กที่ประสบปัญหาไม่สามารถศึกษาในภูมิสำเนาของตนเองได้หรือเป็นเด็กที่ได้รับไว้เป็นกรณีพิเศษ

3.7.2.3 คุณสมบัติของนักเรียนที่จะรับเข้าเรียนในชั้นอนุบาลที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

(1) ชั้นอนุบาลปีที่ 1

ก. มีอายุ 5 ปีเต็มในเดือนเมษายนของปีที่จะเข้าเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 1

ข. มีคุณสมบัติตามข้อ 3.7.2.2

(2) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ก. โรงเรียนที่รับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ให้พิจารณารับนักเรียนจากชั้นเคลื่อนของโรงเรียนเข้าเรียนก่อน หากนักเรียนจากชั้นเคลื่อนไม่เพียงพอให้ประกาศรับสมัครนักเรียนที่มีคุณสมบัติทั่วไปตามข้อ 3.7.2.2 และให้กรรมการคัดเลือกของโรงเรียนพิจารณาเลือกนักเรียนเข้าเรียนเพิ่มเติม

ข. มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 ตามหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุที่กำหนดในกฎกระทรวงและมีคุณสมบัติทั่วไปตามข้อ 3.7.2.2

3.7.2.4 การรับนักเรียนเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้รับจากชั้นเคลื่อนของโรงเรียนเข้าเรียน หากนักเรียนจากชั้นเคลื่อนไม่เพียงพอให้ประกาศรับสมัครนักเรียนที่มีคุณสมบัติทั่วไปตามข้อ 3.7.2.2 ซึ่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และให้คณะกรรมการคัดเลือกของโรงเรียนพิจารณาเลือกนักเรียนเข้าเรียนเพิ่มเติม

3.7.2.5 การรับนักเรียนเข้าเรียนระหว่างปีในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 – 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 3, 5 และ 6 เพื่อเข้าเรียนแทนนักเรียนที่ลาออกหรือย้ายไปเข้าเรียนที่อื่น ให้โรงเรียนประกาศรับสมัครนักเรียนที่มีคุณสมบัติทั่วไปตามข้อ 3.7.2.2 และให้คณะกรรมการคัดเลือกของโรงเรียนพิจารณาเลือกนักเรียนเข้าเรียนเพิ่มเติม

3.7.2.6 ให้โรงเรียน หน่วยงานและองค์กรเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงาน

ท้องถิ่นได้พิจารณาคุณสมบัติของนักเรียนตามข้อ 2 โดยจัดลำดับความสำคัญ ดังนี้

(1) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง กำพร้าบิดา – มารดา หรือไม่มีคนดูแลปล่อยไว้เป็นปัญหาและภาระต่อชุมชน สังคมในท้องถิ่น

(2) เด็กที่มีผลกระทบจากโรคติดต่อร้ายแรงโดยเฉพาะเอดส์

(3) เด็กในสถานพินิจ ที่ได้รับอนุญาตจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เข้าเรียนได้

(4) เด็กที่มีปัญหาจากยาเสพติดขั้นรุนแรงควรได้รับการดูแลบำบัด

(5) เด็กพื้นที่เป้าหมายเฉพาะ เช่น พื้นที่ที่มีชนกลุ่มน้อย เด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ และในพื้นที่ที่มีนักเรียนออกกลางคันสูง

(6) เด็กประเภทอื่น ๆ ที่พิจารณาตามความจำเป็น ในกรณีที่เป็เด็กระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาที่มีโรงเรียนในท้องถิ่น หรือหน่วยงานทางการศึกษารับผิดชอบอยู่แล้ว และสามารถอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ หรือท้องถิ่นสามารถดูแลให้การศึกษาได้ ขอให้เป็นการะหน้าที่ของท้องถิ่นหรือผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ มิควรพิจารณาให้เข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์หรือราชประชานุเคราะห์ ที่จัดการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้เพราะรัฐต้องการช่วยเหลือเด็กที่ยังไม่มีผู้ใดเข้าไปดูแลตามนโยบายของรัฐอย่างแท้จริงต่อไป

3.7.2.7 หลักฐานในการสมัครเข้าเรียน มีดังนี้

(1) ใบสมัคร

(2) ใบตรวจสอบประวัตินักเรียน

(3) สำเนาทะเบียนบ้านหรือคำรับรองของกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน หรือ ข้าราชการระดับ 5 ขึ้นไป หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ส่งเด็กเข้าเรียนหรือผู้แทนหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

(4) สำเนาสูติบัตร(ถ้ามี)

(5) รูปถ่าย

กรณีที่เด็กไม่มีหลักฐานใด ๆ ให้โรงเรียนซักถามประวัติเด็กเพื่อนำลงรายการบันทึกแจ้งทะเบียนประวัติเด็กตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2535

สำหรับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ซึ่งรับเด็กชาวเรือเข้าเรียนให้นำหลักฐานเพิ่มเติมไปประกอบการสมัคร ดังนี้

(6) ทะเบียนเรือในกรณีที่เรือยังไม่เป็นกรรมสิทธิ์โดยเด็ดขาดให้ใช้สัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาเช่าแทน

(7) ใบรับรองการประกอบอาชีพเป็นชาวเรือของนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตหรือนายกเทศมนตรี

สำหรับโรงเรียนซึ่งรับนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์เข้าเรียนให้นำหลักฐานเพิ่มเติมประกอบการสมัคร ดังนี้

(8) สำเนาหลักฐานการตรวจจากแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า บิดา มารดาหรือผู้ปกครองได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

(9) ใบรับรองแพทย์ที่แสดงว่าเด็กเป็นผู้ไม่ติดเชื้อ เอช ไอ วี โดยการตรวจจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(10) ใบมรณบัตรของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง (ถ้ามี)

3.7.2.8 เมื่อเจ้าหน้าที่รับสมัครตรวจสอบคุณสมบัติและหลักฐานเห็นว่ถูกต้องแล้วให้นำเสนอคณะกรรมการคัดเลือกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) หรือโรงเรียนเพื่อดำเนินการต่อไป

3.7.2.9 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับการจัดสรรจำนวนนักเรียนให้ดำเนินการคัดเลือกนักเรียนส่งเข้าเรียนโดยไม่ต้องผ่านคณะกรรมการคัดเลือกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) และโรงเรียนทั้งนี้ให้หน่วยงานแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งมีอำนาจและหน้าที่พิจารณาคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนประกอบด้วย

- (1) หัวหน้าหน่วยงาน เป็นประธานกรรมการ
- (2) ผู้แทนของหน่วยงานจำนวน 3 คน เป็นกรรมการ
- (3) ผู้แทนของหน่วยงาน เป็นกรรมการและเลขานุการ

3.7.2.10 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จำนวนไม่เกิน 15 คน มีอำนาจและหน้าที่พิจารณาคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียน ประกอบด้วย

- (1) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นประธานกรรมการ
(หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด)
- (2) ผู้แทนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นกรรมการ
(สำหรับจังหวัดที่มีโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตั้งอยู่)
- (3) ผู้แทนจากส่วนราชการ หรือบุคคลอื่นตามที่เห็นสมควร ไม่น้อยกว่า 4 คน เป็นกรรมการ
- (4) เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ
(หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด)

3.7.2.11 ให้โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จำนวนไม่เกิน 9 คน มีอำนาจและหน้าที่พิจารณาคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียน ประกอบด้วย

- (1) ผู้บริหารโรงเรียน เป็นประธานกรรมการ
- (2) ผู้แทนครูไม่น้อยกว่า 4 คน เป็นกรรมการ
- (3) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 2 คน เป็นกรรมการ
- (4) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน เป็นกรรมการและเลขานุการ

3.7.2.12 เมื่อคณะกรรมการคัดเลือกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) / โรงเรียน / หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสได้ทำการคัดเลือกนักเรียนครบจำนวนที่กำหนดแล้ว ได้คัดเลือกนักเรียนสำรองไว้จำนวนหนึ่ง

3.7.2.13 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) หน่วยงานที่คัดเลือกนักเรียน ส่งรายชื่อนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือก พร้อมด้วยหลักฐานไปยังโรงเรียนที่กำหนดให้เข้าเรียน ภายในเวลาที่โรงเรียนกำหนด

หากนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกคนใดไม่สามารถไปเข้าเรียนได้ด้วยเหตุผลใดก็ตาม ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) และหน่วยงานที่คัดเลือกนักเรียนแจ้งให้โรงเรียนทราบ พร้อมทั้งส่งรายชื่อนักเรียนที่ได้คัดเลือกสำรองไว้ไปเข้าเรียนแทน

3.7.2.14 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (หรือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด) และหน่วยงานที่คัดเลือกให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้นำนักเรียนไปเข้าเรียนที่โรงเรียนภายในวันแรกของปีการศึกษา

3.7.2.15 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางนำนักเรียนไปเข้าเรียนให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครอง หรือหน่วยงานที่คัดเลือกนักเรียนเป็นผู้จ่ายเอง

3.7.2.16 กรณีนักเรียนที่โรงเรียนรับไว้เข้าเรียนแล้ว มีอุปสรรคไม่สามารถเรียนต่อได้ ให้โรงเรียนส่งนักเรียนผู้นั้นกลับภูมิลำเนาและพิจารณารับนักเรียนที่คัดเลือกสำรองไว้เข้าเรียนแทน ค่าใช้จ่ายในการนำนักเรียนส่งกลับภูมิลำเนาให้โรงเรียนจ่ายจากเงินงบประมาณหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุที่ได้รับการจัดสรรให้

3.8 นโยบายการศึกษาสงเคราะห์

1. เร่งปรับปรุงคุณภาพการจัดการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ มีนิสัยรักการอ่าน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ร่าเริง แจ่มใส มีศีลธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย รับผิดชอบ ชยัน ประหยัด พึ่งตนเองได้ สามารถทำงานเป็นกลุ่ม และหมู่คณะ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรม สงวนรักษา และพัฒนาสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นผู้นำท้องถิ่นได้ รวมทั้งมีความสำนึกในความเป็นคนไทย และมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. เร่งพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้สอดคล้องกับวิทยาการสมัยใหม่ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดประดิษฐ์ มีจิตสำนึกด้านวิทยาศาสตร์ ตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตลอดจนรู้จักเลือกและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

3. ขยายและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กด้อยโอกาสกลุ่มเป้าหมายจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ให้กว้างขวางทั่วถึงยิ่งขึ้นทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

4. สนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนประสานสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดการศึกษา และมีบทบาทในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งการสงวนรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมตลอดจนการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5. เร่งส่งเสริมการศึกษา เพื่ออาชีพให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะมีใจรักมีค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียน มองเห็นช่องทางในการทำมาหากิน พร้อมทั้งจะหาความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมหรือออกไปประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพอิสระ

6. เร่งพัฒนาคุณภาพของครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาสงเคราะห์ในด้าน เทคนิคการสอน การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดทำสื่อ และแบบเรียน การคิดวิเคราะห์ การวัดผลและประเมินผล การนิเทศ การบริหารหลักสูตร การดูแลนักเรียน การจัดบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้าน เสริมสร้างให้มีศีลธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในวิชาชีพ มีความรู้ รวมทั้งขวัญและกำลังใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

7. เร่งพัฒนาระบบบริหารให้มีศักยภาพต่อการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยี และการนิเทศการศึกษาให้โรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหาร และจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งปรับปรุงระบบการจัดสรรทรัพยากร การตรวจติดตามให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน มาใช้ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

8. เร่งพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศ เพื่อการบริหาร การจัดการศึกษาสงเคราะห์ การพัฒนาวิธีการประชาสัมพันธ์ให้ก้าวหน้า และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นทั้งในระดับ กรม จังหวัด และโรงเรียน

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กด้อยโอกาสได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด และยังเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับงานอาชีพ ที่ช่วยให้นักเรียนที่จบการศึกษาในระบบโรงเรียนสามารถพึ่งตนเองได้ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของชาติต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยต่างประเทศ

มัทไฟ (อุบลลักษณ์ ไชยชนะ. 2543 : 39 ; อ้างอิงจาก Muffo. 1977 : 6306-A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนิสิตที่มีอายุมากและอายุน้อย ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความต้องการและความพึงพอใจ ผลปรากฏว่า นิสิตที่มีอายุน้อย และนิสิตชายกับนิสิตหญิง ก่อนข้างจะมีความแตกต่างในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความต้องการและความพึงพอใจ แต่ไม่มากเท่ากับที่ปรากฏในการวิจัยอื่น ๆ ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีการแปรผันขึ้นอยู่กับอายุและเพศ การเลือกวิชาเอก เป็นตัววัดความต้องการของนิสิตจะแตกต่างกันในขั้นต้น แต่หลังจากผ่านไป 1 ปีแล้วปรากฏว่า นิสิตที่มีอายุมากและนิสิตที่มีอายุน้อย เลือกวิชาเอกคล้าย ๆ กัน ความต้องการด้านวิชาการและด้านงานของทั้งสองกลุ่มคล้ายกัน นิสิตทั้งสองกลุ่มมีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับสถาบันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ไบร์อัน (อุบลลักษณ์ ไชยชนะ. 2543 : 39 ; อ้างอิงจาก Bryan. 1978 : 3972 - A) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย โดยศึกษากับนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งรัฐออเรกอน ปี ค.ศ. 1975 - 1976 จุดประสงค์เพื่อจะหาความสัมพันธ์ (ถ้ามี) ระหว่างความพึงพอใจของนิสิตต่อสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย 5 มิติ คือ สิ่งที่มาวิทยาลัยจัดให้ ชีวิตในมหาวิทยาลัย สภาพการทำงาน ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย คุณภาพ

การศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งพิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ย พบว่า คะแนนเฉลี่ยและความรู้สึกพึงพอใจของนิสิตที่ได้อันดับคะแนนต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

เดวิสและคนอื่น ๆ (อุบลลักษณ์ ไชยชนะ. 2543 : 39 ; อ้างอิงจาก Davis. 982 : 32 – 33) ได้ทำการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุขของประชากรในทวีปยุโรป 8 ประเทศ คือ เบลเยียม เดนมาร์ก ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ ไอร์แลนด์ อิตาลี และเนเธอร์แลนด์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประเทศละ 2,000 คนเพื่อศึกษาว่า ประชาชนในประเทศต่าง ๆ เหล่านี้มีการรับรู้เกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุขภาพแตกต่างกันตามตัวแปรต้น เพศ อายุ เขตที่อยู่อาศัย สิทธิในการถือครองบ้าน และที่ดิน และรายได้ หรือไม่ได้ให้ประชาชนรายงานและประเมินความสุข ความพอใจในด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัยและชีวิตโดยส่วนรวม ผลการวิจัยโดยส่วนรวมแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

1. ด้านสุขภาพอนามัย

พบว่า อายุ รายได้ และเพศ มีผลต่อการประเมินสุขภาพตนเอง กล่าวคือ ผู้มีอายุน้อย (18-24 และ 25-29) จะประเมินสุขภาพในเกณฑ์ดี แต่ผู้ที่มีอายุมากขึ้นจะประเมินว่าตนเองมีสุขภาพเลวลง ส่วนรายได้นั้นพบว่าผู้มีรายได้ต่ำก็จะมีสุขภาพไม่ดีตามไปด้วย เมื่อเปรียบเทียบตามเพศแล้วพบว่า เพศชายสุขภาพดีกว่าเพศหญิง แต่พบว่าสภาพเป็นเมืองและชนบทมีผลต่อการรายงานสุขภาพน้อยจนไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

2. ด้านที่อยู่อาศัย

ในรายงานเกี่ยวกับความพอใจในที่อยู่อาศัยของประชาชน พบว่า ผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน มีความพอใจมากกว่าผู้เช่าบ้านอยู่อาศัย ผู้มีรายได้ต่ำมีความรู้สึกพอใจต่อบ้านของตนในระดับต่ำ และผู้ที่มีอายุมากจะมีความรู้สึกพอใจต่อบ้านสูงตามไปด้วย ถึงแม้ว่าเขาจะมีรายได้หรือมีบ้านที่ไม่ใหญ่โตก็ตาม

3. ความพอใจในชีวิต

จากการศึกษาพบว่ารายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดของการมีความพอใจในชีวิต โดยที่บุคคลผู้มีรายได้สูงจะแสดงความพอใจในชีวิตสูงตามไปด้วย ตรงข้ามกับผู้ที่มีรายได้ต่ำ ก็จะแสดงความพอใจในชีวิตต่ำลงไปด้วย สภาพความเป็นเมืองและชนบทก็มีผลกระทบต่อความพอใจในชีวิตโดยที่ประชาชนส่วนมากที่อยู่ในชนบทจะมีความพอใจในชีวิตที่สูงกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมือง นอกจากนั้นอายุก็เป็นตัวแปรหนึ่งที่ผลต่อความพอใจในชีวิตทั้งนี้ พบว่าผู้สูงอายุจะมีความรู้สึกไม่พอใจต่อชีวิตค่อนข้างสูง สำหรับเพศนั้นพบว่า เพศหญิงและเพศชายมีความพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน

แฮดแดด (Haddad. 1986 : 20 - 25) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตนักศึกษาวิทยาลัยจอร์ดาเนียน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความสำคัญ 16 องค์ประกอบ เพื่อบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน เป็นชาย 178 คน หญิง 122 คน ผลการวิเคราะห์บ่งชี้ว่าความพึงพอใจมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ 16 องค์ประกอบ ผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้ที่มีความพึงพอใจในสุขภาพ รายได้ ความสัมพันธ์กับเพื่อนและครอบครัวน้อย สรุปก็คือ การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ ความสัมพันธ์กับครอบครัวความสัมพันธ์กับเพื่อนและรายได้ เป็นตัวทำนายความพึงพอใจในชีวิตได้ดีที่สุด

เฮนเดอร์ชอทท์, ไวท์ และเฮนเดอร์สัน (วิภูสนา สาคริตชานันท์. 2545 : 31 ; อ้างอิงจาก Hendershott, wright & Henderson. 1992) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของนักศึกษา โดยศึกษาจากประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย และวัดความพึงพอใจความเป็นอยู่ของนักศึกษาโดยรวม และเป็น

รายด้าน คือ ด้านชีวิตการเรียน ชีวิตสังคม ด้านที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนและบริการที่ได้รับในมหาวิทยาลัย พบว่า ในแง่ของความพึงพอใจโดยรวมขึ้นอยู่ในระดับสูง นอกจากนั้นยังพบว่า ความพึงพอใจในชีวิตสังคม ความสัมพันธ์กับเพื่อน และชีวิตการเรียนมีผล อย่างมากต่อความเป็นอยู่ที่ดี หรือคุณภาพชีวิตโดยรวม ส่วนบริการที่นักศึกษาได้รับกับที่อยู่อาศัยไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีความรู้เกี่ยวกับบริการต่าง ๆ น้อย และยังมีการรับรู้ที่ผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในมหาวิทยาลัย ส่วนข้อมูลประชากรนั้น เพศมีความสำคัญที่สุด โดยเพศหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวม ชีวิตด้านการเรียนและสังคม อายุจะมีผล ทางบวกเมื่ออายุมากขึ้น โดยจะมีผลต่อชีวิตสังคม การเรียนและความสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งอาจอธิบายได้ว่านักศึกษาในชั้นสูงกว่ามีความเกี่ยวข้องกันในชั้นเรียนมากกว่า

4.2 งานวิจัยในประเทศ

อุไร จันทรสว่าง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนโดยคำนึงถึงขนาดของโรงเรียนและระดับชั้น ซึ่งศึกษาในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 พบว่าคุณภาพชีวิตในโรงเรียนมี 4 องค์ประกอบ คือ 1. ปฏิกริยาต่อครู 2. ความพอใจในโรงเรียน 3. ความมุ่งมั่นในการทำงาน และ 4. ความสุขเมื่ออยู่ในโรงเรียน คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนขนาดกลางแตกต่างกันกับโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็กแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ส่วนคะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียน แยกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีคะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิไล เลิศธรรมเทวี และคณะ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาคุณภาพชีวิตของทารกขวบปีแรก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของทารก ซึ่งตัวชี้วัดที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ประกอบไปด้วยการเจริญเติบโต พัฒนาการ และพฤติกรรมการเล่นดูบุตรของมารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นทารกที่อายุระหว่าง 11 – 13 เดือน จำนวน 220 คน ที่บิดามารดามารับบริการในคลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70.8 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 15.1 มีคุณภาพชีวิตดี และร้อยละ 14.1 มีคุณภาพชีวิตไม่ดี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การศึกษาของมารดา ($r = .21, p < .01$) การศึกษาของบิดา ($r = .22, p < .01$) และรายได้ของครอบครัว ($r = .26, p < .01$) ส่วนอายุของมารดา และอายุของบิดา มีความสัมพันธ์ กับคุณภาพชีวิตของทารก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อศึกษารายละเอียดในตัวชี้วัด ของคุณภาพชีวิต พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโตอยู่ในเกณฑ์ปกติ พัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรม การเล่นดูบุตรของมารดาอยู่ในระดับปานกลาง

ภัสพร ขำวิชา, กาญจนา ศิริเจริญวงศ์ และกาญจน์ องค์กรานนท์ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับ รังสีรักษา หาคความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ ด้านผู้ป่วย ครอบครัว โรค และการรักษากับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับรังสีรักษา และศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับรังสีรักษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคมะเร็ง ที่ได้รับรังสีรักษาในวิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานคร และวชิรพยาบาล จำนวน 80 คน เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคล และแบบสอบถามคุณภาพชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุแบบขั้นตอน พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้ป่วยที่ได้รับรังสีรักษาในระดับปานกลาง โดยมีความผาสุกด้านร่างกายและความผาสุกด้านสังคมอยู่ในระดับดี ส่วนความผาสุกด้านจิตใจและความผาสุกด้านจิตวิญญาณอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับรังสีรักษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การสนับสนุนทางอารมณ์เป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายความผันแปรคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับรังสีรักษาได้ร้อยละ 5.4 ($R^2 = 0.54$) แสดงให้เห็นว่า ผู้ป่วยที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ที่ดีจะช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

วิศิษฐ์ ฉวีพจน์กำจร และคณะ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจที่มีประวัติการสูบบุหรี่โดยศึกษาในโรงพยาบาล 8 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร และ 4 ภูมิภาคของประเทศไทยระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2541 และประเมินคุณภาพชีวิตโดยใช้เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของกลุ่มผู้ป่วยต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง ($p = 0.001$) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ อายุ และรายได้ครอบครัว ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ รายได้ไม่เพียงพอ มีอาการภายในสองสัปดาห์ที่ผ่านมาไม่ได้ประกอบอาชีพ และความรุนแรง ของโรคตามลำดับ ผลที่ได้จากการศึกษา นำไปใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจที่มีประวัติการสูบบุหรี่ ต่อไป

วรรณา สามารถ และคณะ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินที่มีระดับน้ำตาลในเลือดแตกต่างกัน โดยศึกษาในโรงพยาบาลของรัฐ 6 แห่ง ใน 4 ภาคของประเทศไทย และกรุงเทพมหานคร ระหว่างมิถุนายนถึงตุลาคม พ.ศ. 2541 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิด ไม่พึ่งอินซูลิน จำนวน 268 ราย และกลุ่มคนปกติ 268 ราย ประเมินคุณภาพชีวิตโดยใช้เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL - BREF) ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของกลุ่มผู้ป่วยต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง ($p < 0.001$) โดยร้อยละ 60.4 มีคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับดี และร้อยละ 31.0 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตรายด้าน กลุ่มผู้ป่วยจะต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง ในด้านร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคม ($p < 0.001$) โดยพบว่า ผู้ป่วยมีคะแนนเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตด้านร่างกายต่ำสุดและสูงสุดในด้านจิตใจ โดยกลุ่มผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง ร้อยละ 12.72, 5.78 และ 5.46 ในด้านคุณภาพชีวิตโดยรวม กลุ่มผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง ร้อยละ 5.65 เมื่อจำแนกผู้ป่วยตามระดับน้ำตาลในเลือดออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่ม 1 (70 - 120 มก./ดล.), กลุ่ม 2 (121 - 160 มก./ดล.) และกลุ่ม 4 (> 200 มก./ดล.) พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวม และรายด้านสูงสุด ในกลุ่ม 2 รองลงมา คือกลุ่ม 1 กลุ่ม 3 และกลุ่ม 4 จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การควบคุมระดับน้ำตาลให้อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่า 120 มก./ดล. อาจทำให้

คุณภาพชีวิตลดลงบ้าง เนื่องจากภาวะเข้มงวดของการควบคุมอาหาร และการออกกำลังกายในวัยสูงอายุ ขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตของกลุ่มที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ (กลุ่ม 3 และ 4) จะด้อยที่สุด

ภาวนา ใจประสาน (2534 : 170 – 171) ได้ศึกษาการดำรงชีวิตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และเพื่อเปรียบเทียบการดำรงชีวิตของนักศึกษาโดยส่วนรวม และแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านความเป็นอยู่ในหอพัก ด้านเศรษฐกิจและด้านการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า นักศึกษามีการดำรงชีวิตภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยส่วนรวมทั้ง 5 ด้าน ในระดับปานกลาง เรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากสูงไปต่ำดังนี้ ด้านความเป็นอยู่ในหอพัก ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อเปรียบเทียบการดำรงชีวิตของนักศึกษพบว่า นักศึกษาชายและหญิง มีการดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวม 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ถึง 4 มีการดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน นักศึกษาสาขา วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีการดำรงในมหาวิทยาลัยทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีการดำรงชีวิต ในมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ นักศึกษาที่รายได้ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองระดับต่ำ ปานกลางและสูง มีการดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักศึกษาที่อาชีพของบิดา มารดาหรือผู้ปกครองแตกต่างกัน มีการดำรง ชีวิตในมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพล เสือว่อง (2535 : 165 – 166) ได้ศึกษาความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของนักศึกษาระบบ โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของสังคมไทย (จปฐ.) มาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสร้างแบบสอบถาม กลุ่ม ตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชาช่างตัดเย็บ เสื้อผ้า ในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษานอกระบบ จำนวน 337 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความ คาดหวังในคุณภาพชีวิตด้านการรับรู้และบริการจากโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (2.62) รองลงมา ได้แก่ ด้านการได้รับบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน (2.44) ส่วนด้านการพัฒนาจิตใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (2.01) นักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกันมีความคาดหวังในคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความแตกต่างของคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพอนามัยและการวางแผน ครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนคนในครอบครัว แตกต่างกัน มีความคาดหวังในคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อ เปรียบเทียบความแตกต่างกันในความคาดหวังในคุณภาพชีวิตจำแนกตามรายด้าน พบว่า ทั้งสภาพเป็นจริง และสภาพที่คาดหวังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละคนจะเป็นอย่างไรหรือ อยู่ในระดับใดนั้น มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากมายและหลากหลาย เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม รายได้ สุขภาพ ลักษณะส่วนบุคคลหรือบุคลิกภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้ที่ศึกษานั้น ต้องการศึกษาค้นคว้าชีวิตในด้านใดหรือ พิจารณาเรื่องใดเป็นจุดเน้นก่อน - หลัง เพราะว่า คุณภาพชีวิต มีองค์ประกอบหลายด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ และการเรียนด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านนันทนาการ ด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นส่วนประกอบด้วยเช่นกัน ซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นใน ด้านชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปของประชาชนในชุมชนหนึ่ง ๆ และกลุ่มคนที่เจ็บป่วยแต่ ยังไม่พบในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับการสงเคราะห์ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าชีวิต ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัด กองการศึกษาสงเคราะห์ เขตภาคกลาง ว่ามีความรู้สึกต่อความเป็นอยู่

ในปัจจุบันและมีคุณภาพชีวิตอย่างไรเมื่อได้รับการช่วยเหลือดูแลจากองค์กรของรัฐ โดยพิจารณาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ เขตภาคกลาง จำนวน 5 โรงเรียน มีจำนวน 70 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 2,702 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ เขตภาคกลาง ซึ่งใช้การเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two – Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่ความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน ± 10 ซึ่งเมื่อเทียบกับตารางขนาดกลุ่มตัวอย่าง ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยที่สุด 347 คน (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุข. 2544 :133)

2. เลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two – Stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มโรงเรียนมา 3 โรงเรียนจากทั้งหมด 5 โรงเรียน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม(Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท

ขั้นตอนที่ 2 ทำการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) โดยมี ระดับชั้น และประเภทเด็กด้อยโอกาสเป็นชั้น (Strata) และนักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้จำนวนนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นเรียนและประเภทเด็กด้อยโอกาส

ประเภทเด็ก ด้อยโอกาส	จำนวนนักเรียน									
	ประชากร					กลุ่มตัวอย่าง				
	ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น		ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย		รวม	ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น		ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/ เด็กกำพร้า	108	132	48	35	323	30	30	30	30	120
เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ)	621	732	200	283	1836	45	45	45	45	180
เด็กในชนกลุ่มน้อย	165	207	78	93	543	30	30	30	30	120
รวม	894	1071	326	411	2702	105	105	105	105	420

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งอาศัยแนวคิดจากแบบวัดคุณภาพชีวิตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต โดยกำหนดข้อคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต จำแนกรายด้านตามนิยามศัพท์เฉพาะ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต
2. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ คุณภาพชีวิต เพื่อนำมาใช้เป็นแนวในการสร้างแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต
3. จากการศึกษาในข้อ 2 ผู้วิจัยนำมาเขียนนิยามศัพท์ตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด
4. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ
5. สร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย โดยกำหนดข้อคำถามเพื่อวัดคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ความด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต จำนวนด้านละ 30 ข้อ รวม 120 ข้อ

6. นำแบบสอบถามคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่สร้างขึ้นจำนวน 120 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ ได้แก่ เป็นความจริงมากที่สุด เป็นความจริงมาก เป็นความจริงน้อย เป็นความจริงน้อยที่สุด แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทพิจารณาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษาลอการให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

7. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Validity) ของแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมตามนิยามที่ให้ไว้รวมทั้งปรับปรุงภาษาที่ใช้ซึ่งจะพิจารณาจากค่า IOC ซึ่งเป็นความสอดคล้องของคำถามกับค่านิยามที่ต้องการวัดของข้อความแต่ละข้อ โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไปจากการศึกษาพบว่า ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.0 โดยในแต่ละด้านผู้วิจัยคัดเลือกไว้ด้านละ 24 ข้อ

8. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วในข้อ 7 ไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 กับนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน จากนั้นนำผลที่ได้จากการทดลองครั้งที่ 1 มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของข้อคำถามกับคะแนนรวมข้ออื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด (Item Total Correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป จากผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามคุณภาพชีวิตมีค่าอำนาจจำแนก (r) รายด้านดังนี้

- ด้านร่างกายและสติปัญญา คัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .280 ถึง .555
- ด้านจิตใจและอารมณ์ คัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .246 ถึง .545
- ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .293 ถึง .679
- ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต คัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .343 ถึง .737

9. นำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกแล้วในข้อ 8 ไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างอีกจำนวน 100 คน จากนั้นนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบัต (Cronbach) ปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เท่ากับ .841, .805, .880 และ .917 ตามลำดับ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตทั้งฉบับ เท่ากับ .936 ซึ่งแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นสูงเพียงพอสำหรับนำมาใช้เก็บข้อมูลได้

10. จัดทำแบบสอบถามเป็นรูปเล่มเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลการทำวิจัยต่อไป

ข้อความ	เป็นความ จริง มากที่สุด	เป็นความ จริง มาก	เป็นความ จริง น้อย	เป็นความ จริง น้อยที่สุด
<u>ด้านร่างกายและสติปัญญา</u>				
ข้าพเจ้ารู้สึกว่...				
0. ร่างกายสมบูรณ์และแข็งแรง				
00. สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบ				
<u>ด้านจิตใจและอารมณ์</u>				
0. มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น				
00. สามารถเข้ากับคนอื่น ๆ ได้ง่าย				
<u>ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม</u>				
ข้าพเจ้ารู้สึกว่...				
0. ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ และครู				
00. ได้รับความร่วมมือจากเพื่อน ๆ เป็นอย่างดีเมื่อ ทำกิจกรรมต่าง ๆ				
<u>ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต</u>				
ข้าพเจ้ารู้สึกว่...				
0. ได้รับประทานอาหารที่สะอาดและถูกหลัก โภชนาการทุกมื้อ				
00. ได้รับการดูแลเมื่อเจ็บป่วย				

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจสอบและให้คะแนนตามลักษณะของข้อความในแต่ละข้อดังนี้

1. ข้อความที่เป็นลักษณะทางบวก ให้คะแนนดังนี้
เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	4	คะแนน
เป็นความจริงมาก	ให้	3	คะแนน
เป็นความจริงน้อย	ให้	2	คะแนน
เป็นความจริงน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน
2. ข้อความที่มีลักษณะทางลบ ให้คะแนนดังนี้
เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
เป็นความจริงมาก	ให้	2	คะแนน
เป็นความจริงน้อย	ให้	3	คะแนน
เป็นความจริงน้อยที่สุด	ให้	4	คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนคำตอบจากแบบสอบถามเป็นดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 9)

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับไม่ดี

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดี

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างดี

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึง คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และนัดวันเวลาในการเก็บข้อมูล

2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละครั้ง และผู้วิจัยเดินทางไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง

3. ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 25 กันยายนถึง 3 ตุลาคม 2546 โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

3.1 อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่จะได้รับการทำแบบสอบถาม

3.2 อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวิธีการทำแบบสอบถามและวิธีการตอบก่อนที่จะเริ่มทำ

4. นำผลคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำข้อมูลมาจัดระบบเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) for Windows โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของคะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย
3. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรพหุ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)
 - 1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 หาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถามโดยการพิจารณา
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ความเที่ยงตรงเชิงพินิจ ซึ่งหาจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 วิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ(Item Analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก
(Discrimination Index) โดยใช้สูตรสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment
Correlation)(บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 84)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือทุกข้อ

1.3 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability)ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่า
สัมประสิทธิ์แอลฟา(Alpha-coefficient)ของครอนบัค(Cronbach)(บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 :131)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	k	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวและ
ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment
Correlation Coefficient)

3.2 หาค่า การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรพหุ : MMR (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์.
2535 : 24-25)

3.2.1 เกณฑ์อัตราส่วนไคลอิฐด

	Λ	=	$\frac{ \hat{\Sigma} }{ \hat{\Sigma}_0 }$
เมื่อ	Λ	แทน	เกณฑ์อัตราส่วนไคลอิฐด (Wilks's Lambda)
	$\hat{\Sigma}$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและ
			ความแปรปรวนร่วมของความผิดพลาดภายใต้
			สมมติฐานปฏิเสธ
	$\hat{\Sigma}_0$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและ
			ความแปรปรวนร่วมของความผิดพลาดภายใต้
			สมมติฐานแย้ง

3.2.2 สถิติเอฟของร้าวร " Roa F statistics หรือ ร้าวร-เอฟ "

$$F = \frac{1 - \Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \cdot \frac{ms + 1 - qp / 2}{qp}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าสถิติร้าวร-เอฟ
	S	แทน	$\sqrt{(p^2 q^2 - 4) / (p^2 + q^2 - 5)}$
	m	แทน	{ ne - (p - 1 - q) / 2 }
	p	แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	ne	แทน	ระดับชั้นความเป็นอิสระของข้อผิดพลาด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
Y	แทน	คะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวม
Y ₁	แทน	คะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา
Y ₂	แทน	คะแนนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์
Y ₃	แทน	คะแนนคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม
Y ₄	แทน	คะแนนคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
X ₁	แทน	เพศ
X ₂	แทน	ระดับการศึกษา
X _{3a}	แทน	เด็กที่ถูกทอดทิ้ง
X _{3b}	แทน	เด็กยากจน
X _{4a}	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
X _{4b}	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง
r _{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ(Degree of freedom)
Λ	แทน	ค่าวิลด์แลมด้า (Wilks' s Lambda)
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ (Score-Weight)
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta- Weight)
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R ²	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง(Sum of Square)

SE _b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัดของตัวแปรแต่ละด้าน
p	แทน	ความน่าจะเป็น (Probability)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ในเขตภาคกลางครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

- 1. การวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย
- 3. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรพหุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1. การวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบสอบถามคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานจำแนกตามตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อใช้ประกอบการแปลความหมายระดับคะแนนของตัวแปรโดยผู้วิจัยได้นำจำนวนข้อของแต่ละตอนไปหารคะแนนของแบบสอบถามตอนนั้น ๆ โดยตัวแปรประเภทเด็กด้อยโอกาสบางประเภทมีจำนวนน้อยมากจนไม่สามารถนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบในขั้นตอนต่อไปได้ ผู้วิจัยจึงมิได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้มีประเภทเด็กด้อยโอกาสเพียง 3 ประเภท คือ เด็กถูกทอดทิ้ง/เด็กกำพร้า เด็กยากจน(มากเป็นพิเศษ) และเด็กในชนกลุ่มน้อย ซึ่งปรากฏดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคุณภาพชีวิตรายด้าน จำแนกตามตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็ก ด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปร	N	Y ₁		Y ₂		Y ₃		Y ₄		Y	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
เพศ											
ชาย	210	3.00	.36	2.94	.27	3.17	.43	2.77	.54	2.97	.30
หญิง	210	2.91	.34	3.02	.25	3.18	.45	2.77	.52	2.97	.29
ระดับการศึกษา											
มัธยมศึกษาตอนต้น	210	2.94	.34	2.96	.27	3.14	.44	2.88	.52	2.98	.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย	210	2.97	.36	3.00	.26	3.20	.43	2.65	.52	2.96	.29
ประเภทเด็กด้อยโอกาส											
เด็กถูกทอดทิ้ง	120	2.92	0.36	2.98	0.30	3.18	0.49	2.81	0.50	2.98	.31
เด็กยากจน	180	2.97	0.32	2.99	0.24	3.20	0.40	2.73	0.55	2.97	.27
ชนกลุ่มน้อย	120	2.96	0.39	2.96	0.26	3.13	0.44	2.78	0.53	2.96	.31
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน											
น้อยกว่า 2.00	75	2.87	.33	2.93	.31	3.12	.52	2.83	.55	2.94	.34
2.01 – 2.74	225	2.95	.35	2.96	.25	3.16	.43	2.78	.52	2.96	.28
2.75 ขึ้นไป	120	3.02	.37	3.04	.25	3.23	.39	2.70	.54	3.00	.29
รวม	420	2.95	0.35	2.98	0.26	3.17	0.44	2.77	0.53	2.97	.30

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของคุณภาพชีวิตของนักเรียนเท่ากับ 2.97 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ.30 ค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามคุณภาพชีวิตของนักเรียนด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม(Y₃) สูงที่สุด คือ 3.17 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 รองลงมาคือ ด้านจิตใจและอารมณ์ (Y₂) ด้านร่างกายและสติปัญญา (Y₁) และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (Y₄) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98, 2.95, 2.77 และ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.26, 0.35 และ0.53 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มเพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนที่ได้จากแบบสอบถามคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา(Y₁) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.87 – 3.02 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.32 – 0.39 ด้านจิตใจและอารมณ์ (Y₂) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.94 – 3.04 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.24 – 0.31 ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Y₃) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.12 – 3.23 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.39 – 0.52 และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (Y₄) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.65 – 2.88 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.50 – 0.55 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตของนักเรียนโดยรวมแล้วมีค่าระหว่าง 2.99 – 3.00 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่

ระหว่าง .27 - .34 ซึ่งค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามคุณภาพชีวิตทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับค่อนข้างดีเช่นเดียวกัน

2. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย

การวิเคราะห์ในตอนนี้ต้องการหาค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรดังนั้นผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระ อันได้แก่ เพศ(X1) ระดับการศึกษา(X2) ประเภทเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา(X3a,X3b) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(X4a,X4b) ตามลำดับ ซึ่งเป็นตัวแปรจัดประเภทมาจัดทำเป็นตัวแปรดัมมี่(Dummy)และนำคะแนนของแบบสอบถามคุณภาพชีวิตรายด้านจากกลุ่มตัวอย่างมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient) พร้อมทั้งทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรอิสระกับคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้าน

ตัวแปร	X1	X2	X3a	X3b	X4a	X4b	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y
X1	1	.000	.000	.000	-.190*	-.005	.137**	-.150**	-.019	.011	.005
X2		1	.000	.000	.021	-.033	.041	.078	.069	.214**	-.042
X3a			1	-.548**	-.097*	.071	-.060	.009	.011	.056	.014
X3b				1	.113*	.052	.048	.026	.047	-.062	.010
X4a					1	-.679**	.110*	.152**	.084	-.077	.063
X4b						1	.014	-.072	-.029	.029	-.018
Y ₁							1	.436**	.535**	.273**	.718**
Y ₂								1	.662**	.183**	.683**
Y ₃									1	.362**	.843**
Y ₄										1	.708**
Y											1

** p ≤ .01 และ * p ≤ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มตัวแปรอิสระ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันในทางลบสูงสุด คือ เด็กถูกทอดทิ้ง(X3a)กับเด็กยากจน(X3b)(r = .548) รองลงมาคือ เพศกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และเด็กถูกทอดทิ้งกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (r =.190 และ .097 ตามลำดับ) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p < .01 และ p < .05 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกคือ เด็กยากจน

(X3b)กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง(X4a)($r = .113$) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มตัวแปรตามคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวก ดังนี้ คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ (Y_2) กับความสมบูรณ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม(Y_3) ($r = .662$) มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านร่างกายและสติปัญญา (Y_1) กับความสมบูรณ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม(Y_3) ($r = .535$) ด้านร่างกายและสติปัญญา (Y_1) มีความสัมพันธ์กับด้านจิตใจและอารมณ์ (Y_2) ($r = .436$) ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (Y_4) มีความสัมพันธ์กับด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม(Y_3) ด้านร่างกายและสติปัญญา (Y_1) และด้านจิตใจและอารมณ์ (Y_2) ($r = .362, .273$ และ $.183$) ตามลำดับ ซึ่งแต่ละคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ทุกค่า

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปร ระดับการศึกษา(X2)กับคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต(Y_4) มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด($r = .214$) รองลงมา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ (Y_2) ($r = .152$) และเพศ (X_1) มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา (Y_1) ($r = .137$) ซึ่งแต่ละคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา(Y_1) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$

เพศ(X_1)กับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์(Y_2) มีความสัมพันธ์กันทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($r = .150$)

3. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรพหุ (MMR)

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักเรียนทั้งโดยรวมและจำแนกรายด้านตามกลุ่มตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจซึ่งไม่สามารถควบคุมจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มได้ ผู้วิจัยจึงใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุ โดยแยกเป็น 2 ตอนย่อยดังนี้

3.1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุของคะแนนคุณภาพชีวิตรวม (Y) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามตัวเดียว(Univariate Multiple Regression) และทำการเปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยด้วยสถิติ t -test ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักเรียนจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปร	β	b	SE _b	t	p
X1	.015	.025	.030	.496	.620
X2	-.025	-.043	.029	-.871	.384
X3a	.019	.030	.038	.505	.614
X3b	.010	.017	.035	.287	.774
X4a	.068	.104	.045	1.491	.137
X4b	.030	.050	.040	.734	.464
R = .089 R ² = .008 R _{adj} = .077 F = .567 p = .756					

** p ≤ .01 และ * p ≤ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า นักเรียนที่มีเพศ(X1) ระดับการศึกษา(X2) ประเภทเด็กด้อยโอกาส(X3a, X3b) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(X4a, X4b) ต่างกันนั้น มีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน

3.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุของคะแนนคุณภาพชีวิตรายด้าน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว เนื่องจากตัวแปรตามของการวิเคราะห์ตอนนี้เป็นคะแนนคุณภาพชีวิตรายด้าน 4 ด้าน ดังนั้นตัวแปรตามของการวิเคราะห์ตอนนีจึงมี 4 ตัว (Y₁,Y₂,Y₃,Y₄) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรตามทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p < .01 ผู้วิจัยจึงใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression : MMR) ด้วยการใช้การวิเคราะห์หาค่าวิลค์แลมด้า (Wilks's Lambda) ได้ค่า เท่ากับ .794 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p< .01 จากนั้นทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามตัวเดียว (Univariate Multiple Regression) และเนื่องจากในการวิจัยนี้กลุ่มตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy) ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จึงเป็นค่าที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทีระดับต่าง ๆ ของตัวแปรอิสระเชิงคุณภาพ และใช้สถิติ t - test ทดสอบนัยสำคัญค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยต่อไป ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5, 6, 7, 8 และตาราง 9

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรพหุของตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็ก
ด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ส่งผลต่อกลุ่มคุณภาพชีวิตรายด้าน

ตัวแปรตาม	R	R ²	R _{adj}	SS	SE	F	p
Y ₁	.235	.055	.203	52.299	49.422	4.007**	.001
Y ₂	.213	.045	.177	29.204	27.880	3.270*	.004
Y ₃	.130	.017	.048	80.662	79.321	1.164	.325
Y ₄	.237	.056	.206	118.622	111.962	4.094**	.001
Pillais	= 0.220		Approx. F = 3.998		p = .000		
Hotellings	= 0.243		Approx. F = 4.130		p = .000		
Wilks	= 0.794		Approx. F = 4.008		p = .000		

** p≤ .01 และ * p≤ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ค่าวิลส์แลมด้า (Λ)เท่ากับ 0.794 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ส่วนค่า Pillais และ Hotellings ก็ให้ผลเช่นเดียวกัน สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา(Y_1) ด้านจิตใจและอารมณ์ (Y_2) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม(Y_3) และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (Y_4) มีความสัมพันธ์กันจึงได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณภาพชีวิตรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ด้านร่างกายและสติปัญญา และด้านจิตใจและอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($R = .237, .235$ และ $.213$ ตามลำดับจากมากไปน้อย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p< .01$ ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม(Y_3) ($R = .130$) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p< .05$ นั่นคือ ตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม(Y_3)

ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาจำแนกตามระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปร	β	b	SE _b	t	p
X1	.184	.131	.035	3.727**	.000
X2	.041	.029	.034	.849	.397
X3a	-.045	-.035	.045	-.789	.431
X3b	.004	.003	.041	.062	.951
X4a	.249	.194	.053	3.661**	.000
X4b	.160	.114	.047	2.415*	.016
R = .235 R ² = .055 R _{adj} = .203 F= 4.007** p = .001					

** $p \leq .01$ และ * $p \leq .05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = 3.727$) และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาแตกต่างกับนักเรียนในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = 3.661$) และ $.05$ ($t = 2.415$) ตามลำดับ ส่วนนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกันและประเภทเด็กด้อยโอกาสต่างกันมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 7 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์จำแนกตามระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปร	β	b	SE _b	t	p
X1	-.122	.004	.026	-2.451*	.015
X2	.072	.068	.025	1.504	.133
X3a	.039	.055	.034	.681	.496
X3b	.032	.068	.031	.555	.579
X4a	.147	.116	.040	2.162*	.031
X4b	.029	.052	.035	.438	.662
R = .213 R ² = .045 R _{adj} = .177 F= 3.269 ** p = .004					

** $p \leq .01$ และ * $p \leq .05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่า นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ ($t = -2.451$ และ 2.162 ตามลำดับ) ส่วนนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ประเภทเด็กด้อยโอกาสต่างกัน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลางกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม
จำแนกตามระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปร	β	b	SE _b	t	p
X1	.004	.003	.044	.069	.945
X2	.068	.060	.043	1.393	.164
X3a	.056	.054	.057	.958	.339
X3b	.068	.060	.052	1.153	.249
X4a	.116	.112	.067	1.670	.096
X4b	.052	.046	.060	.764	.445
R = .129 R ² = .016 R _{adj} = .048 F= 1.164 p = .325					

** p ≤ .01 และ * p ≤ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า นักเรียนที่มี เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
จำแนกตามระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปร	β	b	SE _b	t	p
X1	-.009	-.010	.053	-.185	.854
X2	-.214	-.227	.051	-4.468**	.000
X3a	.030	.036	.067	.529	.597
X3b	-.036	-.039	.062	-.635	.526
X4a	-.104	-.122	.080	-1.525	.128
X4b	-.053	-.056	.071	-.797	.426
R = .273 R ² = .056 R _{adj} = .206 F= 4.094 ** p = .000					

** p ≤ .01 และ * p ≤ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -4.468$) ส่วนนักเรียนที่มี เพศ ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ในเขตภาคกลาง ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตทั้งโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ทั้งโดยรวมและจำแนกรายด้าน ตามตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทของเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมมุติฐานในการวิจัย

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ที่มีเพศ ระดับการศึกษา ประเภทของเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ เขตภาคกลาง จำนวน 5 โรงเรียน มีจำนวน 70 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 2,702 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two – Stage Random Sampling) จำนวนนักเรียน 420 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตนักเรียน เป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ ซึ่งคุณภาพชีวิตนักเรียนแบ่งออกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านมีข้อความ 20 ข้อ รวมทั้งหมด 80 ข้อ ดังนี้ คือ คุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .280 - .555 และความเชื่อมั่นเท่ากับ .840 ด้านจิตใจและอารมณ์ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .246 - .545 และความเชื่อมั่นเท่ากับ .805 ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .293 - .679 และความเชื่อมั่นเท่ากับ .880 และด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .343 - .737 และความเชื่อมั่นเท่ากับ .917

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความกรุณาในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
2. ติดต่อโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนและนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะสอบในแต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยเดินทางไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2546 และวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2546
4. ชี้แจงให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับ โดยขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ผลตรงตามความเป็นจริง
5. ทำการสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคม 2546
6. นำผลคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูล และ ทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ในเขตภาคกลางครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย
3. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรพหุ

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์มีคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับค่อนข้างดี

2. เมื่อจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนมีคุณภาพชีวิตทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น

นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ และคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$

นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ และ $p < .05$ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$

อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้อภิปรายได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามตัวเดียวและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ เขตภาคกลางมีคุณภาพชีวิตโดยรวมค่อนข้างดี และนักเรียนที่มีเพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนอยู่ในโรงเรียนสังกัดเดียวกันซึ่งมีการจัดระบบการบริหารการศึกษาในลักษณะเดียวกัน มีสภาพแวดล้อมและแนวการปฏิบัติใกล้เคียงกัน ได้รับสิทธิรวมถึงบริการต่าง ๆ เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ นักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมาก ดวงเดือน พิพัฒน์ชูเกียรติ (สายฝน จันทะพรหม, 2546 : 94 ; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พิพัฒน์ชูเกียรติ . 2541:19) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต พบว่า เพื่อนมีส่วนช่วยเพื่อนค่อนข้างมากโดยเพื่อนนั้นจะคอยช่วยเหลือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน กับเพื่อนไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ต้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ดีใจหรือเสียใจ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนรับรู้ได้ข้อคิดในการนำไปปฏิบัติ

2. จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว พบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระ คือ เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ และคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิพันธ์ ทรงสัดย์ (2542 : 47) ซึ่งศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า เพศหญิง ระดับชั้นปีที่ 3 และ 4 คณะครุศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาสและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ผลจากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตรายด้าน โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย จำแนกตามระดับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประเภทเด็กด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 เพศ จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ โดยนักเรียนชายสูงกว่านักเรียนหญิง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนชายสามารถปรับตัวและยอมรับ การเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่า จึงมีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตมากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งรอย(Roy. 1976 : 135 – 138) ได้กล่าวถึง การปรับตัวไว้ว่า บุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลย์ของร่างกาย จิตใจ และสังคม บุคคลที่ประสบความสำเร็จ ในการปรับตัวจะมีความมั่นคงในชีวิต พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ มีสุขภาพดี ยอมรับความเป็นจริง มีความพึงพอใจในชีวิต และจากการศึกษาปัญหาการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา ของ อริศรา วิริยะปราโมทย์ (2539 : บทคัดย่อ) พบว่า เพศหญิง มีปัญหาในการปรับตัวด้านสุขภาพและพัฒนาการทางร่างกายมากกว่าเพศชาย

นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ โดยนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชายนั้น อาจเนื่องจากการคบเพื่อนของวัยรุ่นหญิงมักจะจริงจังและมีเพื่อนสนิทที่จะปรึกษาทุกข์สุขกันได้ ส่วนวัยรุ่นชายอาจจะเป็นเพื่อนที่ร่วมสนุกแต่ไม่สนิทเหมือนวัยรุ่นหญิง(สุรางค์ โค้วตระกูล.2545 : 90 ; อ้างอิงจาก Fasteau.1975) จึงทำให้นักเรียนหญิงสามารถปรับตัว มีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถแก้ปัญหาและปรับจิตใจให้มีความสุขได้อย่างเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในการดำเนินชีวิตได้ นั่นคือ นักเรียนหญิงมีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พลารณ จันทรขามเรียน (2538 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สุขภาพจิตเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันโดยเพศหญิงมีสุขภาพจิตดีกว่าเพศชาย และ จากการประเมินผลการให้คำปรึกษาปัญหาส่วนตัว ปัญหาสังคมและปัญหาการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเมืองเนวาดของโรบินเฟลด์ (Robinfeld. 1960 : 1104) ที่พบว่านักเรียนชายมีปัญหาต่าง ๆ และต้องการความช่วยเหลือจากฝ่ายแนะแนวมากกว่านักเรียนหญิง

3.2 ระดับการศึกษา จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ โดยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากระดับการศึกษาจะมีความสอดคล้องกับอายุและตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow.1970 : 80 – 92) แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็นขั้น ๆ ซึ่งขั้นแห่งความต้องการของมนุษย์จะพัฒนาขึ้นเป็นลำดับและอย่างเป็นกระบวนการ โดยในขั้นแรกจะเป็นความต้องการพื้นฐานทางร่างกายเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการสนองตอบแล้วความต้องการในขั้นต่อไปจะพัฒนาขึ้น มนุษย์ก็จะแสวงหาความต้องการขั้นต่อ ๆ ไป ตามสังคมและสภาพแวดล้อม ระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทำให้นักบุคคลเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์มากขึ้นกว่าเดิม ทำให้ระดับความต้องการในแต่ละขั้นสูงขึ้นจนการสนองตอบไม่ครบตามความสนใจหรือความต้องการนั้น ๆ ได้ ดังนั้น นักเรียนที่อยู่ในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าจึงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตสูงกว่า

3.3 ประเภทเด็กด้อยโอกาส จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประเภทเด็กด้อยโอกาสในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานี้มี 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทเด็กยากจน เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กในชนกลุ่มน้อย ซึ่งเด็กนักเรียนทั้ง 3 ประเภทนี้มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมและด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า ประเภทเด็กด้อยโอกาสไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ซึ่งโดยปกติแล้วภูมิสำเนาจะเป็นที่หล่อหลอมความเชื่อของบุคคลที่มีผลต่อแบบแผนพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นแบบแผนเดียวกันภายใต้สังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ และคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิหลัง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (Zhan.1992 : 797) แต่การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างอยู่ในโรงเรียนประจำที่มีระบบการบริหารเดียวกัน อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ระเบียบและข้อบังคับ มีสิทธิของการได้รับการบริการ สภาพแวดล้อมเหมือนหรือใกล้เคียงกัน จึงอาจทำให้นักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสต่างประเภทกันมีคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทธิพิศ อุปลาบติ (สุกัญญา เตชะไชยวัฒน์. 2544 : 103; อ้างอิงจาก สุทธิพิศ อุปลาบติ 2536 : 56) ที่พบว่า ภูมิสำเนาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็ง เม็ดเลือดขาว

3.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญา และคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ แตกต่างกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$ โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางมีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ตามลำดับ จากการศึกษาวิจัยของ เพรสคอตต์ (ชมบุช บุญสิทธิ์. 2541 : 31 ; อ้างอิงจาก Prescott. 1961 : 14 -16) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กแห่งมหาวิทยาลัยแมรีแลนด์ ได้สรุปว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ องค์ประกอบด้านร่างกาย องค์ประกอบทางความรัก องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบด้านพัฒนาการแห่งตน องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน และองค์ประกอบด้านการปรับตัว จึงกล่าวได้ว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมในองค์ประกอบต่าง ๆ มากกว่า ซึ่งแสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ทราบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนอยู่ในโรงเรียนสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ในเขตภาคกลาง มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างดีทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังนั้น ทางโรงเรียนควรพิจารณาส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมและจัดให้มีการบริการด้านต่าง ๆ อย่างพอเพียง เพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านให้ดีขึ้น

1.2 นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาแตกต่างกัน นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสติปัญญาและมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์แตกต่างกัน ดังนั้น ทางโรงเรียนจึงควรมีการบริหารการจัดการ ทั้งในเรื่องของความเป็นอยู่ใน

โรงเรียน การจัดหลักสูตร และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลายและมีการบูรณาการการเรียนการสอนให้ สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพนักเรียนแต่ละกลุ่ม แต่ละคน จะเป็นการช่วยพัฒนาเยาวชนของชาติ อีกกลุ่มหนึ่งให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นได้

2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับชั้นอื่น ๆ หรือ กลุ่มเด็กด้อยโอกาสประเภทอื่น ๆ เช่น กลุ่มเด็กชาวเล เด็กในสถานพินิจ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาถึงคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ เพื่อดูว่านักเรียนมีคุณภาพชีวิตด้านใดบ้างที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง.(2533). ความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนในเขตเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
เลขานุการ.
- กรมการพัฒนาชุมชน.(2538). รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยปี 2537. กรุงเทพมหานคร : เพิ่มเสริมกิจ.
- _____. (2543). รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยปี 2542. กรุงเทพมหานคร : เพิ่มเสริมกิจ.
- กรมวิชาการ.(2543). “ การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน ” คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน
การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมสามัญศึกษา.(2541). เอกสารชุดการประกันคุณภาพการศึกษา เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
คุรุสภา.
- _____. (2545). สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองการศึกษาสงเคราะห์. (2545). สารนสเทศ กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา
2545. กรุงเทพฯ : งานบริหารทั่วไป กองการศึกษาสงเคราะห์. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2545). การจัดการศึกษาสงเคราะห์. กรุงเทพฯ : กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสงเคราะห์
กองการศึกษาสงเคราะห์.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่
การศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สติ๊กเกอร์สกรีน.
- กัลยา วานิชย์บัญชา.(2539). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิติกร มีทรัพย์. (2537, ธันวาคม). “ บทบรรณาธิการ เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต,” สถาบันสุขภาพจิต.
2(3) : 62 – 70.
- กิริติ บุญเจือ. (2519). คริสต์ศาสนาเชิงวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เนศการพิมพ์.
- เกษียร นพรัตน์. พันโท. (2539). การศึกษาระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังพลในกรม
สวัสดิการทหารบก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการทหาร บัณฑิตวิทยาลัย
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาหามาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส วุฒิสภา.
(2546). รายงานการพิจารณาศึกษาหามาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส.
กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรวลัย ไชอารี. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพกับ
คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยหัวใจวายเฉียบพลัน. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- ชนิดา เรืองเดช. (2539). คุณภาพชีวิตของอาจารย์แพทย์ ในคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปรินูณานิพนธ์ วท.ม. (สุขภาพจิต). กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชนนุช บุญสิทธิ์.(2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัยราชวดีวิทยา กรุงเทพมหานคร. ปรินูณานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชิดชัย สนั่นเสียง. (2529). การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตขั้นต่ำของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ชุดิมา เลาวจิตรจันทร์. (2544). คุณภาพชีวิตของนักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ศักดิ์ ทะละภฏ. (2535). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พรตีพิมพ์.
- ณรงค์ศักดิ์ ทะละภฏ. และคณะ (2529). การพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข. (2535). สิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ. บทความจากการประชุมวิชาการพฤติกรรมสุขภาพ. ครั้งที่ 2.
- นิพนธ์ คันธเสรี. (2525). คุณภาพชีวิตสำหรับสังคมไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องภาวะสังคมไทย. ณ โรงแรมสยามแบชเชอร์รี่รีสอร์ท พัทยา ชลบุรี ระหว่างวันที่ 19-21 เมษายน 2525. ถ่ายเอกสาร.
- นิยม ศรีสวัสดิ์. (2528, 3 มีนาคม). “ จปฐ. กับคุณภาพชีวิต,” สาธารณสุขปริทัศน์. 9 : 68.
- นิสาร์ตน์ ศิลปเดช. (2539). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาประชากรกับคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : พิเศษจุฬการพิมพ์.
- บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์. (2545). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการวัดประเมินการเรียนรู้พ.ศ. 2545 . กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปฤณวรรตน์ คำสว่าง.(2542). คุณภาพชีวิตของบุคลากรที่ไม่ใช่สายวิชาการในมหาวิทยาลัยมหิดล. ปรินูณานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535). การวิเคราะห์ข้อมูลระดับมัลติแวกีเอทในทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.โครงการส่งเสริมเอกสารทางวิชาการ.
- พยนต์ หาญมดุงกิจ และ อัญชลี ตริตระการ. (2544, ตุลาคม – ธันวาคม). “ การสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตผู้ให้บริการทางเพศเชิงจิตพิสัย,” สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 46(4) : 290.
- พระราชวรมนี. (2529). พุทธธรรม. (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- พลาภรณ์ จันทร์ขามเรียน.(2538). สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(สุศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์. (2531). คุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยในคณะกรรมการจัดการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ประมวลการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 8 เรื่องการพยาบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : ธรรมสารจำกัด.
- พิเชษฐ์ อุดมรัตน์.(2535). “จิตเวชศาสตร์กับคุณภาพชีวิต,” สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 37 : 168 – 169.
- ภัสพร ขำวิชา, กาญจนา ศิริเจริญวงศ์ และ กาญจน์ องค์กรานนท์. (2543, ตุลาคม – ธันวาคม). “ รายงานการวิจัย คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเมเร็งที่ได้รับรังสีรักษาในวิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล ”, พยาบาลศาสตร์. 18(4) : บทคัดย่อ.
- ภาวนา ใจประสาน.(2534). การดำรงชีวิตของนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ลัดดาวัลย์ สิงห์คำฟู. (2532). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเองการสนับสนุนทางสังคมและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณา สามารถ และคณะ. (2545, กันยายน – ธันวาคม). “ คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินกับระดับน้ำตาลในเลือด,” สารสารธารณสุขศาสตร์. 32(3) : บทคัดย่อ.
- วันเพ็ญ วอกลาง. (2535). รายงานการวิจัยคุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วาสนา เจือทอง. (2531). ความสัมพันธ์ภูมิหลัง รูปแบบการใช้ชีวิตกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย รูปขำดี และคณะ. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนริมคลองแสนแสบกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของคลอง. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร-ศาสตร์.
- วิเชียร เกตุสิงห์.(2538, กุมภาพันธ์ - มีนาคม). “ คำเฉลี่ยกับการแปลความหมายเรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็ผิด พลาดได้,” ข่าวสารวิจัยทางการศึกษา. 18(3) : 9.
- วิทย์ วิตเวทย์. (2518). ปรัชญาทั่วไป: มนุษย์โลกและความหมายของชีวิต. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

- วิภูสนา สาคิตชานนท์. (2545). การศึกษาคูณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาโท กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิไล เลิศธรรมเทวี. (2542, ตุลาคม – ธันวาคม). " การศึกษาคูณภาพชีวิตของทารกขวบปีแรก," พยาบาล-ศาสตร์. 17(4) : บทคัดย่อ.
- วิศิษฐ์ ฉวีพจน์กำจร และคณะ. (2545, พฤษภาคม – สิงหาคม). " ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจที่มีประวัติการสูบบุหรี่," สาธารณสุขศาสตร์. 32(2) : บทคัดย่อ.
- ศศิธร นุชนาคา. (2536). การศึกษาคูณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของพนักงานขับรถประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิพินต์ ทรงสัจย์. (2542). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันราชภัฏเชียงใหม่. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุข. (2544). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์.
- ศูนย์พิทักษ์และช่วยเหลือเด็กทางการศึกษา. (2541). (ร่าง)แผนปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมกิจ กิจพูนวงศ์. (2539). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และ นิภา มนูญปัจจุ. (2525). ประชากรกับคุณภาพชีวิต. โรงพิมพ์ศรีอนันต์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). เอกสารประกอบการศึกษาดำเนินการเองหลักสูตร ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งสายงานบริหารในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สายฝน จันทะพรหม.(2546). อิทธิพลของครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนปลาย การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีนักศึกษาชาย-หญิงชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(ศูนย์รังสิต). วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ลิปพนนท์ เกตุทัต. (2528). ระบบการศึกษาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร . เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ. วันที่ 9 กันยายน 2528. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุกัญญา เตชະโชควิวัฒน์.(2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตตามแนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้ป่วยมะเร็ง. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม.(พยาบาลสาธารณสุข). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2541). คุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวรรณี พร้อมเพรียงชัย. (2534). ความรู้ความเข้าใจเรื่องความจำเป็นพื้นฐานและการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปใช้ในระดับประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพล เสือว่อง. (2535). ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของนักเรียนนอกกระบบโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประชากร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวนีย์ ดนเดุลย์. (2533). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ ส.ม.(สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. (2539). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อริศรา วิริยะปราโมทย์.(2539). ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ประชากรศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อำนวย เลิศชัยนติ.(2545). สถิติขั้นสูง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิลปสนธิการพิมพ์.
- อุทุมพร จามรมาน. (2528). รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพ. คณะครุศาสตร์ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อุบลลักษณ์ ไชยชนะ. (2543). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการเรียนกับความสอดคล้องในการเลือกคณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุไร จันทรสว่าง. (2540). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Anastasi, Anne and Urbina, Susana.(1997). *Psychological Testing*. Simon & Schuster Asia, Singapore :Prentice-Hall International.
- Andrew,F.,& Mckennell,A.(1980). Measures-report well-being their affective, cognitive and other component. *Social Indicators*.8(2) :127 – 155.

- Andrews FM, & Withey SB. (1976). *Social Indicators of Well-being : America' s Perception of Life Quality*. New York : plenum.
- Epstein, Joyce L.&McPartland, James M. (1976,Winter). "The Concept and Measurement of the Quality of School Life," *American Educational Research Journal*. 13 (1) : 15-30.
- Ferrans, CE. & Power,MJ. (1992), "*Psychometric Assessment of the Quality of Life Index*," *Research in Nursing and Health* 15 : 29-38.
- Flanagan, John. (1978). "A Research Approach to Improving Our Quality of Life," *American Psychologist*. 31 : 138-147.
- Haddad, AS. (1986). *Quality of Life of Jordanian College Student*. Los Angles : University of California.
- Hendershott, Anne B., Wright, Sheila P. & Henderson, Deborah. (1992, Fall). "Quality of life Correlates for University Students," *National Association of Student Personnel Administrators Journal*. 30 (1) : 11-19.
- Howell, David C.(1997). *Statistical Method for Psychology*. Belmont, CA : Duxbury Press, An Imprint of Wadsworth Pubishing Company.
- Liu,B.C. (January 1975). Quality of Life : Concept, Measure and Result, *The American Journal of Economic and Sociology*. 34.(1) 30-31.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and Personality*. (2nd ed). New York : Harper & Row.
- Meeberg, GA. (1993). "Quality of life : A Concept Analysis," *Journal of Advanced Nursing*. 18 : 13-38.
- Orem, DE. (1985). *Nursing Concepts of Practice*. 3rd ed. New York : McGraw Hill Book Company.
- Pedhazur, Elazar J.(1997). *Multiple Regression in Behavioral research*. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Padilla,GV. & Grant. MM. (1985) " Quality of Life as A Cancer Nursing Outcomes Variable," *Advances in Nursing Science*. 8 : 45-60.
- Robinfeld, William A. (November 1960) " An Appraisal of Guidance Service of The Newark Secondary Schools Through a Follow-up Study of a selected School Leavers." *D.Ed Dissertation*. 21 : 1104.
- Roy, S.C. and Roberts, S.L.(1981). *Theory Construction in Nursing : and Adaptation Model*. New Jerse : Prentice – Hall Inc.

- Spitzer, W., Dobson, A. & Hall, J. (1981) "Measuring the Quality of Life of Cancer Patients. A Concise Quality of Life-Index for Use by Physician," *Journal of Chronic Disease*. 34 : 585-597.
- UNESCO. (1978). Indicator of Environment Quality and Quality of Life. *Research and Paper in Social Sciences*. (No.38), Paris.
- _____. (1980). "Evaluation the Quality of Life in Belgium," *Social Indicators Research*. 8 : 312.
- Wallace, S.A.(1974). " Identifying Quality of Life Indicator for Use in Family Planning Programs in Developing Countries." *M.A. Thesis, University of Pennsylvania*. (Unpublished).
- Zhan, L. (1992). "Quality of Life : Conceptual and Measurement issues," *Journal of Advanced Nursing*. 17 : 795-800.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

จดหมายขอความร่วมมือในการทำวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ทม 1012/ 5๕๖๖

วันที่ 17 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิคม ดังคะพิภพ และ อาจารย์ละเอียด รักษ์เฒ่า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ทม 1012/ 5575

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

/7 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนธีรานุเคราะห์ 2

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติ
ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง
“การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา
เขตภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนนัดพงษ์ และ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์
เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ
อาจารย์วงศ์สันติ รัตนบำรุง เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
แบบสอบถามให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-8309168

ที่ ทม 1012/5576

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

17 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศึกษาธิการกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ชาญวิทย์ จรัสสุทธีร เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภกรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-8309168

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ทม 1012/55-๗๔

วันที่ 17 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์ภา ศรีไพโรจน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สมกิจ กิจพูนวงศ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภกรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ทม 1012/ 5454

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

/๘ กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์ภา ศรีไพโรจน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 200 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ในระหว่างเดือนกรกฎาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ ได้เก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ภาภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-8309168

18 กันยายน 2546

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง" โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย โดยขอให้นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 200 คน ตอบแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ในระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ภาภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 032-449018 มือถือ 01-8309168

/ร/ กันยายน 2546

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์ภา ศรีไพโรจน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 200 คน ตอบแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ในระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ภาภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 032-449018 มือถือ 01-8309168

/๘ กันยายน 2546

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์ภา ศรีไพโรจน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 200 คน ตอบแบบสอบถามการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ในระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์ ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ภากรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 032-449013 มีมือถือ 01-8309168

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ค่าอำนาจจำแนก(r) และค่าความเชื่อมั่น(α) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามคุณภาพชีวิตทั้งสี่ด้าน

คุณภาพชีวิต	ข้อ	IOC	ผล การคัดเลือก	คุณภาพชีวิต	ข้อ	IOC	ผล การคัดเลือก
1. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน ร่างกายและ สติปัญญา	1.	.8	นำไปใช้	2. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน อารมณ์และ จิตใจ	25.	1	นำไปใช้
	2.	.6	นำไปใช้		26.	1	นำไปใช้
	3.	.6	นำไปใช้		27.	.8	นำไปใช้
	4.	1	นำไปใช้		28.	1	นำไปใช้
	5.	1	นำไปใช้		29.	.8	นำไปใช้
	6.	.6	นำไปใช้		30.	1	นำไปใช้
	7.	1	นำไปใช้		31.	.6	นำไปใช้
	8.	1	นำไปใช้		32.	1	นำไปใช้
	9.	1	นำไปใช้		33.	.6	นำไปใช้
	10.	1	นำไปใช้		34.	1	นำไปใช้
	11.	.8	นำไปใช้		35.	1	นำไปใช้
	12.	1	นำไปใช้		36.	1	นำไปใช้
	13.	1	นำไปใช้		37.	1	นำไปใช้
	14.	.8	นำไปใช้		38.	.8	นำไปใช้
	15.	.6	นำไปใช้		39.	.8	นำไปใช้
	16.	1	นำไปใช้		40.	.8	นำไปใช้
	17.	1	นำไปใช้		41.	.8	นำไปใช้
	18.	1	นำไปใช้		42.	.6	นำไปใช้
	19.	.8	นำไปใช้		43.	1	นำไปใช้
	20.	.8	นำไปใช้		44.	.8	นำไปใช้
	21.	1	นำไปใช้		45.	.8	นำไปใช้
	22.	1	นำไปใช้		46.	.8	นำไปใช้
	23.	.8	นำไปใช้		47.	.8	นำไปใช้
	24.	.8	นำไปใช้		48.	.8	นำไปใช้

ตาราง 10 (ต่อ)

คุณภาพชีวิต	ข้อ	IOC	ผล การคัดเลือก	คุณภาพชีวิต	ข้อ	IOC	ผล การคัดเลือก
3. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน สังคมและ สิ่ง แวดล้อม	49.	1	นำไปใช้	4. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน ปัจจัยที่จำเป็นใน การดำรงชีวิต	73.	.8	นำไปใช้
	50.	1	นำไปใช้		74.	1	นำไปใช้
	51.	1	นำไปใช้		75.	1	นำไปใช้
	52.	.8	นำไปใช้		76.	.8	นำไปใช้
	53.	.6	นำไปใช้		77.	.6	นำไปใช้
	54.	1	นำไปใช้		78.	.8	นำไปใช้
	55.	.8	นำไปใช้		79.	1	นำไปใช้
	56.	.6	นำไปใช้		80.	1	นำไปใช้
	57.	.8	นำไปใช้		81.	.8	นำไปใช้
	58.	.6	นำไปใช้		82.	.6	นำไปใช้
	59.	1	นำไปใช้		83.	.8	นำไปใช้
	60.	1	นำไปใช้		84.	1	นำไปใช้
	61.	.8	นำไปใช้		85.	1	นำไปใช้
	62.	1	นำไปใช้		86.	.8	นำไปใช้
	63.	.6	นำไปใช้		87.	.8	นำไปใช้
	64.	.8	นำไปใช้		88.	.8	นำไปใช้
	65.	1	นำไปใช้		89.	1	นำไปใช้
	66.	.8	นำไปใช้		90.	.8	นำไปใช้
	67.	.8	นำไปใช้		91.	1	นำไปใช้
	68.	.6	นำไปใช้		92.	1	นำไปใช้
	69.	1	นำไปใช้		93.	1	นำไปใช้
	70.	1	นำไปใช้		94.	.8	นำไปใช้
	71.	1	นำไปใช้		95.	.8	นำไปใช้
	72.	1	นำไปใช้		96.	1	นำไปใช้

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตทั้งสี่ด้าน

คุณภาพชีวิต	ข้อ	r	ผล การคัดเลือก	คุณภาพชีวิต	ข้อ	r	ผล การคัดเลือก
1. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน ร่างกายและ สติปัญญา	1.	.344	นำไปใช้	2. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน อารมณ์และ จิตใจ	25.	.403	นำไปใช้
	2.	.386	นำไปใช้		26.	.370	นำไปใช้
	3.	.280	นำไปใช้		27.	.286	นำไปใช้
	4.	.381	นำไปใช้		28.	.182	ตัดทิ้ง
	5.	.136	ตัดทิ้ง		29.	.358	นำไปใช้
	6.	.460	นำไปใช้		30.	.279	นำไปใช้
	7.	.126	ตัดทิ้ง		31.	.290	นำไปใช้
	8.	.453	นำไปใช้		32.	.462	นำไปใช้
	9.	.119	ตัดทิ้ง		33.	.317	นำไปใช้
	10.	.326	นำไปใช้		34.	.310	นำไปใช้
	11.	.381	นำไปใช้		35.	.361	นำไปใช้
	12.	.375	นำไปใช้		36.	.340	นำไปใช้
	13.	.472	นำไปใช้		37.	.288	นำไปใช้
	14.	.365	นำไปใช้		38.	.202	ตัดทิ้ง
	15.	.458	นำไปใช้		39.	.246	นำไปใช้
	16.	.494	นำไปใช้		40.	.439	นำไปใช้
	17.	.455	นำไปใช้		41.	.381	นำไปใช้
	18.	.409	นำไปใช้		42.	.473	นำไปใช้
	19.	.475	นำไปใช้		43.	.233	ตัดทิ้ง
	20.	.349	นำไปใช้		44.	.275	นำไปใช้
	21.	.203	ตัดทิ้ง		45.	.197	ตัดทิ้ง
	22.	.295	นำไปใช้		46.	.402	นำไปใช้
	23.	.555	นำไปใช้		47.	.359	นำไปใช้
	24.	.346	นำไปใช้		48.	.545	นำไปใช้
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม = .841				ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม = .805			

ตาราง 11 (ต่อ)

คุณภาพชีวิต	ข้อ	r	ผล การคัดเลือก	คุณภาพชีวิต	ข้อ	r	ผล การคัดเลือก
3. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน สังคมและ สิ่งแวดล้อม	49.	.430	นำไปใช้	4. ด้านความ สมบูรณ์ด้าน ปัจจัยที่จำเป็นใน การดำรงชีวิต	73.	.392	นำไปใช้
	50.	.505	นำไปใช้		74.	.587	นำไปใช้
	51.	.634	นำไปใช้		75.	.450	นำไปใช้
	52.	.488	นำไปใช้		76.	.562	นำไปใช้
	53.	.478	นำไปใช้		77.	.314	ตัดทิ้ง
	54.	.612	นำไปใช้		78.	.114	ตัดทิ้ง
	55.	.293	นำไปใช้		79.	.535	นำไปใช้
	56.	.543	นำไปใช้		80.	.599	นำไปใช้
	57.	.357	นำไปใช้		81.	.670	นำไปใช้
	58.	.679	นำไปใช้		82.	.691	นำไปใช้
	59.	.139	ตัดทิ้ง		83.	.642	นำไปใช้
	60.	.461	นำไปใช้		84.	.492	นำไปใช้
	61.	.173	ตัดทิ้ง		85.	.655	นำไปใช้
	62.	.314	นำไปใช้		86.	.737	นำไปใช้
	63.	.509	นำไปใช้		87.	.647	นำไปใช้
	64.	.565	นำไปใช้		88.	.684	นำไปใช้
	65.	.512	นำไปใช้		89.	.499	นำไปใช้
	66.	.501	นำไปใช้		90.	.579	นำไปใช้
	67.	.285	ตัดทิ้ง		91.	.649	นำไปใช้
	68.	.273	ตัดทิ้ง		92.	.460	นำไปใช้
	69.	.414	นำไปใช้		93.	.343	นำไปใช้
	70.	.515	นำไปใช้		94.	.059	ตัดทิ้ง
	71.	.412	นำไปใช้		95.	.208	ตัดทิ้ง
	72.	.456	นำไปใช้		96.	.355	นำไปใช้
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม = .880				ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม = .917			

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ = .936

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

- 1. แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้
 ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- 2. การตอบแบบสอบถาม กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน () และช่องระดับความรู้สึกของนักเรียน
- 3. คำตอบของนักเรียนจะไม่มีผลเสียใดๆ ต่อตัวนักเรียน ผู้วิจัยจะนำไปเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น
- 4. กรุณาตอบทุกข้อ เพราะหากนักเรียนตอบไม่ครบ จะมีผลทำให้แบบสอบถามขาดความสมบูรณ์ และเสียทั้งฉบับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนในช่องว่าง

- 1. ชื่อโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์
- 2. เพศ () ชาย () หญิง
- 3. ระดับชั้น () มัธยมศึกษาตอนต้น
 () ม.1 () ม.2 () ม.3
 () มัธยมศึกษาตอนปลาย
 () ม.4 () ม.5 () ม.6
- 4. เกรดเฉลี่ย (ในปีการศึกษาที่ผ่านมา)
 () น้อยกว่า 2.00 () 2.00 - 2.74 () 2.75 ขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต

- คำชี้แจง** 1. ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ว่านักเรียนมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อข้อความเหล่านั้น
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด โดย
เป็นความจริงมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของนักเรียนมากที่สุด
เป็นความจริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของนักเรียนมาก
เป็นความจริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของนักเรียนน้อย
เป็นความจริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของนักเรียนน้อยที่สุด
3. ในแต่ละข้อคำถามทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบ ได้เพียง 1 ช่องเท่านั้น

ตัวอย่าง

	ข้อความ	เป็น ความจริง มากที่สุด	เป็น ความจริง มาก	เป็น ความจริง น้อย	เป็น ความจริง น้อยที่สุด
	ด้านร่างกายและสติปัญญา				
1.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่า... น้ำหนักและส่วนสูงของตัวเองสมดุลกัน	✓			
2.	มือซ้ายจะครบและเป็นปกติ	✓			
3.	สามารถ เดินวิ่ง ได้ตามปกติ	✓			

ข้อ	ข้อความ	เป็น ความจริง มากที่สุด	เป็น ความจริง มาก	เป็น ความจริง น้อย	เป็น ความจริง น้อยที่สุด
	<u>ด้านร่างกายและสติปัญญา</u>				
1.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่... น้ำหนักและส่วนสูงของตัวเองสมดุลกัน				
2.	มือวัยจะครบและเป็นปกติ				
3.	สามารถ เดินวิ่ง ได้ตามปกติ				
4.	ร่างกายสมบูรณ์และแข็งแรง				
5.	ดูแลสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ				
6.	สามารถยกของหนักได้เองโดยไม่ต้อง ขอความช่วยเหลือผู้อื่น				
7.	เรียนไม่ทันเพื่อนเพราะสมองไม่ดี				
8.	ผลการเรียนที่ผ่านมามีอยู่ในระดับดี				
9.	สามารถเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ชัดเจน เมื่อครูอธิบายในครั้งแรก				
10.	สามารถตัดสินใจในเรื่องต่างๆได้ด้วยตนเอง				
11.	เวลาครูมอบหมายงานให้ทำข้าพเจ้า สามารถเข้าใจได้ชัดเจนว่าครูต้องการให้ทำ อะไร				
12.	ได้พัฒนาความสามารถของตนเองอยู่เสมอ				
13.	ได้คะแนนเหมาะสมกับความสามารถ ของตน				
14.	สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบ				
15.	สามารถคิด วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างมีเหตุผล				
16.	ชอบเรียนและศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ				
17.	รูปร่างของข้าพเจ้าสมส่วนและสวยงาม				
18.	สามารถคิดแก้ปัญหาโจทย์ยาก ๆ ได้ก่อน เพื่อน ๆ				
19.	สามารถตอบคำถามของครูได้อย่างรวดเร็ว				
20.	สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จทัน เวลาเหมือนเพื่อน ๆ				

ข้อ	ข้อความ	เป็น ความจริง มากที่สุด	เป็น ความจริง มาก	เป็น ความจริง น้อย	เป็น ความจริง น้อยที่สุด
	<u>ด้านจิตใจและอารมณ์</u>				
21.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่... เต็มใจและยินดีที่ได้ช่วยเหลือดูแลเพื่อนๆ และสมาชิกในหอพักเมื่อเจ็บป่วย				
22.	มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น				
23.	ไม่สามารถที่จะเอาชนะความยากลำบาก ต่าง ๆ ได้				
24.	มีความหวังในอนาคตของตนเอง				
25.	สามารถเข้ากับคนอื่น ๆ ได้ง่าย				
26.	เพื่อน ๆ ยอมรับฟังความคิดเห็นของ ข้าพเจ้า				
27.	ได้ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและ สังคม				
28.	สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้และเป็น ที่ยอมรับของครูและเพื่อน ๆ				
29.	ยินดีรับฟังและช่วยเหลือเพื่อน ๆ ที่มีปัญหา				
30.	ไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือหรือทำงานที่ ได้รับมอบหมาย				
31.	ไม่สามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่น ๆ ได้				
32.	พร้อมและยินดีที่จะแบ่งปันสิ่งของต่างๆ ให้ แก่เพื่อน ๆ				
33.	การสวมเครื่องแบบนักเรียนเป็นสิ่งที่ น่าภาคภูมิใจ				
34.	การทำการบ้านทำให้เวลาพักผ่อนของ ข้าพเจ้าน้อยลง				
35.	ครูลำเอียง เลือกที่รักมากกว่าชัง				
36.	ตัวเองเป็นคนไร้ค่า				
37.	ยินดีกับเพื่อนๆที่ได้รับรางวัลในโอกาส ต่างๆ				
38.	ไม่ชอบคุยกับคนที่เก่งกว่า				

ข้อ	ข้อความ	เป็น ความจริง มากที่สุด	เป็น ความจริง มาก	เป็น ความจริง น้อย	เป็น ความจริง น้อยที่สุด
39.	ตัวเองล้มเหลวเมื่อทราบข่าวว่าคนที่เรารัก เป็นอย่างไรประสบความสำเร็จ				
40.	ไม่อยากคบกับคนที่เก่งกว่า				
41.	<u>ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม</u> ข้าพเจ้ารู้สึกว่... ได้รับความร่วมมือจากเพื่อน ๆ เป็นอย่างดี เมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ				
42.	สามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ทั้งรุ่นพี่และรุ่นน้อง ได้เป็นอย่างดี				
43.	มีเพื่อนสนิทหลายคน				
44.	ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ และครู				
45.	ได้เล่นและพูดคุยกับเพื่อน ๆ และน้อง ๆ อย่างเป็นกันเอง				
46.	สามารถปรึกษาเพื่อนที่สนิทเมื่อมีเรื่องกลุ้ม ใจ				
47.	ไม่สามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ได้				
48.	มีส่วนร่วมพัฒนาหอพักและสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนให้ดีขึ้นและสวยงาม				
49.	ชอบที่จะอาสาช่วยเหลือคุณครูและคนอื่น ๆ				
50.	สามารถเข้าได้กับทุก ๆ คน				
51.	ได้รับความไว้วางใจจากคุณครูในการดูแล น้อง ๆ ในหอพัก				
52.	ชอบที่จะได้ร่วมฟังและแสดงความคิดเห็น เพื่อจัดกิจกรรมในหอพักและกิจกรรมของ โรงเรียน				
53.	ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเพื่อนและ บุคคลรอบข้าง				
54.	นักเรียนในโรงเรียนมีความสามัคคีกัน				

ข้อ	ข้อความ	เป็น ความจริง มากที่สุด	เป็น ความจริง มาก	เป็น ความจริง น้อย	เป็น ความจริง น้อยที่สุด
55.	รู้จักและคุ้นเคยกับนักเรียนในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่				
56.	ได้เรียนรู้สิ่งดี ๆ จากบุคคลรอบข้าง				
57.	ต้องช่วยรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน				
58.	สามารถพูดคุยได้กับทุก ๆ คน				
59.	ไม่ลำบากใจในการพูดคุยกับคนที่เพิ่งรู้จัก				
60.	ชอบและเข้าร่วมกีฬาสีของโรงเรียนทุกครั้ง				
61.	<u>ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต</u> ข้าพเจ้ารู้สึกว่...				
	ความเป็นอยู่ในโรงเรียนขณะนี้ สะดวกสบาย และปลอดภัย				
62.	ได้รับประทานอาหารที่สะอาดและถูกหลักโภชนาการทุกมื้อ				
63.	นักเรียนได้รับการดูแลเมื่อเจ็บป่วย				
64.	โรงเรียนมีสถานที่สำหรับออกกำลังกายอย่างเพียงพอ				
65.	การกำจัดขยะของโรงเรียนดีและถูกหลักสุขาภิบาล				
66.	โรงเรียนมีบริเวณกว้างขวางและสะอาด				
67.	มีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย				
68.	ระบบการกำจัดน้ำเสียของโรงเรียนเป็นไปตามหลักสุขาภิบาล				
69.	ห้องประกอบอาหาร และอุปกรณ์ที่ใช้สะอาดและจัดเป็นระเบียบ				
70.	มีเสื้อผ้าที่สะอาด สวยงาม ใช้อย่างพอเพียง				
71.	ได้รับการดูแลด้านสุขภาพเป็นอย่างดี				
72.	มีน้ำใช้ที่สะอาดและพอเพียงกับนักเรียน				
73.	โรงเรียนมีระบบการสื่อสารที่ดี				

ข้อ	ข้อความ	เป็น ความจริง มากที่สุด	เป็น ความจริง มาก	เป็น ความจริง น้อย	เป็น ความจริง น้อยที่สุด
74.	การบริการด้านการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ ให้ใช้อย่างเพียงพอ				
75.	บริเวณหอพักมีร่มรื่นน่าอยู่				
76.	ได้เล่นกีฬาหลายอย่างเพราะโรงเรียน มีอุปกรณ์และสถานที่เพียงพอ				
77.	ห้องเรียนและอาคารเรียนสะอาด สวยงาม				
78.	มีเครื่องแบบและอุปกรณ์การเรียนเพียงพอ				
79.	ที่หอพักมีห้องน้ำและห้องส้วมที่สะอาด เพียงพอกับจำนวนนักเรียน				
80.	สายไฟฟ้าที่หอพักเก่าและชำรุด				

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ	อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร. ละเอียด รักษ์เฒ่า	อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ สมกิจ กิจพูนวงศ์	อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ วงษ์สันติ รัตนบำรุง	อาจารย์ประจำโรงเรียนธีรยานุเคราะห์ 2
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
5. อาจารย์ ชาญวิทย์ จรัสสุทธิอิศร	ศึกษานิเทศก์ ประจำหน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 1
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวกัญจนพร อ่วมสำอางค์
วันเดือนปีเกิด	16 พฤษภาคม 2509
สถานที่เกิด	อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	186 ม.2 ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2532	พยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ
พ.ศ. 2537	สศ.บ. (สาขาการบริหารสาธารณสุข) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2547	กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ